

רשומות לתולדות אישים וקהלות, אגרות ומסמכים
בהוצאת מכון 'זכרון' להנצחת יהדות הונגריה
בית 'חוג חתם סופר' שיכון ה'

רח' בית יוסף 11 בני ברק - דוא"ל: 3446@okmail.co.il

עלה 57

בס"ד. ח' תמוז תשפ"א

בגליון :

- ב קהילת מאקאווא ורבניה**
סקירה מקיפה לתולדות הקהילה עד לאחר שנות החורבן –
מהרב משה אלכסנדר זושא קינסטליכער ז"ל
- ט תקנות "חברה בחורים" דק"ק סערדאהעלי**
בשנת תר"א - עם הסכמת וחתימת האב"ד רבי אליעזר ליפמן
שטיין – מהב' עמרם בנימין וידר
- יט לתולדות משפחת אמסעל מסטראפקוב והסביבה**
רבי יצחק אייזיק אמסעל מסטראפקוב וצאצאיו, חותנו רבי
אלי' כ"ץ מברעזוב ויחוסו, רבי אלעזר זאב אמסעל אב"ד
לאגמעץ ויוצ"ח, הקונטרס הנדיר 'אורח לחיים' – 'דער וועג
צום לעבן' מבנו רבי מרדכי אמסעל, ענפים נוספים במשפחת
אמסעל – מהרב יואל וויינשטאק
- סו רבי אברהם יעקב רייניץ אב"ד באלקאני**
תולדותיו ויוצ"ח – מהרב חיים אריה רייניץ
- פח לפני תשעים שנה (29)**
לקט ידיעות מהעיתונות בשנת תרפ"ז – מהרב שלמה יהודה
הכהן שפיצר
- צא עוללות**
זהות חתן רבי ישכר בעריש ווייזער – הרב י. צ. מארגירעטען
(צא) / הוספות לתולדות משפחת ווייזער – הרב מ. י. הולצברג
(צא) / ר"ש פייגלשטאק, ר' אברהם שטיינר מיעמרינג, משפחת
גשטטנר – הב' ע. ב. וידר (צב) / הב' שאול גאלדשטיין מאוהעל,
הב' חיים אריה ווייס מהאדאד, רי"י הורוויץ מסאטמאר – הרב
ב. צ. גרינפעלד (צג) / יחוס משפחת ווייסבערגער לר"ש כ"ץ
חריף – הרב ש. י. כ"ץ (צט) / בן נוסף בלתי ידוע לרבי יואב
מסאנטוב, יחוס משפחת ווייס – הרב ש. ב. י. סיימון (צט)

הרב משה אלכסנדר זושא קינסטליכער ז"ל
יו"ר מכון 'זכרון' – מייסד ועורך 'עלי זכרון'

קהילת מאקאווא ורבניה

מאמר זה שנמצא בגנזי העורך הרב משה אלכסנדר זושא קינסטליכער ז"ל, נכתב על ידו לפני קרוב לארבעים שנה לאחר פטירתו של הגה"צ רבי משה נתן נטע לעמבערגער זצ"ל מח"ס 'עטרת משה', רבה האחרון של קהילת מאקאווא. המאמר כולל סקירה נרחבת על תולדות הקהילה ורבניה החל מראשית קיומה ועד השנים שלאחר החורבן.

הקהילה בשנים קדמוניות

מאקאווע היא אחת מהקהילות המפורסמות שהתנוססו לתפארת בארץ הגר. ישנם עדויות שלפני למעלה מחמש מאות שנה היו גרים שם כבר יהודים. הישוב התחדש לאחר מכן ובשנת ת"ק אנו מוצאים שם משפחות בודדות. בשנת תק"ח נסדרו ע"י רבי אליעזר ליפמאן זצ"ל רבה של טעמעשוואר התקנות ל"חברה קדישא", כעשרים וחמש סעיפים, כוללים גם החוב לטיפול בחולי הקהילה והגשת סעד לגלמודים.

בית הכנסת במאקאווא

במשך השנים גדלה והתפתחה

הקהילה היהודית שם, ובשנת תק"ל כבר נמצא שם מלמד דרדקי שלימד תורה ל"יח תלמידים, חמש שנים לאחר מכן מחזיקה הקהילה שני מלמדים.

בשנת תקל"ג מנתה הקהילה כמאה וששים נפשות, ובאותה שנה נתמנה רבי **זעליג** ז"ל לשוחט ומורה צדק של הקהילה, ר"ז נפסל אח"כ להוראה ע"י "הגאון המפורסם רשכבה"ג אב"ד פראג יע"א ("הנודע ביהודה") ויתר גאוני זמננו". עקב זה הגיע בשנת תקל"ח רבי **יהודא ליב** ב"ר **אברהם סג"ל** זצ"ל – שהיה עד אז מלמד באויבן ישן – למאקאווע למלא את הרבנות. היו שציידו גם הלאה ברבי זעליג, והקהילה היתה כמרקחה. רבי זאב וואלף כאסקאוויץ זצ"ל (בנו של ה"מחצית השקל") שהיה אז באויבן ישן פנה אל הקהילה בשנת

תקמ"א "למה זה תאבו ליקח ולקבל עליכם לרב ומורה איש אשר לא שערם ולא ראו עיניכם ועיני אבותיכם.. וזה הרב הגדול מוהר"ר **ליבוש** הנ"ל הכרתם את האיש ואת שיחו נאה... חריף ובקי בחדרי תורה וירא שמים גדול וראוי להוראה להורות ולדון אפילו בקהלות גדולות המפורסמים מאד".

פניה זו לא הועילה ובשנת תקמ"ב פונה רבי וואלף שוב לאלופי הקהל: "הלא ידעתם כי ה"ה כ' זעליג נפסל מלהיות שוחט ובודק ואף כי להורות ח"ו אפילו כביעתה בכותחא... ולמה זה ברגל בעטו לבעט ברגל הרב הגדול (רבי ליב) הנ"ל, אשר הוא רב גדול ומופלג בתורה ויר"ש מאד מאד לא ראיתי כמוהו אחד מאלף וראוי לו להשתמש בכתר הרבנות בקהלה גדולה של ה' או ו' מאות בעלי בתים ויותר, אך שמזל אידכו גרם לכם כי חשק ד' בכם להיות גר ודר אצלכם". במכתב נפרד פונים גם הביד"צ דאויבן-ישן בענין המחלוקת ומכריעים "מצאנו נכון מכמה טעמים שגם עם ה"ה ר' זעליג הנ"ל יגמלו חסד כפי מסת ידם בסך מסוים לשבוע... ולבר מן דין הרי מו"ל באזהרה לבקש שלום ולרדפהו ולנהוג בכבוד רבכם ה"ה הרבני המופלג מו"ה **ליב** יצ"ו אשר הלך נכחו לסבור בדרך הלכה ורבים השיב מעון".

על גורלו של רבי זעליג לא ידוע, אולם רבי לייב נשאר שם על כס הרבנות במשך עשרות בשנים וביצר את חומות הקהילה. בתחלת בואו "הסיר המנהג הרע להיות ביי"ט בחורים ובתולות יחדיו ירקדון" כעדותו של רבי וואלף באסקאוויץ, בתקופתו התפתחה הקהילה על מוסדותיה התורניים. בשנת תק"ס לערך נבנה ע"י אומן נפלא בית הכנסת הגדול של הקהילה שהיה לשם דבר, כדוגמתו נבנו בעוד ג' קהילות מפורסמות אויבן ישן, באניהאד ושטאמפן. עמד במשא ומתן של הלכה עם גאוני דורו, ביניהם: רבי **יחזקאל לנדא** זצ"ל רבה של פראג בעל ה"נודע ביהודה", רבי **מרדכי בנעט** זצ"ל רבה של ניקלשבורג והמדינה, רבי **דוד דייטש** זצ"ל בעל ה"אהל דוד", רבי **וואלף איגר** זצ"ל רבה של לייפניק, רבי **זאב וואלף באסקאוויץ** זצ"ל רבה של באניהאד בעל "סדר למשנה" ועוד. שמו התפרסם לתהילה כשלחם מלחמתה של תורה יחד עם רבי **איציק גריסהאבער** זצ"ל רבה של פאקש נגד אהרן חורינער מאראד אודות הדג "שטירל", מתוך דברי הגנות שהטיח בו חורינער ארנו למדים על חסידותו "לבש שחורים ומתנהג כאחד מן החסידים לובש תפילין דרבינו תם בפרהסיא.. ומשך אחריו תלמידים.. והיה עוסק בתורת הנסתר ..". שימש ברבנות מאקווע קרוב ליובל שנים עד לפטירתו ל"ד לעומר תקפ"ד.

מדמויות ההוד בקהילה

כן ידוע שהתגורר שם בתקופה זו החסיד רבי **אברהם הרש** זצ"ל שהסתופף בצל החוזה מלובלין זצ"ל ונטמן בבית החיים הישן של הקהילה. שם טמון גם הקדוש רבי **[דוד ב"ר]** **נפתלי** זצ"ל שנהרג על קדוש ה' בעלילת דם על הקהילה (שהואשמה) בהריגת נכרי אחד בשנת תקל"ט, ואיש צדיק זה קבל על עצמו שהוא כביכול זה שהרג ומסר נפשו לפדות הכלל. בעת צרה היו בני הקהילה משתטחים על קבריהם של הני צדיקים. "החתם סופר" בדרשתו לז' אב תקפ"א מספיד "חסיד א' ושמו ר' **אייזיק מאקווע** ז"ל" (אמנם יש המשערים שהכוונה

לרבי יצחק אייזיק מקאליב זצ"ל). כן דר שם בשנת תק"פ לערך במשך תקופה קצרה רבי **דוד הכהן פריעזענהווען** זצ"ל – לאחר שעזב את משרתו כראב"ד באוהעל – כפי שמספר בהקדמה לספרו "מוסדות תבל".

רבי שלמה זלמן אולמאן – ה"ריעות שלמה'

כשנתיים עמדה משרת הרבנות מיותמת, עד שנקרא לכהן פאר רבי **שלמה זלמן אולמן** זצ"ל אחד מגאוני הדור, ובזכותו רכשה הקהילה שם עולמי. היה בנו של רבי **שלום אולמן** זצ"ל בעל ה"דברי ר"ש" רבה של לאקענבאך, שם ניהל גם ישיבה גדולה ולידו ניהל שם ישיבה גם בנו הצעיר רבי שלמה זלמן חתנו של רבי **בונים איגר** זצ"ל רבה של מאטעסדארף אחי רבי **עקיבא איגר** זצ"ל מפוזנא. עם הסתלקות רבי שלום באדר תקפ"ה מילא מקומו בנו הגדול רבי **אברהם אולמן** זצ"ל בעל "בית אברהם", ואילו בנו הצעיר רבי שלמה זלמן עבר לקהילת רענדעק שם כיהן ברבנות כשנתיים, עד שנקרא בשנת תקפ"ו למלא מקום הרבנות במאקאווע.

רבי שלמה זלמן אולמאן זצ"ל –
ה"ריעות שלמה'

במכתב מ"יום א' ל"ו למכ"י תקפ"ו" (שטרס התפרסם ע"ע) כותב אליו "סופר ונאמן" הקהילה: "רבת שבעה נפשינו כמו חלב ודבש, בראותינו הוד אותיותיו המאירים כספירים... תשואות חן חן לו, בעטרו הלל והודיה על אשר הופיע מבמתי מרומיו עלינו.. הוא יציץ נזר ההוד והמשרה.. והנה צר לנו למאוד, על אשר לא נוכל לברך על המוגמר, ולשלוח פתשגן איגרת הרבנות כאשר כתבנו בדברות הראשונות, יען כי העת אינו מסכים לכך, רובם ככולם מפוזרים אנה ואנה בעסקי מו"מ, ובמדינתנו העת הזאת היא עת האסיף בגיזת הצמר, מוטרדים הם להביא טרף לביתם ולאגור בקיץ וכו'.. אמנם בבואינו משם על חג העצרת הסמוך והבע"ל ויהיו כל ראשי העם בביתם נמתיק סוד בעצה אחת, ונעמוד על משמרת העבודה הזאת לשלוח לו איגרת הרבנות עם כל הכללי והפרטי כראוי לכבוד הדרת רום מעלתו, והוא יהיה לנו לעינים למשמרת עד, ולאור דעתו נסע ונלך". – חמיו רבי בונם מבשר על כך ל"חתם סופר" במכתב מ"יום א' כ"ב למכ"י קפ"ו.. שראשי טובי ק"ק מאקאווע כתבו לו שנתקבל אצלם לרב ואב"ד.. ק"ק הנ"ל הוא קבוצת ארבע מאות בעלי בתים".

קרוב לתאריך זה בשלהי תקפ"ו הגיע רש"י למאקאווע. עם בואו נפתח פרק חדש בתולדות הקהילה, כשהיא תופסת מקום מרכזי בעולם התורה בזכות הישיבה הגדולה שניהל שם, ומבית מדרשו יצאו רבנים מפורסמים שהמשיכו בדרכו. היה מעורה בחיי הכלל גם מחוץ לקהילתו, ועמד בשורה הראשונה של גדולי הדור שלחמו מלחמתה של תורה. הד עצום שהוסיף כבוד לשם תפארתו היה בעת הוציאו לאור בשנת תרי"ד את חיבורו הראשון "יריעות שלמה" על שו"ע יורה דעה. ה"דברי חיים" מצאנו אמר שמעת שיצא ספר נודע ביהודה לאור לא ראה ספר נחמד כהיריעות שלמה מלא טוב טעם ודעת. ה"כתב סופר" מפרשבורג מתבטא עליו בא' ממכתביו: "הגאון המפורסם נזר הזמן.. שלמה שמו ושלמה משנתו". בשנת תקצ"א כשהשתוללה מגיפה במקום, הוקם שם בית החולים היהודי שהתנוסס לתפארת.

בני הקהילה היו ידועים בדקדוק ובשמירת מצוות, אלה שנתפסו בעבירה נכלאו בבית מעצר מיוחד של הקהילה. אולם בערוב ימיו התחילה ההשכלה לקצץ בנטיעות. גם בקהילתו ה"יריעות שלמה" לחם בגבורה נגד מגמה זו. בשנת תרי"ט הגיעו הדברים עד למלכות כשהמשכילים חפצו להדיחו ממשרתו, עשרות מכתבים מגדולי הדור הורצו לחוגי המלכות להצדיקו, (חלקם טרם פורסמו ונמצאים בידי צאצאיו) ה"דברי חיים" במכתב כותב וצר לי מאד על צער הזקן הגאון מהרש"י נ"י אב"ד דק"ק מאקווא, ואצפה לה'

שיראה נקמות בשונאיו במהרה וקרו ירום בכבוד". ואכן ברכות גאוני וצדיקי הדור נתמלאו, ורש"ז מבשר במכתב "כי ראה נסים ונפלאות במשפטו, השררה פסקה להשיבו על כנו כבראשונה" וגם חוגי המלכות העריכו תום לבבו וצדקתו ונשאר על משמרתו עד להסתלקותו ביי"א טבת תרכ"ג. השאיר אחריו מורשת רוחנית עצומה, מהם נדפס חלק השני מספרו על יור"ד, שו"ת, חידושי סוגיות, ולאחרונה קובץ מדרשותיו. עשרות כרכים מחיבוריו ככתב ידו על כל מקצועות התורה טרם התפרסמו עד עתה ומצפים לגואל.

הפילוג בקהילה

ימים קשים עברו על קהילת מאקאווע עם הסתלקות הודם ופארס. בשנת תרכ"ד נתמנה רבי **חנוך פישער** ז"ל כרב. למד בישיבות נייטרא, פרשבורג ופראג. בשנת תרי"ד הוכתר כרבה של דונא-פולדוואר. מתקופה זו מכנהו רבי **יהודא אסאד** זצ"ל רבה של סערדאהעלי בעל שו"ת מהרי"א: "אהובי ידי"נ ה"ה הרב הגדול חריף ובקי ומושלם ביראת ד' טהורה". משם עבר כאמור למאקאווע. בתקופתו הרימו המתחדשים ראשם, ובעת פילוג הקהילות בהונגריה בשנת תרכ"ט נתפלגה רשמית גם קהילת מאקאווע, כשלמעשה כבר לאחר פטירת היריעות שלמה עשתה הקהילה החרדית את צעדיה הראשונים. ביהכנ"ס הישן ובית החיים העתיק עברו לרשות המתחדשים, וגם הרב עבר למחניהם שם כיהן עד לפטירתו בשנת תרנ"ו.

עם הפילוג התארגנו קהל היראים לעצמם ובנו בשנת תר"ל בית כנסת חדש, כן נוסדה אז ה"חברה קדישא" לעדת היראים ושאר מוסדות החינוך והצדקה. כרב הקהילה הוכתר רבי **אברהם ב"ר שמואל קארענפעלד** זצ"ל, תלמידו החביב של רבי **אהרן דוד דייטש** זצ"ל רבה של יארמוט בעל שו"ת "גורן דוד", וחתנו של רבי **יחיאל שלעזינגער** זצ"ל מפרשבורג.

סבל רבות מבני קהילתו, אך קיבל סיוע מרבני דורו אשר עודדוהו בפעולותיו למען העמדת הדת על תילה. במכתב משנת תרל"ט כותב גיסו רבי **הלל**

ליכטנשטיין זצ"ל מקאלאמייע (שהיה ג"כ חתנו של ר"י שלעזינגער) אל נכבדי

רבי אברהם קורנפלד זצ"ל

הקהילה "על שמועה לא טובה ששמעתי מה שאתם עושים ורוצים לעשות לרב שלכם, נא נא שתהיו מתונים בדבר זה מעשות כן... שזה י"ד שנה שתורתו אומנתו...". רבי הלל נקרא גם פעם לשבות במאקאווע, למשכילים חרה מאד על כבוד התורה שהנחילו לו, הלכו לשרי העיר בעלילות, ובאה הפקודה שעוד בערב שבת יעזוב רבי הלל את העיר. עמד במו"מ של הלכה עם רבי חיים סופר זצ"ל רבה של פעסט בעל שו"ת "מחנה חיים" אשר יכנהו: "איש העוסק במצוה לקרב רחוקים ה"ה המאור הגדול לממשלת

התורה ה"ה הרב ר' **אברהם קארנפלד**". ב"מלחמת מצוה" נדפס מכתבו משנת תרמ"ו בענין המחלוקת בעיר סיגעט. ב"מליצי אש" מתארו: "גאון וצדיק תמים סבל יסורין גדולים כל ימי חייו, ומרוב צער ועוני עבד בוראו וקיבל הכל באהבה". על ערוב ימיו מסופר ב"אבן המאיר": "קהלתו רדפו אותו והעבירוהו מכנו, אמנם יד הרבנים הגדולים החזיקו בו, ונפדה מצרותיו ביום כ"ה סיון שנת תרס"ג בעיר הבירה בודאפעסט ושם מנוחתו כבוד".

אנשי סגולה במאקאווא

נשתמר עד היום "פנקס הנימולים" של רבי **יוסף וועבער** זצ"ל שנרשמו בין השנים תרי"ח-תרנ"ט. הוא היה ממייסדי וראשי הקהילה החרדית במאקאווע ואביו של רבי **קלמן וועבער** זצ"ל רבה של פישטיאן. למעלה משלש מאות ילדים שנימולו על ידו נרשמו בפנקס זה, ביניהם אנו מוצאים שמות כמה מיקירי הקהילה. ברישום משנת תרכ"א "פריעה אצל הילד **מיכאל חיים** בן כ"ה **ליזר פאסקעס** נ"י ביום ג' פרשת תצוה ז' אדר חיתוך ע"י הרבני מו"ה **ליבוש האראוויטץ** נ"י". רבי **מיכאל חיים פאשקעס** שימש אח"כ כראש הקהילה והיה חתנו של רבי **אליעזר זוסמן סופר** זצ"ל רבה של פאקש. מחידושי תורתו נדפס קונטרס "זכרון חיים" בסוף שו"ת "ריב"א" ע"י בנו רבי אליעזר יואל זצ"ל ממאקאווע חתנו של רבי **שמעון סופר** זצ"ל רבה של ערלוי, שאף הוא נחקק בפנקס זה, "תרמ"ח, חיתוך אצל הילד **אליעזר יואל** בן

מו"ה **מיכאל חיים נ"י פאסקעס** ביום ש"ק פ' וישלח י"ז כסליו, פריעה ע"י הרבני מו"ה **בנימין הויער נ"י**.

בין תושבי מאקאווע נמנה גם רבי **שאל ראזענבערג** זצ"ל בנו של רבי **מרדכי** זצ"ל רבה של טערצאל, כמה מצאצאיו מופיעים בפנקס זה, "חיתוך אצל הילד **מרדכי** בן הרבני מו"ה **שאל ראזענבערג נ"י** ביום ד' פ' מצורע ב' ניסן תרמ"ו לפ"ק, פריעה ע"י הרבני מו"ה **יעקב ווייס נ"י** (הוא חתום יחד עם רב הקהילה ר"א קארנפעלד על גביית עדות כנוגע לעגונה-שנדפס ב"מנחת חיים" משנת תרמ"ג "הק' **יעקב ווייס**"). "תרמ"ח, חו"פ אצל הילד **צבי** מכונה **הירש** בן הרבני מו"ה **שאל ראזענבערג** ביום א' פ' בא ב' שבט". "תרנ"ב, פריעה אצל הילד **משה שלמה** בן הרבני מוה"ר **שאל ר"ב נ"י**, חיתוך ע"י הרבני מוה"ר **מ"ח פאסקעס נ"י**. וכחמש שנים לאחר מכן: "תרנ"ז, פריעה אצל הילד **יהושע** בן הרבני מו"ה **שאל ראזענבערג נ"י** ביום ש"ק פ' תבוא כ"א אלול חיתוך ע"י הרבני מו"ה **מ"ח מפאסקעס נ"י** מציצה ע"י הרבני מו"ה **יונה זאב האלפערט נ"י** (רבי יהושע שימש לאחר מכן כרבה של פערטא ס' מיקלאש). רבי שאל ישב באהלה של תורה במאקאווע כעשרים שנה. בשנת תרס"ד נתמנה לרבה של ראצפערט והוכר כאחד מגדולי הרבנים בדורו, "כמעט אין נמצא כמוהו תלמיד נאמן לבית הגדול "בית בעלזא" שנקוה שיבנה ג"כ במהרה בימינו עם בנין ציון וירושלים" (ר"מ פארהאנד זצ"ל בהספידו עליו בספרו "אהל משה"). נפטר כ"א כסלו ת"ש. מילא את מקומו בנו רבי **עמרם** זצ"ל שנספה בשנות השואה. ממורשתו הרוחנית נדפס לאחרונה שו"ת "חמדת שאל" ועוד.

כפי הנראה שגם אחיו רבי **צבי הירש ראזענבערג** זצ"ל היה דר שם, והוא החתום ג"כ בגביית עדות הנ"ל "הק' **צבי הירש ר"ב** בה"ג **מוהר"מ** זצ"ל", בפנקס הנימולים הנ"ל מוזכרים ג"כ כמה מצאצאיו. היה לאחר מכן רב בבאטור ובפעסט.

השו"ב רבי יונה זאב האלפערט בעל 'מראה ריאה'

הקהילה הצטיינה גם כשוחטים ששימשו שם בקודש, תלמידי חכמים יראים ושלמים, אחד מהבולטים ביניהם הוא רבי **יונה זאב הלוי האלפערט** זצ"ל, אביו רבי **עקיבא הלוי** זצ"ל היה מהמסתופפים בצילו של הרה"ק מזידיטשוב זצ"ל וחתנו של רבי **שלמה** זצ"ל מאוהעל תלמיד ה"ישמח משה", שהשאיר אחריו הרבה כתבים בחכמת הקבלה. רבי יונה זאב נמנה בין גדולי חסידי בעלזא, והרבה מתורת רבותיו העלה עלי גליון ונודעים עד היום בקרב חסידי

בעלזא בשם "מאקאווער תורות". ב"פנקס הנימולים" הנ"ל חקוקים כמה מצאצאיו, "תרנ"ב, פריעה אצל הילד **נפתלי** בן מוה"ר **זאב** מכונה **וואלף האלפערט** חתן מו"ה **משה** שו"ב נ"י ביום וי"ו עש"ק פ' צו י"א ניסן", "תרנ"ד, חיתוך אצל הילד **שמעון** בן התורני מוה"ר **וואלף האלפערט** ביום וי"ו עש"ק פ' וירא י"ז חשוון". "תרנ"ה, חיתוך אצל הילד **ישראל** בן מוה"ר **וואלף האלפערט** ביום א' פ' בהעלותך י" סיון".

בשנת תרנ"ז לערך נתמנה רבי יונה זאב כשו"ב הקהילה, ושימש שם עשרות שנים, כן הרצה שם שיעורים והרביץ תורה לתלמידים. בשנת תרס"ז הוציא לאור את חיבורו הגדול "מראה ריאה" על הלכות שחיטה טריפות הריאה ועוד, בהסכמת גדולי דורו, המהרי"ד מבעלזא זצ"ל בהסכמתו בע"פ על ספרו הוסיף ואמר: "יונהליה (כך כינהו לאות חיבה) כשמישי יבוא גם הוא יוכל לאכול משחיטתך". עמד במו"מ של הלכה עם הפוסקים המפורסמים שבדורו, ביניהם, המהרש"ם מבראזאן, ה"פרי השדה" מבאניהאד, ה"צבי לצדיק" מבלאזאב המכנהו ש"ב, ה"חמדת שאול" מראצפערט, ה"אבני שהם" מאונגוואהר ועוד. נפטר לבית עולמו בשנת תרח"צ. הרבה מחיבוריו נשארו בכתובים, ובהם חלקו שני של ספרו "מראה ריאה" הכולל בין השאר הערות על ה"דרכי תשובה" ה' שחיטה וטריפות, "קול התור" עה"ת, "דיבורים קדושים" הכולל חידושי רבותיו לבית בעלזא. לאחרונה הוקם ועד להוצאת כתביו בראשות הרב משה טובי' ווייסברגר מקרית צאנז-נתניה.

הדומ"ץ רבי חיים יהודה סג"ל דייטש – דער מאקאווער דיין

בשנת תרס"ה נתמנה רבי **חיים יהודה סג"ל דייטש** זצ"ל כדיין הקהילה. עפ"י עצת רבו המובהק רבי **משה גרינוולד** זצ"ל רבה של חוסט בעל שו"ת "ערוגת הבושם" התיישב במאקאווע עוד בשנת תרס"ג לערך, היה גם תלמידם של רבי **ישכר בער קאהן** זצ"ל האב"ד סענזשארץ בעל "בינת יששכר" ורבי **שמואל בראך** זצ"ל האב"ד ניר-מאדע. במסגרת פעילותו ייסד שם ישיבה והרביץ תורה ויר"ש לתלמידים מקשיבים שריכוז סביבו. שמו הטוב יצא למרחקים בפרט ע"י חיבוריו החשובים "רחבת ידים" על חמודי דניאל, "מים חיים" עמ"ס נדה, "באר יהודה" על החרדים, ולאחר פטירתו יצא לאור "אהבת חיים" עה"ת ומועדים, "קול יהודה" עהגש"פ ועוד. בב' דחוהמ"ס תרח"צ נפטר לבית עולמו. מילא את מקומו חתנו יבדלח"ט רבי **יהושע כ"ץ** (שליט"א) [זצ"ל] בנו של רבי **אשר אנשיל כ"ץ** זצ"ל אב"ד ור"מ סערדאהעל. לאחר שעבר רבי יהושע את מוראות השואה שימש כרבה של סאמבאטהעלי, וכעת רבה של קהילת "בית אשר דסערדאהעלי" בברוקלין.

רבי אברהם יוסף גרינוואלד זצ"ל

בשנת תרס"ו הוכתר לרבה של הקהילה רבי **אברהם יוסף גרינוואלד** זצ"ל בנו הגדול של בעל "ערוגת הבושם".

בזמן מסוים הציע לו חותנו הגביר רבי **יצחק באקענראטה** ז"ל מסוחצניצא שיעזוב את הרבנות ויתיישב בצל אביו בחוסט והוא יחזיקו בהרחבה. ה"ערוגת הבושם" הפטיר שמה שמאקאווע יכולה ליתן לו אין בכוחו ולא בכוח חותנו ליתן לו וכך נשאר על משמרתו עד להסתלקות אביו בשנת תר"ע שהוכתר למלא מקומו בחוסט כרב הקהילה וניהול הישיבה שם. לאחר מכן נתעלה על כס הרבנות באונגוואר, ולישיבתו שהקים שם נהרו תלמידים

רבים. נסתלק בעודו צעיר לימים בט"ו טבת תרפ"ח. ממורשתו הרוחנית נדפס ע"י בנו רבי **יהושע** זצ"ל האב"ד חוסט ספרו "אבני שהם" שו"ת וחידושי סוגיות.

רבי יצחק יהודה שטערן זצ"ל

בתקופה ההיא דר במאקאווע איש צדיק נחבא אל הכלים רבי **יצחק יהודה שטערן** זצ"ל. נולד בשנת ת"ר לאביו רבי **ראובן** ז"ל, למד תורה בפרשבורג אצל ה"כתב סופר" ורבי **דניאל פרוסטיץ**. היה פרוש מכל עניני העוה"ז וכל חייו היו מוקדשים לתורה. בתחלה התגורר בפאפא ולאחר מכן עבר למאקאווע. בנו רבי **אברהם שטערן** זצ"ל דומ"צ ניהייזל בעל "מליצי אש" ושאי"ס מספר: "היה למדן גדול, ופ"א אמר לי בשמחה גדולה היום ב"ה סיימתי ברבים פעם שביעית ש"ס עם פרש"י ותוס' מהרש"א מהרש"ל ומהר"ם שיף. שו"ע או"ח היה יודע כולו בעי"פ... ולמד ועבד את בוראו בדביקות נפלאה עד שבכ"ו לחודש תמוז תרפ"ו יצאתה נשמתו בקדושה וטהרה, וצוה לעשות ארונו משולחן שלמד עליו יותר משישים שנה וכן עשו, ומנ"כ בעיר מאקאווע". קצת מחידושי תורתו נדפס ב"מליצי אש" בערכו.

רבי משה פארהאנד בעל 'אהל משה'

"בשנת תער"ב קיימו וקבלו עליהם אנשי קה"י מאקאווע להכתיר את רבי **משה פארהאנד** זצ"ל בכתר תורה עטרת הרבנות דקהלתם הקדושה, שהיתה

רבי משה פארהאנד זצ"ל

מן הקהילות החשובות במדינת אונגארן, קהילה של עוסקים בתורה חסידים ואנשי מעשה, ובשנת תרע"ג ביום ג' פרשת וירא בא רבינו זצ"ל לשכון כבוד בקה"י מאקאווע, ונתקבל בהמון חוגג, ואני זכיתי להיות מהתלמידים אשר נסעו

עמו והייתי שם בדרשתו, ובתוך הדרשה אמר: "דוד המלך ע"ה אמר בתהלותיו מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו, כן אני אומר מי יכול לעלות ולכהן כרב ואב"ד ולעמוד במקום קדוש כזה, אשר קדוש שכן בה והיה ממנהיגי הדור הלא הוא הגאון הקדוש.. ר' **שלמה זלמן אולמן** זצוק"ל בעל יריעות שלמה, ואחריו הגה"צ ר' **אברהם קארנפלד** זצ"ל אשר היה בקי בכל מכמני הש"ס" (תלמידו ר"א גולדשטיין שליט"א בספרו "אמירה יפה").

רבי משה יליד נייטרא, תלמידם של רבי **יוסף העניג** זצ"ל רבה של נייטרא ורבי **שמואל עהרנפלד** זצ"ל רבה של מאטעסדארף בעל "חתן סופר" שהיה רבו המובהק. לקח לו לאשה את נכדתו של רבי **מרדכי שינפלד** זצ"ל הראב"ד בנייטרא בעל "דברי יושר". בשנת תרמ"ה לערך הוכתר כראב"ד וראש הישיבה ד"מחזיקי הדת" בעיר מולדתו. שם כיהן פאר למעלה מחצי יובל שנים ופעל גדולות ונצורות. "כנודע ומפורסם לבעלי בתים יצ"ו שהרבה מאוד שהיו רחוקים מדת יהודית מחללי שבתות ואוכלי נוי"ט קרבו אל הר סיני ואוהל משה, ונעשה מטרפולין לשאוב משם תורה ויראת שמים, ומחברה מחזיקי הדת יצ"ו אשר יצא שמו בכל המדינות נעשה פינת יקרת להלהיב ולכוון האורטודוקסיה דפה" ("באר מרדכי"). כאמור בשנת תרע"ג עלה על כס הרבנות במאקאווע, ועל מקומות בנייטרא נתמנה בנו רבי **מרדכי פארהאנד** זצ"ל בעל "באר מרדכי" ושאי"ס, ששימש שם עד עלותו על המוקד בשנת תש"ה הי"ד.

"בתחלת שנת תרמ"ו נסעתי מנייטרא יע"א לבעלז על יום הקדוש י' ימים' אצל הרב הגאון הקדוש רבי יהושע זי"ע ועכ"י, והוא בירך אותי בברכה שלימה שאזכה לזכות את הרבים ויהי דבריי מקובלים בעיני השומעים, וירבה גבולינו בתלמידים, וכן בירך אותי בכל פעם שהייתי אצלו" (מכת"י), ואכן ברכת צדיק נתמלאה במילואה עוד בנייטרא וביתר שאת עם בואו למאקאווע, כשייסד את ישיבתו הגדולה. עם בואו התחילה תקופה חדשה בחיי הקהילה, מסר נפשו לביצור חומות הקהילה ולסיפוק צרכיה הרוחניים, עד שמאקאווע נהפכה לעיר ואם בישראל. בפרט היתה גאוות בני הקהילה על הישיבה הגדולה ששוכנת אצלם, אשר נהרו אליה תלמידים מכל קצוי ארץ, ובראשה רבם האהוב גאון אדיר אשר כל מכמני תורה נהירין לו ויראתו קודמתו לחכמתו. מבית מדרשו יצאו גדולי תורה והוראה, צדיקים ואנשי מעשה.

בניהול הישיבה נעזר ע"י חתנו רבי **אפרים רוזנפעלד** זצ"ל שהגיע עמו מנייטרא. הרצה שיעורים בישיבה ושימש כדיין הקהילה. בשנת תרצ"ג נתמנה לרבה של סענדרא, עדעלין והגליל, שם כיהן פאר עד עלותו על המוקד בכ"ג סיון תש"ד הי"ד. חיבורו "עץ אפרים" נשאר עדיין בכתובים.

בתקופתו זממה קהילת המשכילים להרוס את בית החיים הישן שבעת פילוג הקהילה עבר לרשותם, רבי משה נלחם בגבורה נגד מזימתם והזהירם שמרה תהיה אחריתם, הם לא שעו לדבריו, וכשהתחילו בהרס באה עליהם הרעה והפסיקו מיד. כך ניצל בית החיים אשר בו שוכנים קדושי קדמאי, והיה הדבר לקידוש השם.

רבי משה נתן נטע לעמבערגער בעל 'עטרת משה'

כוכב חדש האיר בשמי מאקאווע בהגיע לשם רבי **משה נתן נטע לעמבערגער** זצ"ל. נולד בשנת תרס"ט לאביו רבי **מנחם מענדיל לעמבערגער** זצ"ל רבה של טיסא-פולגאר, מגדולי היחס בן אחר בן למשפחת לבוב המפורסמת בפרשבורג וחתנו של רבי **משה נתן נטע יונגרייז** זצ"ל רבה של טיסא-פירעד בעל "מנוחת משה" שהיה בנו של ה"מנוחת אשר" מטשענגער. נמנה בין גדולי תלמידי רבי **שמעון גרינפעלד** זצ"ל רבה של סעמיהאלי בעל "שו"ת מהרש"ג", ורבו זה היה לו למורה דרך כל ימי חייו. בשנת תרצ"ו נשא לאשה את בתו של רבי **אפרים רוזנפעלד** זצ"ל והתיישב במאקאווע אצל חמיו-זקנו ר"מ פארהאנד. עם בואו הוכתר כדיין הקהילה וביד ימינו של זקינו בניהול הישיבה הגדולה

שם. על אף צעירותו נתחבב מאד והשפעתו היתה ניכרת בכל תחומי חיי הקהילה והישיבה הרמה.

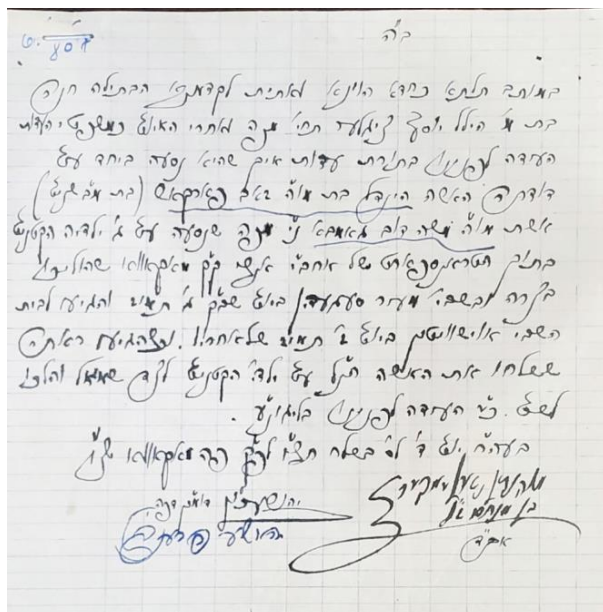

רבי משה נתן נטע לעמבערגער זצ"ל

הסתופף בצילם של האדמורי"ם רבי ישעי' זצ"ל מקערעסטיר ורבי שלום אליעזר הלברשטם זצ"ל מראצפערט. עם בואו של מהר"א מבעלזא זצ"ל בשנות השואה לבודאפעסט נקשרה נפשו אליו והסתופף בצילו גם בהגיעו לארה"ק. גדלותו היתה לשם דבר, מתמיד נפלא לא פסק פומיה מגירסא יומם ולילה, עלה ונתעלה ושמעו הטוב יצא למרחקים. נפש תלמידיו ובני הקהילה נקשרו בנפשו, והוא היה להם לאב ולפטרו.

עננים קודרים כסו את שמי אירופה ובכללם את מאקאווע, המלחמה האיומה נתנה אותותיה גם שם, יהודי המקום היו כבר כלואים בגיטו, ובעצם ימים אלו נפטר רבה ופארה של הקהילה ר"מ פארהאנד זצ"ל ביום י"ז סיון תש"ד בפעסט והובא לקבורה למחרתו בעיר מגוריו. ממורשתו הרוחנית נדפס לאחרונה ספרו "אהל משה" עה"ת ומועדים ועדיין בכתובים חידושי על הש"ס וסוגיות. שבורים ורצוצים מינו בני הקהילה את רמנ"נ לאלופם ומורם בהתאם לצוואת רבם "נוצר תאנה יאכל פריה הרב הגדול בתורה וצדקות החו"ב טובא יושב על כסא הוראה פה מוה"ר משה נטע נ"י ויזרח".

רק עברו שבעת ימי האבל והקהילה הוגלתה למחנות ההשמדה ובראשם רבם האהוב עם כל משפחתו. גם בימים קשים אלו המשיך עבודתו בקודש, עודד את צאן מרעיתו, כשדברי זקיננו האחרונים לנגד עיניו "דוי הסר וגם חרון ואז באלם בשיר ירון, הדוי והחרון אף יסתיימו, ואז אלם, מי שיעשה עצמו כאלם בעתות צרה הגדולות אלו, שלא להרהר אחרי מדותיו ית"ש, ויקבל הכל באהבה ובאמונה, בשיר ירון, יזכה לרנן בשיר על הפדות". והספיק אף להעלות עלי גליון בקונטרסו "כלי גולה" מהגיוני בימים קודרים וגורליים אלו.

גביית עדות – מאקאווא תש"י, בחתימת האב"ד רבי מנ"ח לעמבערגער, הדומ"ץ רבי יהושע כ"ץ ורבי יהושע פרענקל

באופן פלאי בחסדי
 ד' ניצלו חלק נכבד
 מבני הקהילה,
 ולאחר השואה
 האיזומה נאספו
 אודים מוצלים
 מאש חזרה
 למאקאווע,
 ונתכוננה הקהילה
 מחדש כשבראשה
 עומד רמני"ה, הוא
 היה פעיל אז גם
 בארגון הארצי של
 הקהילות, בד בבד
 ייסד מחדש את
 הישיבה ובה
 הרביץ תורה
 ויראה לצעירי

הצאן. עם התדלדלות הקהילה עלה ארי מבבל בשנת תשי"ב והוכתר עפ"י
 עצת גאוניים וצדיקים כרבה של עדת היראים בכפר אתא, כשעיקר מרצו
 השקיע בשיקום ישיבת מאקאווע ותלמידים רבים שאבו מבאר תורתו במלוא
 חופניים.

הוכר כאחד מגדולי הפוסקים בדורינו, כשמכל קצוי תבל פונים אליו
 בשאלות קשות העולות על הפרק. ואכן מאות תשובות בהלכה מלבד חידושי
 ש"ס, סוגיות, שו"ע, תורה ומועדים השאיר אחריו לברכה, שבוודאי עוד יאירו
 את עולם התורה.

ביום שלישי לפרשת וירא תרע"ג הופיע בהדר עוזו ר"מ פארהאנד זצ"ל
 בשערי העיר מאקאווע, וככלות שבעים שנה בש"ק וירא תשמ"ג נדס לבו
 הטהור של נכדו ממלא מקומו וממשיך דרכו שהעביר את מורשת מאקאווע
 לארצנו הקדושה לגאון ולתפארת. כשאלפים נוהרים אחרי מטתו שבורים
 ורצוצים על אבדן כלי חמדתם ראשם ותפארתם.

גוילין נשרפין ואותיות פורחות – מורשת מאקאווע חיה וקיימת...

הב' עמרם בנימין וידר

בני ברק

תקנות "חברה בחורים" דק"ק סערדאהעל

לפנינו תקנות "חברה בחורים" דק"ק סערדאהעלי משנת תר"א הנמצא ב'בית הספרים הלאומי' בירושלים, עם המלצת המרא דאתרא וראש הישיבה הגה"ק רבי אליעזר ליפמן שטיין זצ"ל [ראה עליו ב'עלי זכרון' 17 עמ' ב-ו].

בשער הפנקס:

הפנקס הלו שייך א"ל חבר"א דבחור"ים דפ"ה [=תר"א] ק"ק ס"ה יע"א נעשה ע"י הגבאים ה"ה הב"ה כ"ה יוס"ף ה"ב כ"ה של"ם [=תר"א] לפ"ק, יום ה' כ"ג למב"י תר"א לפ"ק.

וע"י ר"ח האחד ה"ה הב' ה' אשר נ"י [=תר"א] לפ"ק, וב' ה"ה הבח"י מנשה א' יצ"ו נ"י [=תר"א] לפ"ק

תקנות

א. זה יצא ראשונה! מי ומי מבחורי חמד הרוצה להיות בתוך המנוין מחויב ליתן הקדמת מעות לכל הפחות ח"י פגים ואפי' אם הוא עני שבעני, ואם ידו משגת ליתן יותר, הכל לפי אומד הגבאים, ואין רשות ביד הגבאי לגרע מסך הנ"ל.

ב. אם א' מבחורי חמד רוצה להיות בתוך המנויין אינו ברשות

ויכולת ביד גבאי אחד להכניסו בתוך המנוי"י בלתי נועדו שני הגבאים תמים יחדיו.

ג. חמשה פעמים בשנה דהיינו שבת הגדול, ושבת נחמו, ושבת תשובה ושבת חנוכה ופורים קימו וקבלו חברה בחורים עליהם ועל הבאים אחריהם שאין לשנות תפקידם ליתן לאדמ"ו הרב הגאון נ"י ויזרח מתן אדום [דהיינו דוקאטען] בכל פעם, וכל המרבה לספר הרי זה משובח.

ד. כל שבוע ושבוע יום ה' מחוייבים הגבאים דחברה להפיל פור הוא הגורל תמידין כסדרן מי ומי מבחורים מחוייבים לבוא כחצות הלילה בכל פעם עשרה בחורים לבית מדרשינו לתיקון חצות ולא יפקד מהם איש ככל אשר יצוה עליו וכל העובר על הפקודים מחויב ליתן ח"י צ"ל קנס.

ה. מידי חדש בחדשו ער"ח מי ומי היוצאים עפ"י קלפי להתענות מחוייבים להתענות, ואם לא יוכל להתענות מחמת איזה טעם המבורר אזי מחוייב להעמיד אחר במקומו, ובאם לאו מחוייב ליתן ח"י צ"ל קנס.

ו. בכל חדש וחדש מחוייב כ"א לשלם מעות השבוע ככל אשר יושת עליו וגם נדרים ונדבות.

ז. מי מבחורי חמד ההולך לבית אבותיו או לישיבה אחרת מחויב לשלם חובו קודם לכתו, ולהגבאים יש כח ורשות והורמנא לכוף ולגוש.

ח. אם המצא ימצא מי ומי מחבל הבחורים אשר ידבר סרה או איזה נזיפה נגד הגבאים אשר לא כדת, ענוש יענוש בלי שום טעו"מ ככל אשר יושת עליו.

ט. מי ומי [מבחורי] חמד אשר יהי חיוב לעלות לתורה יתן חצי ח"י צ"ל ואזי מחוייבים ליתן לו עליי ובאופן שיתן המעות ביום שלפניו.

י. וזה יהי מנימוסי החברה איך יתנהגו שני הגבאים ושני רואי חשבונים עם החשבון! מידי חדש בחדשו יתן הגבאי ור"ח שלו אשר יהי בחודש הזה חשבון לגבאי השני לו ולר"ח שלו, וככלות השנה מחויבים הגבאים ור"ח להראות החשבון של כל השנה הוצאות והכנסות לפני הגבאים ור"ח והבוררים אשר יתמנו אז.

יא. אף זה יהי מנימוסי החברה שלא יהי רשות ויכולת ביד הגבאי להוציא הוצאות יותר מח"י פגים אם לא מהוצאות הרגילים לבוא בלתי ידיעת הגבאי האחר, ולהגבאים עם הר"ח לא יהי רשות להוציא יותר משלשה זהו כסף בלתי ידיעת בני חברה.

יב. התחדשות של הגבאים ור"ח יהי בכל שנה ושנה תמיד בחה"מ של פסח, וזה משפטו, הגבאי הראשון יתמנה ע"י אדמ"ו הגאון נ"י ככל אשר יצא מפיו הקדוש יעשו כל יעבור, וגבאי השני ושני רואי חשבונים יתמנו ע"י בוררים כשרים ונאמנים עפ"י קלפי, ובזה להם משפט הבחירה, וכל מי שיסרב נגדם ומאן ימאן לקבל ע"ע הגבאות או הר"ח אזי מחויב לשלם ג' פעמים ח"י פגים קנס.

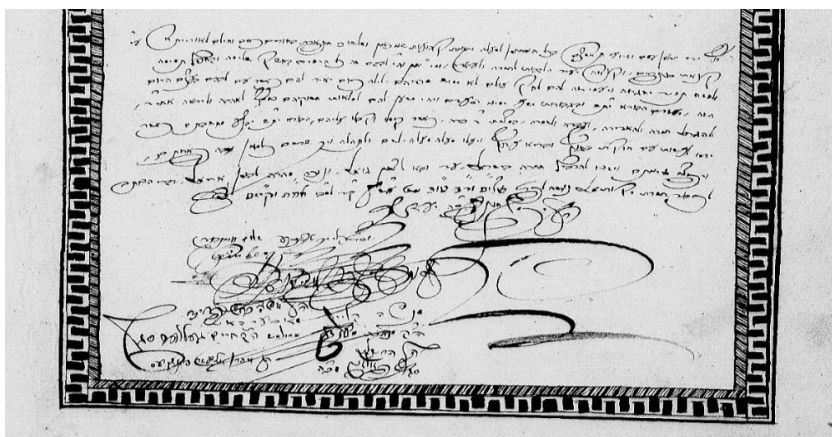
יג. צריך לזרז יותר שאין א' מבחורים ישיג גבול רעהו הן בקוואטיהר הן בדין יום או יומים, ואם המצא ימצא א' שיפרוץ גדר ישיג גבול רעהו ב"א מהנ"ל אחת דתו שאינו רשאי לבוא ללמוד השיעור בתוך חבלינו.

יד. ענין התפלה אחרי שראינו שעוברים לפני התיבה אפי' מי שאין התיבה קולטתו ע"כ יצאה מפה"ק אדמ"ו ה' נ"י שחק ולא יעבור ששום אדם לא יעבור לפני התיבה בלתי רשות הגבאי.

טו. אם יארע ח"ו ש"א מבחורי חמד יבואו עליו חבלי היסורי' ונופל למשכב מחויב הגבאי לשלוח בכל לילה ולילה שני בחורים לשימורה עפ"י קלפי כל מי אשר יעלה עליו הגורל יעמוד על משמרתו ככל אשר יפקוד עלי לבל יעבור.

דברי הגאב"ד ור"מ רבי אליעזר ליפמן שטיין זצ"ל

אף ידי תיכון עמם וזרועי תאמצם בכל הניתנין למעלה, ותקנות קבועות שנו כאן ושלשו כי תפארת בחורים כחם וחילם לאורייתא ע"י קנאת סופרים,

וקנאה יעיר הלבבות לתורה ולעבודה, ומי יתן והי' לבבם זה כל הימים בחשק שלימה ובחפץ תמימה, ולמזח תמיד יחגרוה ויעמידוה להם לחק עולם לא ימוש מפייהם לילה כיום יאיר להם כאשר עם לבבם בעצם היום הזה, יעזרם הבורא ית"ש ובגבורות ישע ימינו יסעדנו ויהי משען להם למלאות חשוקיהם כוסף לאהבה וליראה את ד', ולהגדיל תורה ולהאדירה, לעבדה ולשמרה, במצות ד' ברה, כאשר קימו וקבלו עליהם, הבורא ית"ש יבצע מחשבתם כאשר ידמו לעשות עם חזקת הגוף ובריא עדיף, ויעלו מעלה מעלה, לשם ולתהלה ויך שרשם כלבנון ורבה פארותם, ויפוצו מעינותם ויזכו להרביץ תורה בישראל, עד ובא לציון גואל, ונזכה מהרה לבנין אריאל, דברי הכותב לכבוד תורת יקותיאל נעשה לפרט שלו"ם ור"ב טו"ב [=תרי"א] יום עש"ק ד"ד למב"י [ט' אייר] אמ"ת וק"י"ם [=תרי"א] לפ"ק

הק' ליפמן חונה פ"ק ס"ה יע"א

יוסף קליין טשאבע [לימים ראב"ד סערדאהעלי ובעל "דברי יוסף" ו"אהבת ציון"]

שלום וויינבערג

מנשה קליין מאבערהאם

הק' מנחם מענדל מאלמש

הק' הרש ליב סג"ל פאללאק מב"ה [מסאניסלוי, אחיו של הגה"ק רבי יצחק זעקיל סג"ל פאללאק זצ"ל מבאניהאד]

הק' משה בר"ש פריד

הק' חיים געללער סג"ל

הק' אהרן אלעזר פאשקעס [ה"ה הגי"ר אהרן אלעזר פאשקוס אב"ד גאלאנטא]

שמות החברים

אדמ"ו ה"ה הגאון האמיתי אב ב"ד פק"ק ס"ה יע"א מה"ו אליעזר, הב' יוסף טשאבע גבאי ראשון, הב' שלום וויינבערג, הב' אנשיל שאכטיץ ר"ח ראשון, הב' מענדל אלמאש, הב' חיים באנאוויטץ, הב' ישראל סעמניץ, הב' הרש ליב [סג"ל פאללאק] באניהארד, הב' אברהם יעקב סעמניץ, הב' אלעזר בר"ב פ', הב' יוסף ליב אבערהאם, הב' שלמה שאפע, הב' משה שוסבורג, הב' רפאל פאטאק, הב' מיכאל בלויא, הב' אפרים קובין, הב' ישראל אייזק, הב' משה קמאהרן, הב' בערל ליב ק', הב' יצחק יעקב, הב' משה יערגן, הב' משה סענדערע, הב' משה בר"ש [פריעד], הב' אשר מעדעש, הב' יוסף פאטאק, הב' נתן וואלף, הב' ברוך פ"מ, הב' איצק ליב סעמניץ, הב' בערל טאלטשעווע, הב' ראובן טאלטשעווע, הב' אברהם חיים העלישטאב, הב' הרשל העלישטבע, הב' יצחק ראב, הב' הרשל מג"ד [=מאגענדארף], הב' איצק רויסטיץ, הב' מנשה שטיינר, הב' משה ווייס, הב' מענדל פ"ב, הב' שמואל יערגען, הב' איצק סעמניץ, הב' אברהם אלטאפען, הב' יודא פ"ב, הב' מאיר פ"ב, הב' חיים הרש ע"ח, הב' אהרן נייטרא, הב' אהרן סקאליטץ, הב' פייבל סאלינע, הב' יוסף סוליש, הב' אלימלך מענדל, הב' הערשל פאטאק, ה' קלמן הרש בר"ש ס"ה, הב' זלמן [מאהלער] פעזינג [לימים אב"ד ציפער, גיסו של הגה"ק רבי יהודה אסאד זצ"ל, ראה עליו בעלי זכרון' 13 עמ' יז-יח], הב' אליעזר משה מהאלמין, הב' בער ענגעל, הב' משה וויינער, הב' יודא שענע, הב' דוד ג"ב, הב' הרש פאטאק, הב' אהרן גליק, הב' חיים יעקב אוהעל, הב' משה אברעהאם, הב' עזריאל אייזיק, הב' שמשון מארגרעטין, הב' שמואל רויזען בויס, הב' איצק הרש פאלק, הב' שלום מעדיעש, הב' חיים פליישמן, הב' מיכאל ג"ב [אולי זהה לרבי מיכאל גולדברגר אב"ד מעזא-טור], הב' וואלף ראמסלע, הב' אשר מארגרעטן.

השמות של גבאים ורואה חשבונים

תר"א: גבאי ראשון הב' יוסף טשאבע, גבאי שני הב' שלום וויינבערג, ר"ח ראשון הב' אנשיל שאכטיץ, ר"ח שני הב' מנשה אברהם. **תר"ב:** גבאי ראשון מהו' יוסף קליין, גבאי שני הב' שלום וויינבערג, ר"ח ראשון הב' יוסף ליב אברעהאם, ר"ח שני הב' מאיר פ"ב. **תר"ג:** גבאי ראשון הב' מענדל אלמאש, גבאי שני הב' [אהרן] אלעזר פאשקעס, ר"ח ראשון הב' מאיר סודיטץ, ר"ח שני הב' זלמן מאהלער מפזינג. **תר"ד:** גבאי ראשון הב' מענדל אלמאש, ר"ח הב' משה בר"ש פריד. **תר"ה:** גבאי ראשון הב' בער ליב קאמאהרן, ר"ח ראשון הב' ראובן מטאלטשעווע. **תר"ו:** גבאי ראשון הב' בער ליב קאמאהרן, ר"ח ראשון הב' משה וויינער, ר"ח שני מ' יוסף טשאבע, ה' משה וויינער.

הרב יואל וויינשטאק
קרית יואל

לתולדות משפחת אמסעל מסטראפקוב והסביבה

תולדות הרב מלאגמעץ רבי אלעזר זאב אמסעל זצ"ל, בית אבותיו ויוצ"ח

וקונטרס 'אורח לחיים' - 'דער וועג צום לעבן' מבנו רבי מרדכי אמסעל

מטרת המאמר שלפנינו היתה בעיקר לפרסם את החיבור הנדיר 'אורח לחיים' מאת רבי מרדכי אמסעל זצ"ל בנו של הרב מלאגמעץ רבי אלעזר זאב אמסעל זצ"ל. אך על ידי העסק בתולדות המחבר, נתקבץ בידינו חומר רב על אביו הרב מלאגמעץ, אבותיו למעלה בקודש, וענפי המשפחה לדורותיה. זכור לטוב העורך הבלתי נשכח הרב זושא קינסטליכער ז"ל שעל ידי חקירותיו ודרישותיו כדרכו זכינו להגיע למידע רב.

לפנינו מסודר תולדות המשפחה לענפיה החל מרבי יצחק אייזיק אמסעל מסטראפקוב (זקנו של הרב מלאגמעץ) ועד לבעל המחבר 'אורח לחיים'. לבסוף נוסף כנספח פרק מיוחד לתולדות ענפים נוספים ממשפחת אמסעל אשר טרם נתברר בדיוק שייכותם למשפחת ר' יצחק אייזיק.

ר' יצחק אייזיק אמסעל מסטראפקוב

ר' יצחק אייזיק אמסעל הי' ממשפחת הרה"ק המהרצ"א מדינוב זי"ע בעל ה'בני יששכר' ומהמסתופפים בצל קדשו הוא ובניו, [וגם חותנו הגדול ר' אלי כ"ץ מברעזיב ראה להלן], בעל אחוזה בסטראפקוב [לפי 'זכרונות המאור' עמ' רצ"ה], אולי נפטר צעיר לימים ועל כן הי' הבני יששכר שושבין לבנו ר' פרץ כדלהלן, וגם רואים שהוסיף ר' פרץ השם 'צבי' לבנו הרב מזבארוב, גם בנו ר' יושע חותם שמו בספרו בן המנוח ר' יצחק אייזיק וכל ימי חייו הי' ל"ט שנים. מבני ר' אייזיק ידועים : א) ר' פרץ אמסעל מסטראפקוב אבי הרב מלאגמעץ. ב) הרה"ק ר' יושע מפריסטיק מח"ס אותות ומועדים.

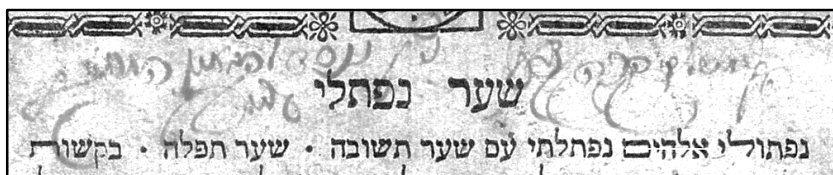
מצבת מ' ליבא סלאווא בטיסעניץ

זוגתו מ' ליבא סלאווא בת הרה"צ ר' אלי כ"ץ מברעזוב, נפטרה בסטראפקוב כאלמנה ביום י"ג אדר תרכ"א, [במעטריקל נרשם שהיתה בת ע"ג שנים שלפ"ז נולדה בתקמ"ח אבל לפי האמור להלן זה לא יתכן, ובערך באותו זמן נולד אביה ר' אלי]. על מצבתה כתבו :

פ"נ אשה טובה וכשרה ויראת ה' ומושכלת צנועה וחסידה רוב מעשי בג"ח ובפרט בקור חולים, מ' ליבע סלאווע בת החסיד אי"א מו"ה אליהו ז"ל, נפ' י"ג אדר תרכ"א לפ"ק, תנצב"ה

חותנו הרה"צ ר' אלי' כ"ץ מברעזיב ויחוסו

חותנו של ר' אייזיק, הרה"צ רבי אלי' כ"ץ מברעזעווא הסמוך לרימנוב, הי' מגדולי תלמידי הרבי ר' מענדל'ע רימנובער, והי' בן בנו של רבי משולם כ"ץ נכד הסמיכת חכמים ובעל המחבר 'עיקר תוס' יו"ט'.

חתימות 'הק' משלם הכהן צדק בין ונכד להגאון המחבר' הי"ה בעל סמיכת חכמים

לבו

הרב ר' צבי הירש דאזיק אב"ד
דק"ק ט"ל והגליל :
הרב המגיד ר' משולם הכהן :
הרב ר' מבינער מרגלית אב"ד
דק"ק יאבוב :

בלבוב: 'הרב המגיד ר' משולם הכהן'
על ספר יראים זאלקווא תקס"ד

על גדולת ר' אלי' כ"ץ ראה מה שמספר נכדו ר' אלי' יעקב אייזענבאך בהקדמתו הנפלאה לספר אביו 'אותות ומועדים' הנ"ל, ובין דבריו כתב בזה"ל: 'וא"ז מוה"ר יצחק אייזיק זל"ה הי' מהמסתופפים בצלו של הרה"ק המהרצ"א מדינוב, ואא"ז הרב הצדיק הקדוש מו"ה אלי' כ"ץ הי' מיידי נפשו, ומתחת לקו מוסיף: 'אא"ז מו"ה אליהו כ"ץ הי' מגדולי היחס בין ונכד לר"ב משולם כ"ץ אחיו של בעל המחבר ברית

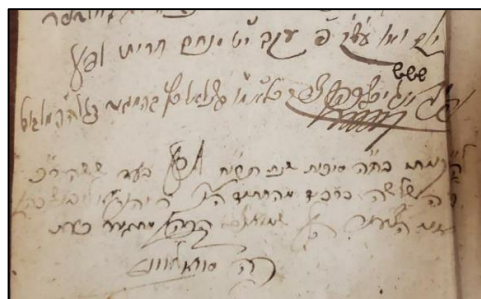
כהונת עולם וכו' וכבוד דודי הרב החסיד מו"ה פרץ ז"ל מסטראפקוב יצ"ו סיפר לי גדולות ונפלאות מאא"ז מו"ה אליהו כ"ץ זצ"ל והי' מגדולי תלמידיו של הצדיק איש אלקים רבינו מנחם מרימנאו זצלה"ה. ועיי"ש סיפור נורא מאופן פטירתו בדינוב כשהיה אצל הבני יששכר. וראה גם בספר 'דברים ערבים' בערך הרה"ק מרימנאב אות ו-ז מה שמביא שם מר' אלי' יעקב דברים מהחסידי ר' אלי' מברעזאווא.

אודות יחוסו לר' משולם כ"ץ כותב נכדו הר"ר יצחק אמסעל הרב מאילאק בראש ספרו 'קיצור דרכי תשובה' וכן הוא בס' 'זכרונות המאורי' (עמ' ת"ר) שר' אלי' הי' בן ר' יצחק כ"ץ בן ר' משולם כ"ץ מגיד בלבוב בעל 'עיקר תוס' יו"ט', אבל ראה להלן שנכדו ר' מרדכי אמסעל מונה יחוסו דור אחר דור, ולדבריו הי' ר' אלי' בן ר' יושע בן ר' משולם, [ואולי מכאן השם 'יושע' לבעל 'אותות ומועדים', ומסתבר יותר כדברי ר' מרדכי שנדפסו עוד בחיי אביו לפני המלחמה]. ולפי חשבון השנים נצטרך לומר שהולידו בניהם בערך בני י"ד וט"ו כנהוג אז, [ראה בהקדמת ספר 'זכרון כהונה' (תרכ"ג) שמסופר שם על אחיו בעל

'ברית כהונת עולם': 'וביום חתונתו הוא יום מלאת לו שלש עשרה שנה בעצם היום ההוא נתקבל לאב"ד בקארץ' שהרי ר' משולם נולד בשנת תקי"ג בערך [כ"כ ר' יוסף כהן צדק בהקדמת ס' 'זכרון כהונה', וגם ע"פ חשבון מוכרח כן, כיון שבהקדמת הס' 'ברית כהונת עולם' כותב ר' משולם שאחיו הגדול ר' יצחק אייזיק נפטר ט"ו תשרי תקמ"ח, ובהקדמת ספרו 'פתחי נדה' כותב שהי' אז אחיו רק בן ל"ה שנה ולפי זה נולד בתקי"ב, ועל כרחך אחיו הקטן ר' משולם נולד אח"כ, וגם לא יאחר זמן לידתו כיון שכותב שם שהי' כבר חד סרי בפטירת אביו ר' יואל, (שנהרג ב"ז כסלו כמובא במליצי אש) והרי זקינו ר' דוב בער מסטאניסלאב השיא עוד את בתו אלמנת ר' יואל כמבואר בתשו' 'מאיר נתיבים' (ס' ס"ד), ועל מצבת ר' דוב בער כתוב שנפטר בטבת תקכ"ד, ונמצא שזמן פטירת ר' יואל הי' בחורף תקכ"ג שאז הי' ר' משולם כבן י"א כנ"ל, ולפי"ז נולד ר' אייזיק בתחלת תקי"ב לערך ור' משולם בסוף או תחלת תקי"ג וכוונתו שנכנס לשנת הי"א, כמו שכותב 'כבר חד סרי', ובאם נמצא שטעות בתאריך הפטירה של ר' בער אז י"ל שנולד אחר תקי"ג קצת] ובן בנו ר' אלי נפטר עוד בחיי הבני יששכר שנפטר בשנת תר"א ועליו כותב נכדו בהקדמת ספר אותות ומועדים שהי' זקן ושבע ימים, [אבל נראה כוונתו שם בעיקר להדגיש שאף שהי' כבר בימי העמידה ובא בשנים בשנות החמשים עכ"ז הי' בריא אולם ולא קרוב למות כמו שכותב שם, אבל לא הגיעו שנותיו לששים אף שהי' קרוב לזה, ואכן רואים שנכדיו שנקראו על שמו ניתוסף עליהם שם, כמו ר' שלום אלי ב"ר פרץ, ור' אלי יעקב ב"ר יושע, ובר מן דין נוכחתי לראות כמה פעמים על מצבות מתקופה ההוא שכתוב עליהם 'איש זקן' וכדומה והי' האיש בשנותיו החמשים], וכיון שר' משולם

נולד בתקי"ג, נאמר שבנו נולד בערך בתקכ"ח, ור' אלי בערך תקמ"ג, שלפי"ז הי' בשנת ת"ר בן נ"ז, ואם תרצה תוסיף שנה ושנתיים להלידות ועדיין נפטר בשנות החמשים לחייו.

בספרי רישומים ישנים (הנקראים 'עווידענץ ביכער') מהעיר לבוב (גאליציע), נרשמה משפחת ר' משולם,

פה סמוך לק' טריעסט, י"ט אב תרי"ח הק' ליבש כהן צדק בלאמ"ו בצלאל כ"ץ בהמגיד זצלה"ה מלבוב

[ונכתב בצדו שהוא 'רעליגיאנסווייזער' תואר על איזה משרת רבנות], שם זוגתו באשא [אולי זיווג שני, בצדס נרשם התאריך י"ד אדר א' תקנ"ו] עם הבנים: ר' אהרן [ואצלו נרשם תאריך משנת תקס"ג, במקום אחר יש דף מיוחד למשפחתו עם בניו], ר' אייזק, [רואים שהי' לו בן בשם יצחק אייזיק וכמו שמזכיר הרב מאילאק, אף שלא נמנה ע"י יוסף כהן-צדק. אצל ר' יצחק נרשם שעבר אח"כ מלבוב לעיר זוראוונע, (העיר בה שימש אביו ר' משולם ברבנות מלפנים) וגם נרשם אצל שם העיר

זוראוונע התאריך א' ניסן תק"ע, (בפשטות זה היום שעזב את לבוב. אגב, הרה"ק ר' סענדרי'ל מקאמארנא נתקבל בתקע"א לרב בזוראוונע), ר' **בצלאל** [בדף מיוחד למשפחתו, נרשם שנשא בתקנ"ז בן כ' ולפ"ז נולד בתקל"ז].

Haus N ^{ro} .						FAMILIEN - Bestand				Derselben Schuldigkeit			
Neue Familien.	Alter von Pag.	Familien Nro. 2458 Klasse		Abfall und dessen Ursachen.	Abfertigung und Pag.	Journal Art.	Abstattung.		Excer und Detrag.	Debit			
		Namen	Gewerbe.				Saloni Rohn.						
1		Saloni Rohn											
2		Saloni Rohn											
3		Saloni Rohn											
4		Saloni Rohn											
5		Saloni Rohn											

נחזור לר' אלי' כ"ץ מברעזוב. מילדיו ידועים: (א) מ' **ליבא סלאווא** אשת ר' יצחק אייזיק אמסעל מסטראפקוב. (ב) מ' **מושקט** אשת ר' נתן שלום מרימנוב. (ג) מנכדי ר' אלי' הי' גם ר' **מנחם מענדל הכהן קאהן** מבעכעראו כמפורש על מצבות צאצאיו, ואיני יודע אם היה בן בנו או בן בתו, וראיתי בסטראפקוב מצבה: **'פ"נ ה"ה האלוף כהר"ר שימעון זאב בהר"ר אליה' כ"ץ נפטר י"ט ניסן שנת תקפ"ג לפ"ק תנצב"ה**. יכול להיות שמדובר בבן ר' אלי' מברעזוב ואולי הוא אבי ר' מענדל הנ"ל ונפטר בצעירותו בחיי אביו או אולי בן נוסף, וצ"ע.

ר' מענדל קאהן נולד בסטראפקוב בתק"ף. זוגתו מ' רבקה נולדה בבעכעראו בתקפ"ג [ובצענזוס תרכ"ט נרשם שנולדה בתקע"ח. אביה הי' מבני ר' יצחק שיף הנקרא ר' איציקל בעכעראווער אחי הגה"ק הישמח משה מאב, ויותר פרטים על אביה והמסתעף יבואר במאמר על משפחת שיף מאת יו"ר מכון ימ"י קדם שעדיין בשלבי העריכה]. דר בבעכעראו במקום חותנו. בניו: 1. ר' אפרים הכהן קאהן, נולד בבעכעראו בתקצ"ח [ע"פ הצענזוס תרכ"ט, ובצענזוס תר"ח נרשם שנת לידתו תר"ג] זו' מ' חנה לבית האפליך מלאדאמאר, דר בפעלשא-סווידיניק ונרשם בהצענזוס כמרבץ תורה, וש"י ר' שלום אלי' אמסעל למד אצלו אז. ילדיו: אסתר, נולדה בלאדאמאר בתרכ"ו. ר' פנחס משה, נולד שם בתרכ"ח, נפטר בזבארוב צעיר לימים ועל מצבתו כתוב: **'פ"נ, הנגיד הנדיב יקר רוח איש אמונים, הלך במשרים ידיו פרש לענים, כפיו תמך לאביונים קנא בן קנא מו"ה פנחס משה בן מו"ה אפרים הכהן ז"ל, נקטף בחצי ימיו ושבק לן חיים ט"ז סיון ... תנצב"ה**. 2. מארטשא, נולדה בתר"ה, [כנראה היא מ' ניחה מרים שמצבתה נמצאה בבארדיוב: **'פ"נ אשה יקרה צנועה וחשובה מרת ניחה מרים במ"ה מנחם הכהן מבעכעריב נכדת הר"ר יצחק שהי' אחיו של הגה"ק בעל ישמח משה**

זצ"ל, ונכדת הר"ר אלי הכהן מברעזעוו זצ"ל נפטרה כ"ז תשרי תרצ"ד[ה?] בעלה הי' ר' יצחק ניימאן. 3. בערטא, נולדה בתרי"ב, [כנראה היא מ' בילא יוטא שמצבתה נמצאה בבארדיוב וכתוב עליה, **יפ"נ אשה יקרה צנועה וחשובה מרת בילא יוטא במו' מנחם הכהן מבעכעריב נכדת הר"ר יצחק מבעכעריב שהי' אחיו ש[ל] הגה"ק בעל ישמח משה זצ"ל ונכדת ה"ר ר' אלי הכהן מברעזעוו זצ"ל, נ' ט' כסלו תרפ"ט לפ"ק** בעלה הי' ר' נפתלי צבי ב"ר יחיאל הכהן קליין שנפטר בבארדיוב ביום ב' אייר תרפ"ז. ממשפחה זו נמצאו ב' מצבות בחלקת באבוב בניו דזשערזי שגם עליהם כתוב שהם נכדי שני זקנים הנ"ל, הא', ר' שמעון ב"ר חיים הכהן קליין נפטר ביום י"ז חשון תשמ"ז, והב' מאחותו מ' מלכה אשת בזווי"ש של ר' אברהם מאנדעלבוים נפטרה ביום ה' טבת תשנ"ו. 4. שמואל, נולד בתרי"ז. 5. פיגא, נולדה בתרכ"ב. ד) בטיסעניץ יש מצבת האשה מ' **חיי רבקה** ב"ר אלי כ"ץ שנפטרה ביום כ"ד ניסן תר"ל, אולי גם היא מבנותיו [מהמעטריקל נראה שמדובר מהאשה חי' זינגער בת נ"ו].

*

הרה"ק ר' יושע מפריסטיק מח"ס אותות ומועדים

הי' לו לר' יצחק אייזיק אמסעל מסטראפקוב בן גאון צדיק וקדוש, הי"ה המקובל ר' יושע אייזענבאך דיין בפריסטיק ומחבר הספר הקדוש 'אותות ומועדים' [בארטפעלד תרס"ד], אשר גם הוא כאביו ואחיו הסתופף בצל קודש הרה"ק המהרצ"א מדינוב, וכדברי בן אחיו הרב מזבארוב שכותב: **'והוא הי' מגדולי תלמידיו של מרן הרב רבי ר' צבי אלימלך ז"ל'**. ר' יושע נשא אשה בפריסטיק ושם קבע דירתו ולמד עם תלמידים, נחטף בצעירותו בן ל"ט שנים בסביבת שנת תר"ך, אודותיו ועל התקשרותו עם הרה"ק מדינוב ומה שהי' לו

עם הרה"ק מרוזין ועוד דברים נוראים ראה מה שכתבו הצדיקים לבית מונקאטש והרה"ק משינאווע בההסכמות לספרו 'אותות ומועדים' הנ"ל, וגם מה שכתב בנו הרה"ח ר' אלי יעקב בהקדמתו שם.

ר' יושע הניח בן הוא הרה"ח ר' אלי יעקב שנשא את מ' שרה בת ר' שלמה יוסף פינקלשטיין [מ' שרה בת ר' שלמה יוסף נפטרה ט"ז אייר תרצ"ב ומנו"כ בבארדיוב]. נפטר ביום שושן פורים תרע"ג ומנו"כ בבארדיוב. נוסח מצבתו:

איש / אהוב לבריות ירא השם / ולילה גם יומם עבד קונו בתמים / באהלי יעקב

מצבת ר' אלי יעקב אייזנבאך בבארדיוב

דבק בעת חיים / ועסק בתורת חיים הרבני החסיד / המופלג בתו"י מו"ה / אליהו
יעקב / בן הרב המופלג החסיד המפורסים / מו"ה יהושע זצ"ל / נפטר בש"ט
שושן פורים ת"ר ע"ג לפ"ק / תניצ'ביה.

לר' אלי יעקב היתה בת מ' יוכבד שנישאת לר' נחום ב"ר יצחק ראזנער
מבארדיוב, היא נפטרה באה"ק י"ג תמוז תשט"ו. בניהם: בתם מ' ניסל אשת
הרה"ג זאב צבי פארהאנד רב בפראג-ברוקלין בהג"ר מרדכי פארהאנד דיין
בנייטרא, בנם ר' אלי יעקב ראזנער נפטר בתשל"ט, ובתם מ' פיגא שהיתה
נשואה לפני המלחמה לר' מאיר פרידמאן הי"ד, וניצלה עם ג' בניה בהיותה
במחבוא.

מצבות משפחת קורץ בביה"ח באראן הירש נ"י

גם הי' לו לר' יושע בת מ' לאה
אשת ר' יואל קורץ. בתם
מאטל נולדה בתרל"ג, נישאת
לר' ארי' ב"ר יעקב שלמה
מלמד מסאניק, נפטרה בניו
יארק בת ס' שנה ביום כ"ה
טבת תרצ"ג ומנו"כ בביה"ח
באראן הירש [סטעטן איילענד].
על מצבתה נחרט שהיא נכדת
בעל 'אותות ומועדים', גם על
מצבת בנה ר' יצחק קורץ
[נקראו כשם משפחת אמם]
בביה"ח הנ"ל שנפטר ביום י"ז
אדר א' תשנ"ה נכתב שהוא נכד
בעל 'אותות ומועדים'. שאר בני
ר' ארי' הם, ר' יושע, ר' נח צבי,
ר' אברהם, ור' יואל.

ר' פרץ אמסעל מסטראפקוב

הבן השני של ר' יצחק אייזיק אמסעל הוא ר' פרץ אמסעל שנולד בסטראפקוב
בשנת תק"פ-פ"א [מצענוס דשנת תרכ"ט, ומחשבון היותו בן ע"ו בפטירתו]. בשנת
תקצ"ה לערך בהיותו בן י"ד שנה נשא אשה, ומספר נכדו הרב מאילאק
בספרו 'קיצור דרכי תשובה' עמוד ח' כי זכה שרבו הקדוש בעל בני יששכר
זי"ע שהי' קרוב משפחתו כדלעיל הי' השושבין בחתונתו, ואז נשק אותו
הרה"ק הבני יששכר על מצחו ובירך אותו שיזכה להעמיד דור ישרים
ונתקיימה ברכתו.

מצבת מ' רחל אשת ר' פרץ אמסעל בטיסעניץ

[ובהקול קורא בשם 'קול חוצב להבות אש' שנדפס בלבוב בשנת תרפ"ה מספר בנו הרב מזבארוב בזה"ל: 'וכן יודע אני שאמר לי אדוני אבי מורי ורבי אשר הרב הקדוש הציט"ע מרן רבי ר' צבי אלימלך מדינאב אשר אאמו"ר הי' מן המסתופפים בצלו, גער בו בנזיפה על אשר סיפר לו פעם אחת מני הדבה אשר נשמע פה [סטרפאקוב] על משפחה זו, ואמר לו בני פרץ, אחרי שבעל משפחה שלי אתה, ותלמידי, לכן אני מזהירך אשר לא תאבה ולא תשמע לקול הכסילים אשר יארב לדם נקי חנם' וכו', עיי"ש].

זוגתו הראשונה נפטרה, [בסטרפאקוב נרשם פטירת האשה שרה אמסעל ביום כ"ב

תשרי תר"ה בת כ"ו שנה, כנראה זו זוגתו הראשונה], ואז נשא ר' פרץ את מ' רחל בת הרה"ח ר' ישראל מאיר ווייסבערג[ער]. החתונה התקיימה בסטרפאקוב ביום ד' טבת תר"ו. מזיווג זה נולדו לו בניו ר' שמעון, ור' שלום אלי. גם מ' רחל נפטרה ל"ע צעירה לימים בת ל"ה שנים בלבד ביום כ"ט אדר ראשון תרי"ט. על מצבתה בטיסעניץ כתוב:

'פ"נ, אשה רכה בשנים, נשאות חן בעיני כל רואיה, חסידה בכל דרכיה וצנועה

במעשיה, לוית חן ועטרת בעלה אשת חיל ועקרת ביתה מ' רחל בת הרבני החסיד מו' ישראל מאיר ז"ל, נפ' כ"ט אדר א' שנתרי"ט לפ"ק תנצבה'

גיטל ב"ר ישראל מאיר ווייסבערג בטיסעניץ

[למ' רחל היתה אחות בשם חנה שנפטרה ג"כ רכה בשנים באותה שנה בסטרפאקוב. על מצבתה הסמוך לה כתוב: "האשה הצנועה רכה בשנים, אשר אך מעשי הטובים המה תולדותי", מרת חנה בת הרבני מו"ה ישראל מאיר ז"ל נפ' כ"ה אלול תרי"ט לפ"ק", וברשימות

המעטריקל שמה ווייסבערג. סמוך למצבתה נמצאה מצבת 'אשה צנועה וחשובה מ' גיטל בת הרבני מ' ישראל מאיר ז"ל נפ' ב' תמוז תרל"ד לפ"ק תנצב"ה", כנראה אחותם. לפי המעטריקל נפטרה באותו יום האלמנה מ' גיטל ווייסבערגער בת נ"ו שנה, שנולדה בציקלאוויץ?].

אחר פטירת זוגי' מ' רחל, נשא ר' פרץ בערך בשנת תר"ך-כ"א את מ' שרה הינדא שנולדה בשנת תק"ץ [מצענוזוס תרכ"ט הנ"ל] לאביה ר' נתן אדלער מהאנשאווין מבני אחיו של הגה"ק המפורסם ר' נתן אדלער זי"ע ומנכדי התוס' יו"ט.

מצבת ר' פרץ אמסעל בסטראפקוב

ר' פרץ הי' חסיד גדול ולמדן, אמרו עליו שמעולם לא הרים עיניו להסתכל על שעון העיר שהי' קבוע בבית תיפלתם, שלא לראות דבר טמא. בתפלותיו לפני מצות הדלקת נר חנוכה שפך הרבה דמעות בבקשתו שיזכה לבנים טובים. בספר 'זכרון סטראפקאוו' עמ' כ"ב מזכירו לטוב וכותב שהי' 'זייער ערליכער איד', היה נוסע אל הכפרים במסחרו עם הערלים ובדרך לן אצל זקינו [של המחבר] ר' ליב סופר מפלאטע.

ר' פרץ נפטר בן ע"ו שנה ביום כ"ד חשון תרנ"ח בסטראפקוב ושם מנו"כ, זוגי' מ' שרה הינדא נפטרה ביום י"ז שבט תרס"ז. וזה לשון מצבתו:

פי"נ / פינה עתו לצדיקי הדור / ריגל זרעו באהלי תורה / צנוע הלך ביראת ד' / הרבני החסיד מו"ה פרץ / במ"ו יצחק ז"ל נפ' כ"ד ח' שון / תרנ"ח לפ"ק תנצבהח"י

בני רבי פרץ אמסעל

כאמור לעיל נתקיים בו בר' פרץ ברכת הצדיק בדור ישרים וגם דמעותיו ששפך נתקבלו והי' לו לר' פרץ בנים מופלגים תלמידי חכמים ויראי ה', ואלו הם:

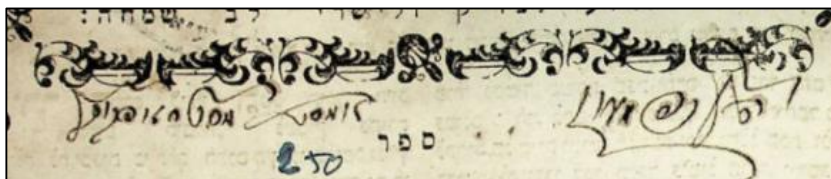
א) ר' שמעון אמסעל נולד בסטראפקוב בשנת תר"י, [כנראה נקרא אחרי דודו מו"ה שמעון אמסעל מירושלים]. נשא את מ' שרה שנולדה בשנת תר"ט לר' יעקב ביום מכפר קאמלאש במחוז שאראש [בלידת ילדיה נרשם שנולדה בלאדאמער.

אביה ר' יעקב נולד בתקפ"ו בקורימא למאריץ ומאריא דימאנד, הוריו עברו לקאמלאש שם נפטרו, ר' יעקב דר בקאמלאש ואולי גם איזה תקופה בלאדאמער ואח"כ באוהעל אצל חתנו ר' שמעון אמסעל שם נפטר בן ע"ב שנה כ"ח אייר תרנ"ח].

לספר 'אותות ומועדים' בעיר אוהעל

בצענוזוס דשנת תרכ"ט נרשם שגר בבית חמיו בקאמלאש, כעבור שנה בשנת תר"ל נמצא בעיר סטראפקוב שם דר כמה שנים, ואח"כ עבר לדור לעיר אוהעל ושימש שם כשו"ב. שמו מופיע בין החותמים מאוהעל על ספר 'אותות ומועדים'

לדודו ר' יושע הנזכר לעיל, והמו"ל הוסיף בצדו 'בן אחי המחבר', הוא חותם יחד עם חתנו ר' חיים יוסף וחתנו ר' יצחק, ועם אחיו הרב מלאגמעץ. נזכר בשו"ת לבושי יהודה [מאשקאוויטש] עמ' ר"ס בתשובה לאחיו ר' שלום אלי שו"ב באגדאן: 'כבוד אחיו החסיד כו' מו"ה שמעון שו"ב דק"ק אוהעל שאל אותי הרבה שאלות'. גם נזכר במכתב של הרה"ק משינאווע בעת שנתמנה אחיו הרב

הק' שמעון אמסיל מסטראפקוב - על ספר שמחת הרגל להחיד"א דפוס לבוב תרכ"ג

מזבארוב לדיין בסטראפקוב, הרה"ק כותב ביום ג' חקת תרנ"א: 'ובאותו זמן הי' אצלי ידידי ה' המופלג מ' שמעון נ"י השו"ב דק' איהעל, אמרתי לו שיגיד לו שיזהר בנפשו מלעשות וכו'.

ר' שמעון נפטר צעיר לימים עוד בחיי אביו ר' פרץ בן מ"ז שנה בלבד, ומנו"כ באוהעל, [וכאן המקום להודות להרב ר' יואל יעקב מייזליש שליט"א יו"ר מכון 'ימ"י קדם' שעזר אותנו הרבה הן בתעודות של נפטרים וגם במציאות מצבות ואף סייע לפענח מצבות קשי הקריאה, תשוח"ח לו], מצבתו נמצא באוהעל, וזה מה שיש לקרות ממנה:

'פ"נ / איש י"א [=ירא אלקים] הרבני החסיד המופלג בתו"י / מו"ה שמעון ז"ל / במו"ה פרץ נ"י נפטר כ' טבת תרנ"ז לפ"ק / שם טוב קנה לו בעולם / מאוד נעלה בגמ"ח וביקור חולים / ע... ונקי כפים / והי' ידיו אמונה במלאכת שמים / נשמתו תהי' צרור' בצרור החיים / תנצב"ה'.

בני ר' שמעון אמסעל

א) מ' רחל, נולדה בסטראפקוב [ברשימת היהודים מגעטא דעש בקיץ תשי"ד נמצאה שם מ' רחל יחד עם בתה מ' מרים סאנדער וילדיה, ואצלה נרשם שנולדה בקאמלאש וזה מתאים להנ"ל] ביום כ"ג אלול תר"ל. אשת הר"ר חיים יוסף גאטליב בדעש ב"ר צבי נכד להרה"ק מסטראפקוב מבנו ר' מנשה. ר' חיים יוסף נפטר שם ביום ח"י אלול תרצ"ו, זוג' מ' רחל נעקדה"ש הי"ד. ילדיהם:

מצבת ר' שמעון אמסעל באוהעל

1) מ' חנה, נולדה באוהעל בתרנ"ד, אשת ר' שמחה נתן הכהן סאנדער

מדעש, נעדה"ש ביום י"ז סיון תש"ד [ראה עליו בעלי זכרון 17 עמ' נ"ד בין רשימות תלמידי הערוגת הבושם בשנות תרס"ז-ט], ב"ר שלמה זלמן משב"ק אצל הרה"ק מצאנז ושינאווע, ילדיהם: א) ר' **שלמה זלמן** נולד בדעש בתרע"ז, ברשימות געטא דעש נמצא עם אשתו ותינוקת בת שנה בשם 'לילי' הי"ד. אחר המלחמה בפתח תקוה. זו' מ' פיגא בת הרה"ג ר' ישכר מנחם שאנצער הי"ד דיין בדעש [חתן הר"ר חיים מאיר הכהן טרובי חתן הר"ר יצחק ווירצבערגער דומ"ץ דעש]. ב) הב' **שמעון**. ג) הב' **יושע**, נולד בתרפ"ה. ד) הב' **שלום**. ה) מ' **סעריל שינדל**, נולדה בתרפ"ו אשת ר' יצחק אליעזר ווירצבערגער מטאראנטא [ב"ר מרדכי ב"ר אליעזר ב"ר יצחק דומ"ץ דעש הני"ל]. ו) **מלכה**, נולדה בתרפ"ו. ז) ר' **צבי** הערשל וזוגי שלימה זלמה ויו"ח הי"ד. ח) מ' **רבקה**, נולדה בתרפ"ט, אשת ר' שמואל אלכסנדר ווירצבערגער [אחי ר' יצחק אליעזר הני"ל] נפטרה ד' חשון תשע"ב ומנו"כ בביה"ח החדש בקר"י. ט) **רויזא**, נולדה בתרצ"ד. י) ברשימות געטא דעש בתש"ד נמצאה שם אשת ר' שמחה נתן סאנדער עם בניה וגם הבן 'שאמועל' שנולד בדעש בתרע"ח ועם נכדה 'אישטוואן' סאנדער שנולד בסאטמאר בתרצ"ט. יא) בגעטא נמצאה גם משפחת בתה 'אליצע' שנולדה בדעש בתרע"ה ובעלה הוא ר' שרגא פייבל ב"ר מאיר יעקב דאפלט, ובניה: ערנא יליד תרח"ץ, מארטאן יליד תרצ"ט, זאלטאן יליד תש"א.

2) מ' **מרים** נולדה בדעש בתרס"ב, אשת ר' **יחזקאל שרגא הכהן סאנדער** מדעש ב"ר שלום ב"ר שלמה זלמן הני"ל, נעדה"ש ביום ג' אלול, ילדיהם: א) מ' **מלכה**, נולדה בדעש בתרפ"ו, אשת הר"ר **אברהם יושע העשיל האגער** מקאסוב זאלישטשיק [נפטר ביום כ"ח ניסן תשנ"ט, בן הר"ר שרגא פייבל האגער מזאלישטשיק בן האמרי ברוך מוויזניץ, הוא אבי האדמו"ר ר' שרגא האגער מקאסוב שליט"א ואחיו ר' חיים יחזקאל]. ב) ר' **שלמה זלמן**, נולד בתרפ"ז. אחר המלחמה דר בויליאמסבורג [הי' חתן ר' אהרן אפרים הכהן סאנדער ב"ר יושע ב"ר שלמה זלמן הני"ל, שהוא נשא מ' חנה מרים בת אחיו הבכור ר' חיים יוסף סאנדער מדעש] נפטר ביום ו' אלול תשס"ו מנו"כ בקר"י, שאר ילדיהם שנעקד"ה. ג) **שלום**. ד) **חנה** נולדה בתרפ"ח. ה) **רבקה** בתרצ"ץ. ו) **ליבא סלאווא** בתרצ"א. ז) **מאליא** בתרצ"ט. ח) **שרה** בתש"ב, נעדה"ש ביום י"ז סיון הי"ד.

3) ר' **יודא ארי'**, נפטר ביום כ"ח סיון הי"ד.

4) ר' **שמעון צבי** הי"ד.

5) **שרה**.

ב) ר' **מרדכי אמסעל**, נולד בסטראפקוב ג' תשרי תרל"ד, [כך רשמו המעתיקים מהמעטריקל, אבל אחרי בדיקה בהמקור רואים שזי"ף בעל המאטריקל, שמקודם

היה נרשם שנולד הילד מרדכי למשה לאזאר אמסעל וגיטל לבית ווייס? מהכפר הומנא-אליקע הסמוכה לסטראפקוב, ומחק וזייץ וכתב תחתיו השם חיים בן שמעון אמסעל ושם אמו שרה בויס, והעיר סטראפקוב ועוד כמה שיעורים. ורואים שאכן נפטר הבחור מרדכי אמסעל בן משה אליעזר ביום י"ח תשרי תרמ"ט, שמכל זה נראה שהי' לו לר' שמעון בן בשם חיים שהי' בערך באותו גיל וברצונו לפטרו מהצבא התפשר עם הדאקטער גרינפעלד, וראה מה שכתב בענין זה בספר 'זכרון סטראפקאוו' עמ' י', שדאקטער גרינפעלד בסטראפקוב הי' בידו המאטריקל, ומי שרצה להפטר מהצבא הלך אצלו והתפשר עמו בחשאי והוא שינה התאריך וכדומה בהמאטריקל כאדם העושה בתוך שלו, עד שנת תרס"ד שאז הי' מסירה, ונתראה להלן עוד כמה דוגמאות מזה].

ג) מ' **ליבא סלאווא** נולדה בסטראפקוב כ"ד תמוז תרל"ו, נישאת לר' **שלום הערצפעלד** מסיגוט תלמיד בעל ערוגת הבושם, בן הרה"ח ר' יו"ט ליפמאן [עליו ועל בנו ר' שלום ויוצ"ח ראה ב'עלי זכרון' 25 עמ' לט-מב, וב'עלי זכרון' 27 עמ' פא], בניהם הם: 1) מ' **חנה** נולדה בחוסט בתרס"א, אשת ר' **יואל טעסלער** מסיגוט, ילדיהם: רחל נולדה בתר"ץ, שלום נולד בתרצ"ב. 2) ר' **שמעון הערצפעלד** נולד בחוסט בתרס"ג, הי' כורך ספרים בעיר סיגוט, וזוג' מ' יחידה לבית קאהאן, בתם גיטל נולדה בתרצ"א, בנם שלום נולד בתרצ"ו. 3) הב' **אהרן יצחק** נפטר בתרפ"ה ונטמן בסיגוט. 4)

מ' **צפורה פיגא** ניצלה מהמלחמה והיתה בירושלים, אשת ר' **אליעזר קאסטנער**.

ד) **דוב בערל**, נולד באוהעל ביום י"ח תמוז תרמ"א, נימול ע"י אביו בביהכ"נ דק' ספרדים [חסידים].

ה) **בנציון**, נולד באוהעל ביום ז' תמוז תרמ"ב, גם הוא נימול בביהכ"נ הנ"ל ע"י אביו, נפטר ל"ע ביום כ"ז אדר ב' תרמ"ג.

ו) מ' **מרים**, נולדה באוהעל ביום כ"ג תשרי תרמ"ה, אולי היתה היא אשת 'חתנו ר' **יצחק** שזכר עם חותנו ר' שמעון בפרענומערנטען לספר 'אותות ומועדים'.

ז) ר' **אלי' אמסעל** חתן ר' משה בויס [אולי ממשפחת זקינ, בסווידינק הי' דר א' בשם זה, ובאר' דבי עילאה

תר"ס חותם ר' משה בויס ממעסציק] נעדה"ש הי"ד.

ח) ר' **שמואל אמסעל**. ראיתי חתימת ידו על ספר:

Handwritten signature in Hebrew script, likely belonging to Shmuel Amseel.

Handwritten signature in Hebrew script, likely belonging to Shmuel Amseel.

'שמואל אמסעל בן הרה"צ מו"ה שמעון אמסעל ז"ל שהי' שו"ב בק"ק אוהעל' גם: 'שמואל אמסעל בן הרה"צ מו"ה שמעון שו"ב זצללה"ה'. על ספר זה יש כמה חותמות מאחיו ר' אלי' הנ"ל באוהעל, וגם חתימת מארטאן אמסעל בלעז שהכוונה לאחיו ר' מרדכי הנ"ל, וגם חתימת שמעון אמסעל כנראה כבר אי' מנכדי ר' שמעון.

ב) ר' שלום אלי' אמסעל נולד בסטראפקוב בשנת תרי"ג. בצענוס דשנת

מצבת ר' שלום אלי' בבאגדאן

תרכ"ט נמצא הבחור אלי' אמסעל מסטראפקוב כתלמיד ישיבה בעיר פעלשא-סווידיניק, בבית ש"ב הרב ר' אפרים הכהן קאהן ב"ר מענדל מבעכעראוו נראה לעיל אודותיו].

בהגיעו לפרקו נשא ר' שלום אלי' את מ' חי' לבית שאהנפעלד ממעדזאלאבארץ, ולפי גיל פטירתה נולדה בתרט"ו, [כנראה ממשפחת ר' אליעזר שאהנפעלד מחותנו של הבני יששכר. בצענוס תרכ"ט במעדזאלאבארץ לא מצאתי ילדה בשם זו בגיל זה, ובהומנא נמצאה ילדה

בשם האני שאהנפעלד (וחי' היתה נקראת בלעז האני, וע"כ יש לשער שזו אשתו), נולדה בטשעביניע בתרט"ז, ומשרתת שם בבית התבשיל בבית יאנאש טויב מטשעביניע, (בהומנא הי' דיין ר' מענדל טויב, חותם על 'שורש ישי' בתרנ"א), ושוב ראיתי בעיר טשעביניע בהצענוס בבית ר' יאזשעף שאהנפעלד נרשם שבתו האני משרתת בהומנא. על ר' יאזשעף אביו נרשם שנולד בסטראפקוב בתקפ"ח, זוג' פאני לבית מענדלאוויטש נולדה בטשערטיזנע בתקצ"ה, שאר בניו: האני נולדה בתרי"ח, יאקאב נולד בתרכ"ד, הערשקא נולד בתרכ"ז].

דר מקודם במעדזאלאבארץ וסטראפקוב ואח"כ נתקבל להיות שו"ב בניר באגדאן, משם חותם לס' 'אותות ומועדים'. בספר לבושי יהודה [עמ' ר"ס מר' יודא מאשקאוויטש שו"ב ליסקא] נמצא תשובה ששלח אליו בהל' שחיטה:

'שוכ"ט להשו"ב מו"ה שלום אלי' אמסיל נ"י באגדאן (עפ"י הכת"י, בנדפס בטעות: באגדמון) ... 'זה לא כביר דברתי עם כבוד מעלתו, וראיתי בו שאין צריך לדידי בעניני שו"ב'. מזכיר שם גם את **'כבוד אחיו החסיד וכו' מו"ה שמעון שו"ב דק"ק אוהעל** שאל אותי הרבה שאלות בע"פ ובכתב'.

ר' שלום אלי' נפטר בבאגדאן צעיר לימים ל"ע בן מ"ג שנה, ביום כ"ה אדר תרנ"ו, [בפטירתו נרשם שם משפחת אמו 'געוויירץ' במקום ווייסבערג]. אלמנתו נפטרה שם ביום ג' חשון תרע"ב [כפי הנרשם היתה בת נ"ו שלפ"ז נולדה בערך בשנת תרט"ו].

בני ר' שלום אלי' אמסעל:

א) מ' **אידל** נולדה במעדזאלאבארץ, אשת ר' אליעזר גראסמאן ב"ר אברהם עביר [מלמד בבארדיוב]. בנם ר' שלום אלי' נעדה"ש הי"ד, בתם מ' דבורה אשת ר' אברהם בראדי הי"ד, [ילדי ר' אברהם שניצלו מהמלחמה הם: 1) ר' יוסף, 2) מ' חנה אשת ר' ליב גראסמאן מטאראנטא, 3) מ' רעכיל, 4) ור' ברוך בראדי, ובניו: ר' אברהם ישראל ור' יצחק יונה, וחתניו: ר' ישראל דוד ווייס, ר' שמעלקא מעטה, ר' יעקב יודא זונדל איינהארן, ר' עמרם יעקב געלב, ר' שמואל יודא צייטליך, ור' יונתן בנימין יודא גאלדשטיין].

ב) **יצחק** נולד בסטראפקוב [במקום א' במעטריקל רשמו שנולד ביום ו' חשון תרכ"ח אבל גם כאן שלטה ידי המזייפים מחמת הצבא וכדומה, ולא נרשם בשעתו רק לאחר עבור הרבה שנים ובעיר אחרת], נפטר בבאגדאן ביום ג' כסלו תרנ"ב.

ג) ר' **ישראל מאיר** [כשם אבי אמו], נולד בסטראפקוב ביום כ"ח טבת תרל"ד, נשא בשנת תרנ"ז את אסתר בת ר' ליב לעבאוויטש ממעדזאלאבארץ ואמה פרומט לבית יודקאוויטש, נפטר ביום י"ג אדר ב' תרפ"ט במעדזעלאבארץ.

ד) **חיים יוסף** נולד בסטראפקוב ביום א' אדר תר"ס, נפטר ל"ע בן חדשיים ביום כ"ט ניסן, [ברשימה אחרת כתבו שבנו חיים יוסף נפטר ביום ט"ו שבט תרכ"ז בכפר אפאגי הסמוך לבאגדאן וראה מש"כ לעיל אודות זיופי המעטריקל לצורך הצבא, תקחנו משם].

ה) ראזא [אולי רחל כשם אמן] נולדה בשנת תרמ"ב, נפטרה ביום י"ז חשון תרנ"ב בת ט' שנים.

ו) **גיצא** נולדה ביום ט' סיון תרמ"ו, נפטרה בבאגדאן ביום כ"ב חשון תרמ"ט.

ז) מאלי, נולדה בבאגדאן ביום י"ב ניסן תרמ"ח.

ח) **שרה** נולדה שם ביום כ' חשון תר"ן, נפטרה ביום י' אדר ב' תרנ"ד.

ט) שאמועל נולד שם ז' טבת תרנ"ב, נימול ע"י אביו, נפטר ביום י"ד אדר ב' תרנ"ד.

י) ר' **משה** אמסעל נולד בבאגדאן ביום ח' אדר ב' תרנ"ד, המוהל הי' ר' מאיר ווייס, והסנדק ר' פנחס טישלער.

נשא את מ' בלומא שנולדה בניר-בעלטעק ביום י"ב אלול תרנ"ז לר' דוד פרידער וזוגו מ' פרידא. ר' משה וזוגו נעקה"ש ביום א' סיון תש"ד הי"ד, ולהם ה' בנים: 1) הב' שלום אלי' נולד בבעלטעק ביום כ' כסלו תרפ"א, נשבה במלחמה ברוסיא בחורף תש"ג. 2) הב' אליעזר, נולד בבעלטעק ביום י"ח תמוז תר"ץ, נעקה"ש עם אביו הי"ד. 3) מ' פרידא [שמחה] נישאת למר דארוואש בתל אביב. 4) יושע נולד בתרפ"ב, דר בניר גלים, נפטר ביום ז' אדר ב' תשע"א. 5) חיי' נולדה בתרפ"ח, נישאת למר בארי בחיפה.

ג) פערל נולדה תר"י"ח [מצענזוס תרכ"ט], ואם זה מדויק נולדה גם היא ממ' רחל ולא ממ' שרה הינדא].

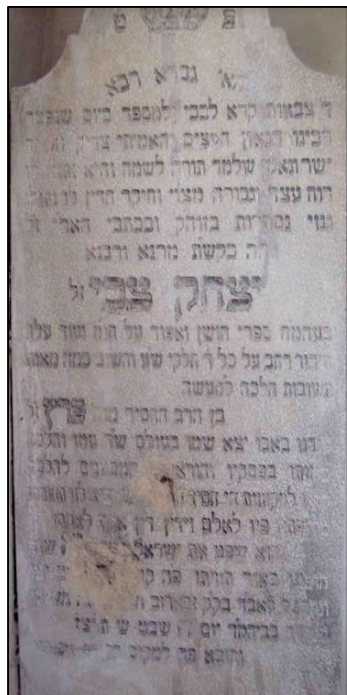
ד) הגאון המפורסם המקובל ר' **יצחק צבי אמסעל**. נולד בסטראפקוב בשנת תרכ"ב, בהיותו בן י"ג נסע ללמוד אצל הגאון בעל חתן סופר וגם למד אצל רבי יחזקאל סעגניער בדוקלא. נשא ביום ה' אלול תרמ"א את מ' שינדל בת ר' שלמה יוסף [וזו זלאתא] ב"ר אברהם משה וויינבערגער מסטראפקוב [נפטר ביום י"ט טבת תרס"ז ומנו"כ בסטראפקוב, ואין להחליפו עם איש אחר בשם זה ר' שלמה יוסף ב"ר דוב וויינבערגער שדר ג"כ בסטראפקוב באותו עת אבל נפטר בשעבעש-קעלעמעש] שהחזיקו על שלחנו.

אח"כ נתקבל לדומ"ץ וראב"ד העיר [בעת ששימש שם מכבר ברבנות הרה"ק ר' משה יוסף טייטלבוים שה"י מקודם אב"ד זבארוב והוא שימש שם מתחלת שנות תר"ם], ובענין זה נתערב השטן והיתה מחלוקת, והרה"ק משינאווע ה"י בין הנבררים לפסוק הדין, ומכתב קודש שכתב בענין זה ביום ג' חקת תרנ"א נדפס בדברי יחזקאל החדש סי' כ"ט. המכתב מתחיל: '**לכבוד אלופי ק"ק סטראפקוב יצ"ו, שאלתם אותי דעתי בדבר הדיינות של הרב מ' יצחק הירש נ"י, הנה תיכף כששמעתי שדעת ר' יצחק הירש ליסע לקהלתכם ע"כ של הרב המאה"ג האב"ד דשם ובאותו זמן ה"י אצלי ידידי הרב המופלג מ' שמעון נ"י השו"ב דק' איהעל אמרתי לו שיגיד לו שיזהר בנפשו מלעשות פירצה כזאת כי כל הרבנים הכשרים יאסרו הוראותיו ואנכי אה"י ג"כ מהאוסרים ומאז ועד עתה אני כותב לו ולהמחזיקים בידו וכו' עי"ש. בזכרון סטראפקוב (עמ' כ"ז) כותב [ר' אברהם אביש הכהן וויינשטיין] שהוא נולד אז באמצע אש המחלוקת, וממש קרוב ללידתו הלך הרה"ק והזמין רבנים ועשו שלום ביניהם ובעת סעודת הברית שלו כבר ישבו ביניהם הרב והדיין ונשכך המחלוקת, וזמן קצר אח"כ נתקבל הרה"ק ר' משה יוסף לאב"ד קהל ספרדים אוהעל [הקאנסוס באוהעל נחתם ביום ה' בשלח תרנ"ב ומכתב הרה"ק משינאווע נכתב בקיץ תרנ"א], ובסטראפקוב נתקבל אז הרה"ק ר' אברהם שלום בן הרה"ק משינאווע. [בזכרון סטראפקוב כותב שנתפלאו מאד אח"כ על מה ולמה ה"י המחלוקת שהרי שניהם היו צדיקים וחכמים ולא ידעו שום טענות, ושמע מזקני חסידים שבעת שקיבלו קהל סטראפקוב עליהם את ר' משה יוסף נסעו שני יהודים מסטראפקוב לשינאווע ושאל הרה"ק חדשות בעירם וסיפרו שקיבלו עליהם רב, וענה הרה"ק בתמ"י ואותי לא שאלו, ושתק קצת ואח"כ אמר אני חשבתי ששלום שלי יה"י הרב בסטראפקוב עכשיו שיש לכם כבר רב אם כן לא יה"י לכם שלום, הכוונה על בנו, והוה כשגגה היוצא מפי השליט ולא ה"י שלום].**

אח"כ נתקבל ר' יצחק צבי לאב"ד זבארוב. הרביץ תורה לתלמידים ביניהם רבי ישעי' קליינמאן דיין בסאטמאר. חיבר ספר 'חושן ואפוד' על חושן משפט

ה'ל' שכנים, וכפי שנכתב על מצבתו הניח גם חיבור רחב בכל ד' חלקי שו"ע והרבה תשובות שהשיב להלכה. בעזרת ה' שרד חלק מחיבורו הגדול על אורח חיים ע"י יורשי הג"ר ישכר שלמה טייכטאל הי"ד מפישיטאן, [ראה להלן שנכדו למד אצלו וחיבוריהם נשלח זה לזה על ידו] את החיבור הזה קרא בשם 'ספר תלמי השדה' ונשאר מזה החיבור על הלכות שבת והלכות ברכות הפירות בערך חמש מאות דפים גדולים בכתב יד [שנמצאים ביד ר' צבי יונתן מארטאן יו"ר מכון 'הספר' שעומד וממתין על גואל שירחם עליהם ויוציאם מאפילה לאורה].

הרב מזבארוב נפטר ביום ט' [כך במליצי אש ובשא"ס] שבט תרצ"ז ומנו"כ בסטראפקוב, זוגתו מ' שינדל נפטרה אסרו חג פסח. על מצבתו הגדולה שבתוך האוהל כתבו:

מצבת הרב"ג מזבארוב בסטראפקוב

פ"ט / האי גברא רבא / ד' צבאות קרא לבכי ולמספד ביום שנפטר / רבינו הגאון העצום והאמיתי צדיק וחסיד / ישר ונאמן שלמד תורה לשמה והיא נותנתו רוח / עצה וגבורה מצוי וחקיקור הדין לו נגלו / גנוי נסתרו בזוה"ק ובכתבי האר"י ז"ל / ה"ה כקש"ת מרנא ורבנא / **יצחק צבי** ז"ל / בעהמ"ח ספרי חושן ואפוד על חו"מ ועוד עלה / חיבור רחב על כל ד' חלקי ש"ע והשיב כמה מאות תשובות / הלכה למעשה / בן הרב החסיד מו"ה **פרץ** ז"ל / עודנו באבו יצא שמו בעולם שד' עמו והלכה / כמותו בפסקיו והוראותיו המכונים להלכה / קראו למקוננות הי חסיד הי עניו מי יביא לנו ... / פיו לאלם וידין דין אמת לאמתו ... / והוא שפט את ישראל נ"ה? שנה / הופיע באור תורתו פה ק"ק סטראפקוב יצ"ו / ונתקבל לאב"ד בק"ק זבארוב ... / בביהמ"ד יום [ח'] שבט ש' תרצ"ז / והובא פה למקום מנוחת אבותיו... / תנצבה

בני הרב"ג ר' **יצחק צבי הרב מזבארוב**:

א) מ' **ליבא סלאווא** נולדה בסטראפקוב בתרמ"ו, אשת ר' **משה ברודא** דומ"ץ אונגוואר, [בן ר' שמואל ב"ר ישראל, ראה בספר 'אשי ישראל' שהו"ל אחיו הר"ר ישראל דומ"ץ מיהאלעוויץ]. נעקה"ש ביום י' סיון תש"ד הי"ד. בניהם: (1) הב' **דוד** הי"ד. (2) הב' **שמואל**. למד אצל הרב מפישיטאן ראה

בשו"ת משנה שכיר [דפוס מכון ירושלים או"ח סי' צ"א] שם כותב הרב מפישטיאן בזה"ל: 'שאלתי בזה את פי הגאון האדיר הישיש ר' איציק הערש אמסעל ז"ל אבד"ק זבארוב ע"י נכדו תלמידי החביב הב' החר"ף מו"ה שמואל בראדי נ"י בן ידיד נפשי הגאון ר' משה בראדי דינא רבה דק"ק אונגוואר, הלומד בישיבת, וכה תשובתו לנכדו הנ"ל, הנני שולח לך את הספר מני רבך הגאון נ"י וכו', עי"ש שהוא מביא תשובת הרב מזבארוב במילואו שחותם 'דברי זקנך ד"ש הק' יצחק צבי אמסעל', ועל זה מוסיף הרב מפישטיאן, 'אלה דברי הגאון האדיר בעל המחבר ספר חשן ואפוד על חו"מ ח"ב, ונחה דעתי בדבריו כי המה נכונים וראויים למי שאמרם'. גם בסוף הספר הוא מביא מתשובות הרה"ג מזבארוב כתב יד שתחת ידו מנכדו תלמידו הב' שמואל הנ"ל: 'ויען מצאתי מקום פנוי אמלא דבריי שבגליון ההספד הנ"ל ואעתיק מקונטרס תשובת כת"י לחלק יו"ד להגאון האדיר מו"ה איציק הירש אמסעל ז"ל אבדק"ק זבארוב (שבא לידי ע"י נכדו תלמידי החביב הב' החר"ף ובקי ירא ושלם כמר שמואל בראדי נ"י בן להרב הגאון מו"ה משה בראדי דומ"ץ אונגוואר)'. שני הבחורים האלו נהרגו אבל לא נודע הזמן והמקום הי"ד. (3) זיסל נקטפה באבי' בט"ז טבת תרפ"ט [דודה מנצח זכרה בספר 'אשי ישראל']. (4) מ' חי' נישאת אחר המלחמה לש"ב ר' חיים יוסף אמסעל בן דודה הרב מלאגמעץ, ונולד להם בן ר' משה, ראה גם להלן. (5) מ' רבקה רחל בירנבוים, נולדה ביום ה' חשון תרע"ז, נפטרה בפתח תקוה ביום ז' אלול תשס"ו.

(ב) **מנחם** נולד באוהעל ביום כ' אב תרמ"ז, המוהל הי' דודו ר' שמעון אמסעל שו"ב, והסנדק הי' דודו הרה"ג ר' אלעזר זאב אמסעל הרב מלאגמעץ.

(ג) **זלאטא**.

מנחם יושע ב"ר פרץ אמסעל
בטיסעניץ

(ה) **הבחור מנחם יהושע אמסעל** נולד ביום י"ז אלול תרכ"ג. [יתכן שקראו ר' פרץ על שם אחיו הקדוש בעל 'אותות ומועדים' שנפטר, וכיון שנפטר צעיר לימים הוסיף השם 'מנחם', אבל רואים שהי' לו קרוב משפחה שנקרא ג"כ בדיוק כן ר' מנחם יושע אמסעל ראה להלן]. נפטר ל"ע באיבו בסטראפקוב בן עשרים שנה ביום י"ח אדר תרמ"ד. על מצבתו בטיסעניץ כתוב:

'הבחור רך בשנים ׀ ומופלג בתורה חבר ׀ מנחם יהושע במ"ו ׀ פרץ נ"י נפ' י"ח אדר ׀ תרמ"ד לפ"ק'.

[במעטריקל רואים שגם כאן זייפו אח"כ ברשימת

פטירתו והוסיפו השם וואלף וגם הגיל שינו ליי"ח שנים, כדי שיובן מזה שאחיו ר' אלעזר זאב מת ויפטר מהצבא. ואכן בנישואי ר' אלעזר זאב שהתקיימו ב' שנים אח"כ, נקרא בשם מענדל, ולאחר נישואיו בעת שנולדה לו בתו אסתר בזשאדאני כבר נקרא אלעזר כבראשונה].

מצבת ר' ליפא ב"ר פרץ אמסעל בסטראפקוב

(ו) הרה"ג ר' אלעזר זאב אמסעל הנקרא בשם הרב מלאגמעץ, עליו נאריך להלן.

(ז) בנו הצעיר ר' יו"ט ליפא אמסעל. הי' ת"ח, נמצא בין החתומים לס' 'תוצאות חיים' בשנת תרנ"ט בעיר זבארוב וכן לס' 'אותות ומועדים'. נפטר בדמי ימיו, [ראה 'זכרון סטראפקאוו' עמ' כ"ג]. וזה מה שכתוב על מצבתו בסטראפקוב:

פ"נ / איש אשר בתורה כלה ימיו, יום טוב בן פרץ / יו"ס' צרה ומביסה הי' / לאשתו לאחיו לבניו ולקרוביו / טי"ב' ענינו מחמד לבבניו / נלקח מאתנו ביום רעה / ב"כ עמנו מרי לב / נפש יקרה בחכמת לב / פירץ' ד' ונטרף השעה / נפ' ט"ז אדר תרנ"ט לפ"ק / תינצ'ב'ה'.

(ח) מרת ליפא [סלאווא?] נולדה ביום י"א תשרי תרל"ד, נישאת ביום י"ב טבת תרנ"ב להאלמן ר' שאול ליב פרידמאן שנולד בתרכ"ב לר' לעמל והינדא מזבארוב, דרו בסטראפקוב. (ילדיהם: א) חנה רבקה, נולדה ביום כ"ז חשוון תרנ"ג. ב) בלומא מלכה, נולדה ביום כ"ז סיון תרנ"ד. ג) אליעזר חיים, נולד ביום כ"ז שבט תרנ"ו. ד) פערל, נולדה ביום ב' סיון תרנ"ח. ה) פרץ, נולד ט"ז אדר ב' תר"ס. ו) איזאבעלא, נולדה ביום ה' שבט תר"ע, נישאה אחר פטירת אביה ר' שאול ליב ביום ו' שבט תרצ"ד לווינדריד? ווייס בן הערמאן מחוסט ואמו המנוחה יאזעפא לבית פערל, החתונה התקיימה בטערעסיף שבמארמאראש.

*

הגה"צ מלאגמעץ ר' אלעזר זאב אמסעל זצ"ל

הגאון הצדיק ר' אלעזר זאב אמסעל הנקרא בפי כל 'הרב מלאגמעץ' [Ladmocz] סמוך לאוהעל כהיום בסלאוואקיע [Ladmovce] נולד בעיר סטראפקוב ביום ג' אדר שנת תרכ"ו לאביו הרה"ח ר' פרץ מסטראפקוב, ולאמו מ' שרה הינדא בת ר' נתן אדלער מהאנשאוויץ.

הרב מלאגמעץ נתגדל בסטראפקוב בצלו של הרה"ק משינאווא אב"ד בקהלתם, ונעתיק מה שכותב בנו הרב מאילאק אודות ימים הנחמדים הללו:

'אאמו"ר ז"ל נולד בעיר סטראפקוב ושם הי' אז אב"ד הגה"ק משינאווע זי"ע, וכמעט שנתגדל בביתו כמו בניו הקדושים, כי מחמת שהי' עילוי מופלג וחריף עצום מילדותו ממש הי' הגה"ק הנ"ל מבקשו שיבוא בכל השכמת הבוקר ללמוד ביחד עם בנו הגה"ק מציעשנוב, והי' רגיל לבוא לביתו בכל יום בשעה ארבע לפנות בוקר, והי' רואה כל המנהגים של הגה"ק הנ"ל, ומחמת שהי' בחור משכיל במושכלות הי' רושם על לוח לבו כל התנהגות של הקדוש הנ"ל, והי' קשור ודבוק בו כל ימי חייו, וסיפר ממנו נפלאות והרבה רוח"ק שראה אצלו, ורגיל תמיד בפיו לומר כי מי שראה עוצם נוראות עבודתו של הקדוש הנ"ל אין לפלא לפניו שזכה לרוח הקודש, כי עבודתו היתה ממש שלא כדרך הטבע, וקיבל ממנו הרבה מאד הן בנגלה והן בסתר ובמנהגים, וגם תמיד תהלתו בפיו מנפלאות גודל דבקתו להשי"ת שהי' הולך כל היום עם יחודים ודביקות ועולה על כולם אמינות שפלות רוחו שהי' בעיני עצמו שפל אפס ואין ממש, וזכה אאמו"ר ז"ל לקבל ממנו הרבה מאוד בנגלה ונסתר ובמנהגי ישראל'.

הרב מלאגמעץ סיפר תמיד מה שזכה לראות בעיניו בכל בוקר אצל הרה"ק משינאווע, שהי' יושב שקוע בספר הקדוש עץ חיים בחרדת קודש ושיניו ואיבריו דא לדא נקשן מפחד, והרבנית הטהורה ישבה בקצה השלחן ושפתותיה מרחשין מזמורי תהלים, וכל ימי חייו לא הי' יכול לשכוח מחזה הלז וגם הוא הלך בדרכו הקדושה בזה כדלהלן.

בבחרותו למד אצל הגאון בעל חתן סופר במאטערסדארף, ונסמך להוראה מש"ב הג"ר אליעזר חיים דייטש אב"ד באניהאד [ונוזכר בספרו חלקת השדה ופרי השדה], הג"ר אברהם יצחק גליק אב"ד טאלטשווא, ומאחי רבו הג"ר שאול עהרנפעלד אב"ד סיקסא.

כשהגיע לפרקו נשא באוהעל ביום י"ב אדר א' תרמ"ו את מ' רחל שנולדה בשנת תרכ"ט באוהעל לאביה הנגיד ר' משה וויינשטאק משם.

ר' משה נולד בטרין גדול בשנת תקצ"ד לאביו ר' מרדכי וויינשטאק [נכד הפני יושע זצ"ל] ב"ר יעקב משם. בבחרותו למד בקויבערסדארף אצל הג"ר אברהם שאג מגדולי תלמידי מרן החת"ס, וכשהגיע לפרקו בשנת תרט"ז נשא את ש"ב מ' שפרינצא בת ר' משה קארנפעלד [גארליצער] שהי' חתן דודו [אחי אביו] ר' וואלף וויינשטאק מטרין גדול [מבתו אסתר ריזל]. בספר 'זכרונות המאור' עמ' רצ"ד בערכו של הרב מלאגמעץ כותב [רגלים לדבר שהפרטים נמסרו ע"י הרב מאילאק], שזקינו ר' משה הי' מפורסם בחסידות ובמדת הצדקה שלו, ביתו היתה פתוחה לרווחה, לכל מבקש ודורש טובתו, והיה חסיד נאמן מהרה"ק הדברי חיים מצאנז. ביתו שימש אכסניא של תורה לצדיקים וקדושים שעברו דרך אוהעל, בפרט הרה"ק ר' אייזיק'ל זידיטשויבער, והרה"ק ר' מרדכי'לע

נאדבורנער. ר' משה נפטר באוהעל ביום י"ח כסלו תרע"ג ומנו"כ שם, על מצבתו נזכר שהוא חותן המלך. וזה נוסח המצבה :

פ"נ / איש ירא אלקים, ידיו רב לו / בתורה ובמצוות, ביתו פתוח / לרוחה, למד וקיים דברי / אלוקים חיים / מו"ה משה בן / מו"ה מרדכי וויינשטאק ע"ה / מגזע הפנ"י, חותנו של / הרב מלאגמעץ, נפטר / יום ח"י כסלו תרע"ג לפ"ק / תנצב"ה.

הרב מלאגמעץ ישב קעסט על שלחן חותנו הגביר ר' משה וויינשטאק כמה שנים באוהעל, וגם עסק במשא ומתן במסחר של חותנו, ונעשה במשך זמן קצר לסוחר גדול, אבל עם כל זה עשה מלאכתו עראי ותורתו קבע, ועסק בתורה בש"ס ופוסקים בכל עת ורגע שהיה לו פנוי למד בהתמדה רבה מבלי לבטל אפילו שעה אחת. ביתו של הרב מלאגמעץ כשישב אצל חותנו ר' משה וויינשטאק באוהעל הי' צמוד לביתו של אברך אחר צדיק וגדול בתורה שישב ג"כ באותו עת קעסט על שלחן חותנו, ה"ה הרה"ג ר' ישע בוקסבוים הרב מגאלאנטא הי"ד, שנשא בקיץ דשנת תרס"ב את בתו של הנגיד החסיד ר' מאיר חיים בלאך מאוהעל וישב על שלחנו. ר' מאיר חיים הי' קרוב משפחתו, כי הי' חתן הרה"ח ר' אברהם וויינשטאק שהי' אחיו של ר' משה חותן הרב מלאגמעץ, שניהם בני ר' מרדכי וויינשטאק מטרין, ולכן הרב מגאלאנטא בהסכמתו לקונטרס 'אורח לחיים' מכנה את המחבר ר' מרדכי אמסעל בן הרב מלאגמעץ כ'שאר בשרי', ראה להלן. שמונה שנים דרו שני הצדיקים הללו תחת גג אחד [משנת תרס"ב עד שנת תר"ע, שאז נתקבל הרב מגאלאנטא לשמש ברבנות במאגענדארף, ותיכף אחר כך נתקבל הרב מלאגמעץ לשמש ברבנות בלאגמעץ].

על תקופה זו כתב בנו הרב מאילאק אלה הדברים: 'והגאון הנ"ל [הרב מגאלאנטא] הי' דר ח' שנים רצופים עם אאמ"י בבית אחד ורק דופן הכותל הי' מפסיק ביניהם, והרב הנ"ל הי' דרכו בכל לילה ללמוד עד סמוך לשעה אחת אחר חצות הלילה, וכשהוא הלך לישון תמיד כבר אאמ"י ז"ל הי' עומד לעבודתו עבודת הבורא יתברך, והיו נפגשים כמעט בכל יום ויום בעת ההוא, ונתקיים בחצר שלנו לא יכבה בלילה נרה'.

ביום כ"ב אלול תרס"ב בהיותו באוהעל, שלח לו ש"ב הגאון מבאניהאד תשובה, והיא נדפסה בשו"ת פרי השדה ח"ב סימן ד':

'ברכת השנים בכל ענינים לכבוד אחובי שאר בשרי, המופלג בתורה ויראה החריץ ובקי נפלא חיציו שונים וכו' כקש"ת מו"ה אלעזר זאב אמסל נ"י בשבת תחכמוני ק"ק אוהעלי יע"א'.

[הרב מבאניהאד מכנהו כ'שאר בשרי' וכן מכנה את אחיו הרה"ג ר' יצחק צבי בהסכמתו על ספר 'חושן ואפוד', מפני שאמו של הרב מבאניהאד מ' גענדל חי' היתה

בת ר' יעקב אדלער מהאנשאווין ב"ר צבי דיין בהאנשאווין, וגם אמו של הרב מלאגמעץ היתה למשפחת אדלער מהאנשאווין כנ"ל. חוץ מזה הי' לו קירבה מצד החיתון, כי חותנו של הרב מבאניהאד הי' הצדיק ר' בצלאל גראס מטאקאי, שהי' בן אחותו של ר' מרדכי וויינשטאק מטרין אבי חותנו ר' משה וויינשטאק.

באותם הימים בעודו דר באוהעל, נפטרה עליו אשת נעוריו זוגתו הרבנית מ' רחל, שנקטפה באיבה ל"ע בת ל"ח שנים ביום ז' תמוז תרס"ז, והניחה אחריה יתומים. בנה הרב מאילאק מנציח זכרה בספרו 'קיצור דרכי תשובה' בפתיחה שקורא על שמה 'אהל רחל': **'ציון לנפש אמי מורתי הרבנית הצדיקת המפורסמת במדותיה הנעלות העדינות והטובות מרת רחל ע"ה, נפטרה ז' תמוז שנת תרס"ז תנצב"ה'**. אחר פטירתה נשא את מ' חי' שרה הי"ד בת ר' משה יוסף יאזעפאוויטש ממונקאטש.

עד מהרה יצא שמו בכל הסביבה ללמדן ובעל הוראה מופלג, ומה גם שהי' בעל

מוח נפלא ולא שכח דבר מתלמודו, ופנו אליו מרחוק ומקרוב בשאלות שונות, וכל דין קשה שהי' בב"ד באוהעל הי' מזמינים אותו לדיין או בורר. וכן החליצות והגיטין שבעיר לא עשו בלי השתתפותו ועצתו, ומעולם לא קבל שכר על מה שהורה או דן, אף לא שכר בטילה. שימש כדיין בבית דינו של הרה"ג ר' צבי הכהן דיק ואליהם

שלח הגאון בעל לבושי מרדכי ממאד [בשו"ת חלק ח"מ סי' י"ט] ביום ב' לס' בהעלותך תרס"ט, תשובה בדיני ממונות שנחלקו הבי"ד בדין, והרה"ג מפלפל בדבריהם, וזה לשונו: 'שלוש וכל טוב על ראש כבוד הרב הג' וכי, מו"ה צבי הכהן דיק נ"י, מו"ץ דק"ק אוהעלי יצ"ו, ואתו בד"צ, הי"ה הגאב"ד דק"ק ראסלאוויטץ נ"י, והרבני הגדול מו"ה אלעזר אמסיל נ"י

בשנת תרע"א נתקבל לרב בק' לאגמעץ והגליל שכלל כמה ישובים קטנים הסמוכים לאוהעל, ודר ב' שנים בלאגמעץ. בשנת תרע"ג חזר לאוהעל וקבע שם את בית מדרשו, ומצודתו עדיין היתה פרוסה להרבנות דהגליל. אחרי מלחמת העולם הראשונה, כשלאגמעץ סופחה למדינת טשעכאסלאוואקיע, מסר את הרבנות של לאגמעץ ונאוואמעסטא (כהיום בסלאוואקיע Slovenské Nové Mesto) לחתנו ר' חיים גרינצווייג, ושל אילאק (Kisújlak, כהיום בסלאוואקיע Nová Vieska) לבנו הרב ר' יצחק, והוא המשיך את רבנותו רק לחלק הגליל שנשאר במדינת אונגארן סמוך לאוהעל. הסכמה ממנו ניתנה ביום ל"ט בעומר תרפ"ד על ספר שו"ע או"ח ע"פ 'מלבושי שבת' לר' משה פארקאש מאוהעל.

ר' אלעזר זאב נפטר באוהעל בן ס"ח שנה ביום ב' כסלו שנת תרצ"ד. בהלוי' השתתפו ציבור גדול, והספידו אותו על יד מטתו בנו הרב מאילאק, הג"ר צבי הירש דיק ראב"ד אוהעל, ואחיו הגדול הרה"ג מזבארוב, האריכו בהספדו של חכם עד שעה מאוחרת בלילה, (זשידא אוישאק למס' נאוועמבער 24 1933 עמ' 10). בצוואתו לחברא קדישא ציווה שלא יניחו אחרים סביב קברו, ובנו לו מצבה גדולה ומפוארה כראוי לכבודו הרם ושבו ימללו השורות שעליה, וסביב קברו עשו כרצונו ובנו לו גדר סחור סחור. מצבתו כנראה לא נמצאת כהיום, אבל מתמונה שהגיע לידינו [ותודתינו נתונה למר שאנדור באטשקאי שמצא וצילם את מצבתו לפני כעשרים שנה] ננסה לפענח מה שחרטו עליה [ותשו"ח להרב יואל יעקב מייזליש על סיועו]:

תמונה ישנה ממצבת הרה"ג מלאגמעץ באוהעל, לדאבוננו נעלמה

אהה נפלה עטרת ראשינו / פה צפון וטמון צדיק טמיר ונעלם / ה"ה הרב הגאון המובהק הצדיק האמת המקובל / לב מבעית בחכמה / כליל כל המדעים חכם השלם / רבינו **אלעזר זאב אמסיל** / אבדק"ק לאגמץ נאווימעסטא והגליל / בן החסיד מו"ה **פרץ ז"ל** / ארי שבחבורה שר התורה עמוד העבודה / למד ויגע והשיג בעומק תוה"ק גלוי וצפונה / עבודתו ה' עבודה תמה זכה צלולה וברורה / זיו החכמה עליו נאמר חכם עדיף מנביא / רזי וסודי התורה השיג כי בהם תמיד הוגם / זהב וכסף שנה נתן ונתן באמונה כרב ספרא / אוהב נאמן לישראל וחפש עליהם זכותא / בגבהי

מרומים יליץ לקרב להם הגאולה / מעוצם בינתו ה' בכל הוראותיו נטה קו לקולה / בספרי תלמידי בעש"ט מאוד ה' נפשו קשורה / העיד על עצמו סמוך לפטירתו כי ה' מכל אדם / טמיר ומכוסה, אפשר זה ה' כוונתו בצוואתו להח"ק / לעשות לו אהל מסביב למחיצה ובל ינחו בו ... / ולעת פטירתו איותה נפשו הטהורה ... / נפטר ונגנו ארון הקודש ב' לסדר וישכב במקום ההוא / ב' כסליו תרצ"ד, שמעט? ה' שנות חיי"ים זכותו יג"ע / תנצב"ה

בנו הרב מאילאק מתאר פרשת גדולת עבודתו הקדושה של אביו הגדול בפתיחה לספרו 'קיצור דרכי תשובה' הנקרא 'אהל רחל', וזה לשונו:

'זכיתי כי הביאני המלך חדריו, כי כל ימי גדלתי בבית מדרשו של כ"ק אאמ"ו זצלה"ה וקבלתי מפיו הקדוש, אשר הי' גאון עצום בנגלה ובנסתר, והעידו עליו גדולי ישראל שהכירו אותו אשר זכה להברכה שכתוב בדוד המלך ע"ה ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו, ואחז"ל שהלכה כמותו בכל מקום לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא היא סיעתא דשמיא, כו', כן לפי ערך הדור אוכל להעיד על אאמ"ו ז"ל שהי' קולע אל השערה והי' ממש מיחידי הדור שזכה שהלכה כמותו בכל מקום, ובאם הי' איזה ת"ח או איזה גדול שהציע איזו קושי וחומרא דלית גר ובר נגד דיפרקוני, הוא בעוצם שכלו הישר הצח ומצוחצח כמעט מיני' ובי' שדא ב"י נרגא ורובן ככולן הי' מוצא תיכף על אתר התירוץ האמיתי על הקושי העצומה'.

והי' דרכו כל ימיו בימי בריאותו שלא אבד לילה אחת מכל לילותיו, כי דרכו היה להשכים שעה אחת אחר חצות לילה ובכל לילה ולילה הי' עורך תיקון חצות בבכיות נוראות ממש כמי שח"ו מתו מוטל לפניו רח"ל, ואחר כן הי' דרכו ללמוד עד שעה ששית רק בכתבי האר"י ז"ל. לערך ארבעים שנה הי' כל לימודו בכל השכמת הבוקר בהתבודדות ובלי להפסיק בשום דבור קל כמו בתוך השמו"ע או בתוך קרי"ש, כן לא הפסיק אז בעת רצון ההוא, כל ימיו הי' לומד כתבי האר"י ז"ל ביגיעות עצומות עד שזכה להיות גאון חכמת הנסתר תורת החן, ממש כל רז לא אניס לי, ואנחנו בניו לא היינו יכולין מעולם לפתוח דלת בית תלמודו עד שעה הששית, והיינו מוכרחין ללמוד בבית אחר, ולהחם התנור בשני מקומות בחורף וכו'.

ובכל יום ויום הלך קודם התפלה למקוה, והי' מאריך בהמקוה בכוונות לערך עשרים מינוטין, ואח"כ התפלל מתוך סידור האר"י ז"ל של הקדוש ר' שבת, והי' שוהה בתפלתו יותר משתי שעות, ואשרי אוזן שזכה לשמוע תפלתו ונמס כל לב שומע תפלתו בנעימת קדושתו ודבקותו.

בשבת קודש לא הי' מדבר כלל כמו אלם לא יפתח פיו, ורגיל בפיו הקדוש לאמר לי, האמן לי בני כי הנני מרגיש קדושת שבת כמו דבר שממשמשין בידים, כן אני מרגיש ממש קדושת שבת קודש, ועל כן אין לי העזה לדבר. [נעיי' בספה"ק ס' החיים מאחי המהר"ל מפראג ז"ל בחלק פרנסה וכלכלה פ"ו שמביא גודל הרגשת הקדושה אשר צדיקים מרגישים תיכף בהכנסת שבת קודש ושיש בזה התחזקות רבה ועדות נאמנה לאמיתת תורתנו ואמונתנו הק']. ובאמת היינו מכירין בפניו בשב"ק שהי' ממש מאיר באנפין נהירין. והי' מנהגו של אבא מארי ז"ל שהי' אוזן הכוס של קידוש בידו, וטרם שהתחיל לומר יום הששי הי' מכוון כוונות האר"י ז"ל לערך רבע שעה, והי' עומד עם הכוס בחשאי בעינים סגורות ומכוון הכוונות, והי' פניו אז ממש בוער כלפיד אש, וכמעט היינו בושין להסתכל בפניו מפני האור והשראת הקדושה שחפפה עליו.

גודל ועוצם דבקותו בשעת סעודת שלישית שעת רצון רעוא דרעוין אי אפשר להעלות על הכתב, הי' מאריך בזמירות של בני היכלא וג' פעמים מזמור לדוד

לערך יותר מחצי שעה בדביקות באלקיו, ואשרי עין ראתה כל אלה. ובכל ס"ג הי אצל שלחנו תלמידי חכמים מובהקים וכמה גדולי תורה מכל העיר, וכולם ישבו לפניו באימה ויראה, ובפרט בעת אמירת תורה שהי נוהג לומר בכל שב"ק בסעודת רעוא דרעוין בדביקות עצומה תורה נפלאה בערך חצי שעה, המיוסדים תמיד על אדני פז יסודות כתבי האר"י ז"ל והבעש"ט הק' ותלמידיו, והי פה מפיך מרגליות בדברים נחמדים ומקובלים לכל שומע, כי הי לו כח להסביר תורות רמות ועמוקות גם בדרך פשטות. אחד המיוחד מיושבי שלחנו בעת סעודה זו הי הגה"צ ר' מאיר'ל קליין זלה"ה הי"ד בעמח"ס תולדות שמואל על תרי"ג מצות וכו', והרב הנ"ל הי לו ידיעה גדולה בכתבי האר"י וספרי חסידות, והי מרגלא בפיו תמיד לאמור כי דברי אאמ"ו המה דברים שראוי לאמרם אפי לגדולי תלמידי בעש"ט הק' זי"ע. וגם בפלפולי דאורייתא הלכה למעשה שהי תמיד רגיל להתייעץ עמו, ובפרט בעת שעסק בחבורי הנ"ל, והי מרגלא בפיו לומר שכל דיבור והגה והבל היוצא מפי אאמ"ו ז"ל המה תמיד נכונים וישרים משובצים ומיוסדים על אדני פז ושכל הישר צדק ואמת, ולרוב פעמים אשר חיפש בעקד הספרים הרבים שיש לו תמיד כבר נמצאים כדבריו באיזה ספר מאיזה גדול מגדולי ישראל, אף כי בארגז הספרים של אאמ"ו ז"ל לא היו נמצאים אצלו הספרים הללו. ואחר הדברי תורה בסעודה ג' היו מתפללים מעריב במוצש"ק עם התלהבות ודביקות כמו בראש השנה, כי כל העולם נתעוררו תמיד בשעת אמירת תורתו שמעוררים אפי לב אבן.

ונמצאים כאן בניו יארק הרבה רבנים ות"ח יראי ה' שלמדו בישיבה בעירנו עיר ואם בישראל אוהעל, מקום איתן מושבו ומנ"כ דהגה"ק רשכבה"ג הישמח משה זצוק"ל, שזכו להיות שם כמה שנים בעת הסעודה ג' של אאמ"ו זצוקלה"ה, והמה יעידו ויגידו כי אין אני מגזם כלל, ואדרבה וכו'. רובי תורתו לא כתב מטעם הכמוס אתו, הגם שאני ואחיי והרבה ת"ח שאלנו אותו תמיד ע"ז כי זה הפסד גדול שהולכין לאיבוד ולשכחה דברי תורה הרבה אשר מפז ומפנינים המה יקרים, אבל הוא החזיק עצמו ועמד על דעתו בזה שגם לי לא הסכים שעכ"פ ארשום בכל שבוע התורות של סעודה ג', עד שקודם פטירתו איזה שנים רמז לי שהוא מחזיק עצמו ששורש נשמתו הוא מעלמא דאתכסיא, ועי"כ לא הפצרתי בו עוד וד"ל.

והשי"ת הצופה נסתרות יודע שברון לבי כי בוש אני באמת לפרסם גודל ועוצם קדושת אבי הק' זצלה"ה, כי אני לא יכול לומר אנא כחלא בר חמרא לגבי אבא, כי בעוה"ר רחוק אני מכ"ק מר אבא מאד ואינני מגיע אפי לקרסוליו, שהי ארוך בדורו והי חכם גדול אשר הגה"ק ר' יושע בוקסבוים זצלה"ה מגאלאנטא הי רגיל במכתביו לאאמ"ו ז"ל לתארו בין התוארים הגדולים, תמיד הי אחד מהתוארים 'חכימא דיהודאי' וכו'.

מה שכותב הרב מאילאק שנמצאים בניו יארק רבנים ות"ח יראי ה' שלמדו בישיבה באוהעל וזכו להיות אצל אביו ויכולים להעיד על דבריו, יש לנו לפחות עדות אחד בכתב, והוא מהרה"ג רבי שמעון ישראל פאזען זצ"ל אב"ד

שאפראן, וכפי שכותב בתוך מכתב לבנו הרב מאילאק [בתחלת ספר שפע טל שהו"ל], וז"ל:

'מפני כבוד אביו הגאון הקדוש ז"ל, אשר זכור אזכרנו עוד מימים מקדם בשבתי בקלויז באוהעל, האיך היינו מזכירים שמו באימה וביראה באשר שמענו אומרים עליו גדולות מידיעתו בחכמת האמת, עד שהיה ממש גיורא בארעא ויציבא בשמי שמיא'.

וכה מתאר אותו ידידו הקרוב וש"ב הרה"ג מגאלאנטא רבי יהושע בוקסבוים זצ"ל בהסכמה לקונטרס 'אורח לחיים' לבנו ר' מרדכי:

'מעכ"ת ש"ב חביבי ויקירי הרב הגדול בתורה ועבודה וגמילות חסדים קנקן חדש מלא ישן נושן ירא וחרד נכבד ומכובד וכו' וכו' בנש"ק כש"ת מו"ה מרדכי אמסעל בן לידידי הרב הגאון חכימא דיהודאי חסידא ופרישא חכם הרוזים צדיק יסוד עולם כקש"ת מרן אלעזר זאב שליט"א אבדק"ק לאגמעץ יצ"ו'.

והגאון הזקן רבי מרדכי ליב ווינקלער זצ"ל בעל לבושי מרדכי בהסכמה לקונטרס הנ"ל מפליג בשבח הרב מלאגמעץ, וזה לשונו:

'הלא מי גדול ככבוד קדושת מר אביו הגאון הקדוש צדיק יסוד עולם הי"ו אשר כבר הסכים, ומבואר בספר הקדוש מגן אלף, כי בנו של גאון וקדוש וגדול הדור לא יבקש הסכמות כי הוא כמזלזל חס ושלוש בכבוד אבותיו'.

בני הרב מלאגמעץ

(א) מ' אסתר. נולדה ביום ה' אייר תרנ"א בכפר באדראג-זשאדאני, [כיום sarazsadany סמוך לטאלטשווא וליסקא], נישאת לש"ב הרה"ח ר' יקותיאל ארי' ב"ר יעקב חיים דייטש מלאצא [חתן ר' יצחק גרינפעלד מאוהעל חתן ר' משה קארנפעלד מטרין גדול הנזכר לעיל]. נעקה"ש ביום י"ד סיון תש"ד הי"ד. ילדיהם שנעקה"ש: ר' חנני יו"ט ליפא וזו' לאה ויוצ"ח, ר' יצחק אלימלך וזו' מ' גיטל ויוצ"ח, ר' אברהם אהרן וזו' מ' שרה שינדל ויוצ"ח, מ' רחל ובעלה ר' נפתלי הירצקא גרנצווייג אב"ד דראהיו ויוצ"ח, הי"ד. בנם ר' מנחם פרץ דייטש נפטר ביום ט"ז סיון תשמ"ה ומנו"כ בקרית יואל.

(ב) הרב ר' מרדכי אמסעל. נולד בתרנ"ב-ג, נקרא על שם זקינו ר' מרדכי וויינשטאק מטרין, נשא את מ' חנה רבקה, ודר בהומנא. הי' לו ז' ילדים: רחל, נחמה חיה, שרה הינדא, שפרינצא, משה, הב' כארזים חריף ובקי עצום מו"ה יושע שמואל, ומנחם. הוא וזוגתו וכל ילדיו נעקדה"ש הי"ד. וראה להלן מה שנכתוב עוד עליו ועל חיבורו.

(ג) הרה"ג ר' יצחק אמסעל. נולד באוהעל בחודש סיון שנת תרנ"ד, ותיכף אחרי הבר מצוה נתייתם מאמו ע"ה. למד אצל אביו הגאון ואצל הילבושי מרדכי במאד וכן היה מתלמידי ה'מנחת אלעזר' במונקאטש. קיבל התרת

הוראה מאת הגאון מהר"ש ענגעל, מהמנחת אלעזר, מהלבושי מרדכי ומדודו הגי"ר יצחק צבי אמסעל אב"ד זבארוב.

דודו הרב מזבארוב כותב עליו בהאי לישנא: 'השורה הזאת תהי' לעדה ביד **בן אחי** הרב הגדול חריף ובקי משנתו זך ונקי, אשר אסף בחפניו כל מילי דמעליותא והוא בקי נפלא בש"ס ובפוסקים, וטרח מצא כדי מידתו בשלחן ערוך בכל הדינים אשר נחוצים להוראה, הן באיסור והיתר ובפרט בפתחי נדה ומקוואות הוא בקי עד לחדא, וכן באורח חיים וביתר חלקי שלחן ערוך למד די צרכו, לכן כל מן דין סמוכו לו, יורה יורה ידין ידין, וכל קהלה נאה כמות שהוא יוכל לשום המשרה על שכמו, ואשרי שלהם ככה, כי ידיו רב לו בהלכה של כאחד מן הרבנים המפוי, והוא מתון ומסיק בדין כהלכה ולא בפלפול של הבלים אך תורת אמת מגמתו, ויראתו קודמת לחכמתו כאשר נחל **מבית אביו הגאון הצדיק**, ובטוח אני בו כי בודאי בע"ה יתעבד לאילנא רבא ותקיפא, וע"ז בעה"ח היום יום א' לסדר וראשו מגיע השמימה **(ויצא) תרפ"ד** לפ"ק פה **זבארוב יצ"ו, הק' יצחק צבי אמסעל**.

נשא בשנת תרע"ח את מ' רחל בת ר' יעקב הלוי קליין שו"ב באוהעל, [נפטרה ה' חנוכה תשכ"ד. חותנו ה' מנכבדי העיר, תלמיד להרה"ק ר' שמואל דאראגער ומחסידי הרה"ק משינאווע, ראה בזכרונות המאור עמ' רצ"ו עליו], ומיד פתח לו ישיבה באוהעל והרביץ תורה לתלמידים. בשנת תרפ"ב נתן לו אביו את הרבנות דעיר אילאק, ונתקבל שם בהסכמת הקהלה, וישב שם י"ד שנה. לאחר פטירת אביו בשנת תרצ"ד נקרא לעיר אוהעל למלא מקומו בבית מדרשו וברבנות הגליל. בשנת תרצ"ז נסע לאמעריקא והתיישב בניו יארק, דר בשכונת באראפארק, והי' חבר להסתדרות תלמידי ישיבות אונגארן, יסד ביהמ"ד בשם 'ישיבת רבינו אליעזר', הוציא לאור בתשכ"א את ספרו 'קיצור דרכי תשובה', כן חיבר ספר תולדות יצחק ואהל רחל והוא שבחי האריה"ק וכללים בקבלה, וגם ספר הק' 'שפע טל' הוציא לאור במהדורא חדשה. נפטר בן פ"ז שנה ביום ז' אלול תשמ"א ומנ"כ בחלקת הרבנים בהר המנוחות.

בני הרב מאילאק [כפי שמונה אותם בספרו: (א) בתו מ' **שרה** אשת ר' **אברהם ניסן**

ב"ר יחיאל מיכל **ניימאן**, נפטר ביום י"ד טבת תשנ"ח, היא נפטרה כ"ד טבת תשנ"א. ילדיהם: ר' יוסף, ר' אלעזר זאב, ר' משה חתן ר' יואל טייטלבוים אב"ד קירלהאזא, ריזל. (ב) ר' **יעקב**, אביו כותב עליו בספרו קיצור דרכי תשובה: 'בני היקר והנחמד הנעים המופלא ומופלג מאוד בתורה ויראת ה' טהורה, קשור ודבוק מאד בספרי קודש של הקדוש לקוטי מהר"ן מבראסלאוו זי"ע מלא מעלות ומדות טובות, טוהר וטוב לב'. נפטר ביום י"ג כסלו תש"ס ומנו"כ בהר הזיתים. זוג' מ' מינא רבקה. ילדיהם: יוסף, אלעזר זאב, אידל. (ג) ר' **יוסף**, נשא את ש"ב מ' פערל שפרינצא בת דודו הר"ר חיים גרינצווייג אב"ד נאוואמעסטא ובת אחות אביו מ' רבקה בת הרב מלאגמעץ. נפטרה י"א כסלו תש"ס, בניהם: חיים, אלעזר זאב. (ד) ר' **אברהם**, זוג' מ' פרידא. ילדיהם: ר' יוסף שלמה, ר' אלעזר זאב, מ' ברכה אשת ר' חיים ישעי' ווייס ב"ר אברהם יוסף, ר' יעקב, מ' חי' אשת ר' אשר זעליג טויב נכד להרה"ק מקאלוב. (ה) ר' **דוד**, נולד בשבועות תרפ"ג, זכה לתורה וגדולה, עסק בפדיון שבויים והחזקת התורה, נפטר ביום י"ט כסלו תשס"ב, זוג' מ' פיגא. ילדיהם: חי', אלעזר זאב, ריזל. (ו) מ' **רבקה** אשת הרה"ג ר' **נתן תאומים** נכדו של הגאון מאלטשטאט, מח"ס בר פחתי, רב בחברת ברית יצחק קריסנאפאלי וקהל אנשי ספרד בבראנקס ורב במארין פארק, ובסוף ימיו רב ק' כל ישראל בקרוינהייטס. ילדיהם: מ' דינה אשת ר' יצחק אלעזר בנו חורגו של האדמו"ר ר' ישראל שפירא מבבלאזשוב [בן הרבנית], נפטר ביום ש"ק ט"ז סיון תשמ"ג ומנו"כ בהר הזיתים, מ' שבע אשת ר' פישל דוב יפה, מ' אסתר נישאה למארילוס. (ז) מ' **לאה** אשת ר' **יוסף בראנער**.

(ז) מ' **רבקה** אשת הרה"ג ר' **חיים גרינצווייג** אב"ד נאוואמעסטא, בן הג"ר ר' אשר זעליג (ב"ר שלום) גרינצווייג אב"ד דאלהא מח"ס 'בית אשר'. ר' חיים וזוגתו נעקה"ש עם ג' מילדיהם ביום א' דשבועות תש"ד. ילדיהם: (א) הבתולה **רחל** הי"ד. (ב) הב' **יצחק** הי"ד. (ג) והב' **אלעזר זאב** הי"ד. (ד) הבתולה **פריידא** נחלתה בבואה בחזרה מהמלחמה מחולי הטיפוס רח"ל ונפטרה בכ"ו ניסן תש"ה בת כ' שנה ומנו"כ בבית החיים החדש בפרעשבורג. (ה) מ' **שרה הינדא** ניצלה ונישאה בשנת תש"ט לרבי ישכר בעריש גאטליב אב"ד דביהכ"נ אגודת אחים בן הג"ר מרדכי האדמו"ר מסאמבור בבראנקס. (ו) מ' **פערל שפרינצא** נישאה לש"ב ר' יוסף בן הר"ר יצחק אמסעל אב"ד אילאק, כאמור לעיל.

(ה) הרב ר' **פרץ אמסעל** מבאטשאם. נשא את מ' רייזל בת ר' יודא ליב לעב מבאטשאם [חתן ר' שמואל קורניצער מסערענטש בן ר' אלי' קורניצער חתן מרנא החת"ס]. נעקה"ש עם בנותיהם רחל ואסתר, הי"ד. אחיו הרב מאילאק כותב עליו: 'אחי היקר והאהוב הרב הגדול מאד בתורה ויראת ה' טהורה, צדיק תמים שייף עייל ושייף נפיק וגריס באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותרא

לנפשי, ולא נהנה מעולם הזה כלום כל ימיו, וכל ימיו הי' חיי צער מוה"ר פרץ זצ"ל"ה הי"ד עם זוגתו האשה המפורסמת במדותיה הטובות נעלות ונשגבות הצדיקת מ' ריזל ע"ה נכדת החתם סופר זיע"א וכו'.

(ו) הרב ר' **חיים יוסף אמסעל**. נולד באוהעל בתרס"ה, למד באוהעל אצל אביו הגאון, וכן אצל האב"ד הג"ר יואל פעלנער באוהעל, הראב"ד הג"ר הערש דיק באוהעל, הג"ר יצחק אייזיק פרידריך אב"ד הומנא, הג"ר יעקב יחזק"י גרינוואלד בעל 'ויגד יעקב' בפאפא. נסמך להוראה ע"י הרב מהומנא הנ"ל, והג"ר מנחם בראדי אב"ד קאלוב. בשנת תרפ"ה נשא את מ' לאה ב"ר משה ראטה מאיבראן [בן אחותו של הרה"ק ר' הירצקאליע ראצפערטער]. בשנת תרצ"ד נתקבל לרב בחברה סנדקאות באוהעל. הי' עסקן גדול בשנות הזעם להצלת פליטי ישראל מפולין וסלאוואקיי שנמלטו לאונגארן. אשתו נחטפה פתאום כשלא הי' בביתו ע"י הנאצים ימ"ש והובלו לפולין ביום כ"ט אלול תש"ב ונהרגו בבעלזין ביום י"ד אב תש"ג יחד עם ששת מילדיה שהם: (א) רחל. (ב) אסתר. (ג) שרה. (ד) אלעזר זאב. (ה) מרים שפרינצא. (ו) מלכה.

ר' חיים יוסף ניצל לחיים ואחר המלחמה עבר לנוי יארק, שם נשא את ש"ב מ' ח' בת הר"ר משה בראדי דיין באונגוואר [ואמה מ' ליבא סלאווא בת הרה"ג ר' יצחק צבי אמסעל מזבארוב אחי אביו הרב מלאגמעץ ראה לעיל]. ממנה נולד לו בנו ז' ר' משה. ר' חיים יוסף נפטר לבלי שב"ק בהעלותך ט' סיון תשכ"ז, בן ס"ב שנים.

*

דברינו עד כאן הם למעשה מבוא לקונטרס נדיר בשם '**אורח לחיים**' - '**דער וועג צום לעבען**', שאנו מפרסמים מחדש להלן, שחיברו נצר יקר למשפחת אמסעל, ה"ה ר' **מרדכי אמסעל** שהזכרנוהו כבר למעלה, בנו של הרב מלאגמעץ.

אחיו הר"ר יצחק הרב מאילאק מנצח זכרו אחר המלחמה בספרו: 'אחי הגדול ה"ה הרב הגדול בתורה ויראת השם טהורה, חריף ובקי בחדרי תורה ובדברים הנאמרים בלחישא, בנגלות ובנסתרות לו עשר ידות, בעל מדות טובות ונשגבות, מו"ה ר' מרדכי זצ"ל"ה הי"ד, וזוגתו היקרה הצדיקת צנוע ומעלי וטובת לב כו'.

גם מההסכמות לקונטרס אנו רואים איך שהוקירו אותו גדולי דורו, כשהם מתארים אותו: 'הרב הגדול בתורה ועבודה וגמילות חסדים (הרה"ג מגאלאנטא); 'הרב הגדול החרף ובקי בנגלה ובנסתר... צדיק וטוב (בעל בנין דוד מאוהעל); 'ידידי הרב הגדול החרף ובקי, צדיק ונקי דמטמרין גלי' ל' מתנהג בחסידות ומדות טובות' (בעל הלבושי מרדכי); 'בני היקר הרב הגדול החרף ובקי מופלא ומופלג ירא ושלם עוסק בתורה ודרך ארץ ונהנה מיגיע כפו כקש"ת' (אביו הרב מלאגמעץ). מעניין לציין שהכתירוהו בתארים מופלגים אף שהיה 'נהנה מיגיע כפו', כפי שכותב אביו.

הקונטרס הנ"ל נדפס בבית דפוסו של ר' שמואל הכהן זינגער בווראנוב [בתחלת שנות תר"ץ ולפני שנת תרצ"ד, שהרי מזכיר את אביו בברכת החיים], תוכן הקונטרס איך להברות את הנפש מעצב ודכאון בדרך טוב, וכפי שכותב בעל הבנין דוד: 'עצות יקרות סגולות ורפואות להציל רבים מחלאים רעים'. הוא נכתב באידיש דייטש המדובר אז, והעתקתיו לאידיש המדובר כהיום בינינו שיהי' שוה לכל נפש. ומפאת נדירות הקונטרס המקורי אנו מפרסמים כאן את כל הקונטרס. המחבר העתיק גם את ההסכמות שקיבל על חיבורו הגדול 'ויכתוב מרדכי' על התורה שהיה עמו בכתובים, ולא זכינו לאורו.

*

'ספר אורח לחיים - דער וועג צום לעבן'

ספר אורח לחיים, דער וועג צום לעבן, חברתנו אני הצעיר מרדכי בן לאדוני אבי מורי ורבי הרב הגאון הצדיק יסוד עולם המקובל מוה"ר אלעזר זאב שליט"א אמסעל אב"ד דק"ק נאואמעסטא והגלילות יצ"ו, מגזע המהר"ל מפראג זי"ע ולמעלה בקודש עד רש"י ז"ל, מזרע דוד מלך ישראל חי וקיים, ומצד אמי ע"ה מגזע הפני יושע זיע"א. חלק ראשון – ערסטער טייל

*

הסכמות

ב"ה - הסכמת הרב הגאון הגדול בנש"ק המפורסם בחיבורו היקר מרן דוד דוב מייזליש אבדק"ק אוהעלי (עיר מולדתו) יצ"ו

לכבוד אהובי חביבי הרב הגדול החרף ובקי בנגלה ובנסתר איש חמודות ורב תבונה צדיק וטוב בנש"ק כש"ת מו"ה **מרדכי אמסעל** שליט"א.

אחדש"ת על דבר בקשתך להסכים עמך לדפוס את פרי עשתונותיך אשר בידך להוציא את הסגולה ועצות יקרות סגולות ורפואות להציל רבים מחלאים רעים, ובכן הנני מסכים עמך לאדפוס אדרא ואקוה כי יהי' לתועלת כי הלא אתמחי גברא ואתמחי קמיע וכו' ותזכה לישב בהשקט ומנוחה באהלי של

תורתינו הקדושה, כה דברי אוהבך המצפה לבשורות טובות כל הימים ולהרמת קרנך מעלה מעלה לשם ולתהלה
הק' דוד דוב מייזליש אבדק"ק אוהעלי יע"א.

*

שרי' לי לאינש לאודועי נפשי' היכא דלא ידעי לי', על כן הצגתי פה קצת מהסכמות אשר נתנו מהודם עלי הצעיר והדל, גדולי דורינו הי"ו על חיבורי הגדול "ויכתוב מרדכי" אשר בעו"ה אי אפשר לי להדפיס כעת מרוב ההוצאה, עד ירחיב ה' את גבולי ברוחניות וגשמיות עם שאר אחב"י במהרה אמן.

ב"ה ה' לסדר ויוצא פרח ויצץ ציץ תרפ"ט לפ"ק אוהעלי יצ"ו

כבוד אהובי בני היקר הרב הגדול החר"ף ובקי מופלא ומופלג ירא ושלם עוסק בתורה ודרך ארץ ונהנה מיגיע כפו כקש"ת מו"ה **מרדכי** שליט"א.

אהובי בני! ראיתי חיבורך היקר מעשה ידי אומן בקי, יצאת השדה, השדה אשר ברכו ד' ולקטת אורות מדברי חזו"ל בש"ס ובמדרשים, באותות לבית אבותם, וקראת שם המחברת "ויכתוב מרדכי" והוא לעזר ולהועיל לב"ג מאד, אשר יוכלו להגות בדברי חזו"ל וכו' להחיות נפש הישראלי אשר רובצת תחת עול הטרדה בפרנסה, אשריך אם תזכה בזה לזכות הרבים ודברים כאלו בוודאי ראויים מאד לחלקם ביעקב לחבש לנשברי לב, לשום שמן ששון תחת אבל, מעטה תהלה תחת רוח כהה, ובזכות זה תזכה גם כן ללמוד וללמד לשמה ולראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצוות לשמה מתוך הרחבה ויתרום מזלך, ואתה תגיל בד' בקדוש ישראל תתהלל, דברי אביך אוהב נפשך מצפה לישועה אמיתית

אלעזר זאב אמסעל

*

הסכמת הרב הגאון הצדיק המפורסם אביר הרועים האי סבא קדישא כקש"ת מרן מרדכי ליב ווינקלער אבדק"ק ה' מאד יצ"ו

בעזה"י, לכבוד ידידי הרב הגדול החר"ף ובקי, צדיק ונקי דמטמרינ גלי' לי', מתנהג בחסידות ומדות טובות כש"ת מו"ה **מרדכי אמסעל** נ"י.

אחדש"ת באהבה, הנני במודע כי ראיתי חיבורו לטהרה "ויכתוב מרדכי" ואשרי אשר לו ככה, מאיר עינים מכל צד וצד בגלויים וצפונים, ואשר ביקש ממנו להסכים להדפיסו, הלא מי גדול ככבוד קדושת מר אביו הגאון הקדוש צדיק יסוד עולם הי"ו אשר כבר הסכים, ומבואר בספר הקדוש מגן אלף, כי בנו של גאון וקדוש וגדול הדור לא יבקש הסכמות כי הוא כמזלזל חס ושלו

בכבוד אבותיו, על כן הנני מאוה ויצלח לזכות הרבים, כאוות נפשו
הטהורה, ונפש ידידו דוש"ת

הק' מרדכי ליב ווינקלער חפק"ק מאד יצ"ו

*

הסכמת ש"ב הרה"ג הצדיק המפורסם מרן יושיע בוקסבוים שליט"א אב"ד דק"ק

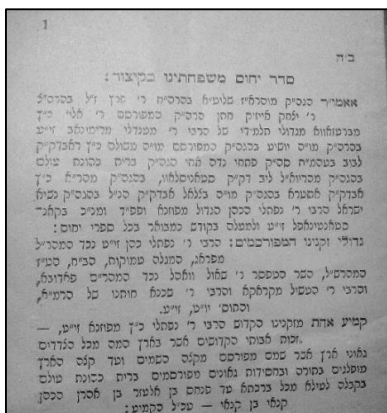
גאלאנטא יצ"ו

ומרדכי יצא לראות בגנים וללקוט שושנים ה"ה מעכ"ת ש"ב חביבי ויקירי
הרב הגדול בתורה ועבודה וגמילות חסדים קנקן חדש מלא ישן נושן ירא
וחרד נכבד ומכובד וכו' וכו' בנש"ק כש"ת מו"ה **מרדכי אמסעל** בן לידידי הרב
הגאון חכימא דיהודאי חסידא ופרישא חכם הרזים צדיק יסוד עולם כקש"ת
מרן **אלעזר זאב** שליט"א אבדק"ק **לאגמוץ** יצ"ו.

ענותנותו תרבינו לבוא בהסכמה על ספרו "ויכתוב מרדכי" הגם מה מנו יהלוך
להיות כשר המסכים וכו' להוציא לאור ספרו אשר אסף מלא חפנים חדשים
גם ישנים גלויים וצפונים וכו' וכו' דברים יקרים מפז ומפנינים וכבר הסכימו
עמו גדולי דורינו שליט"א, אמרתי גם אני להיות סניף לאריות וכו' וכו'
ומרדכי ידע בחכמה ומדע גלויים וצפונים מעלה פנינים "ויכתוב מרדכי"
באתוון רבא וזעירא וכו' מאמרים מהודרים לבבות משוחים ומאורים והיותו
נכבד ונשוא פנים, דברים נשמעים לפעול להרמת הדת וכו' ונוצר תאנה יאכל
פריו, חפץ ד' יעלה בידו, ויהי כזית הודו, ויזכה לעבוד השי"ת בכל לבבו נפשו
ומאודו כעתירת ש"ב ידידו ומכבדו

הק' יושיע בוקסבוים אבדק"ק גאלאנטא והגליל

*

עוד ישנם תחת ידי הסכמת ארזי
לבנון אדירי תורה הי"ו, וגם מבעלי
תריסין אשר כבר שבקו לן חיים
זכרונם לברכה לחיי העולם הבא,
הלא הם רבותי הקדושים אשר
מימיהם שתיתי, מים חיים, אבל
כבר יצאתי פה ידי חובתי, ועוד חזון
למועד, אם ירצה השם בלי נדר.

ב"ה, סדר יחוס משפחתנו בקיצור:

(א) אאמו"ר הגה"ק מוה"ר **אלעזר זאב**

שליט"א. (ב) בהרה"ח ר' **פריץ** זכרוננו לברכה. (ג) בהרה"צ ר' **יצחק אייזיק**. (ד)

חתן הרה"ק המפורסם ר' אלי" כ"ץ מברעזאווה מגדולי תלמידי הרבי ר' מענדעלע מרימינאב זי"ע. ה) בן הרב הקדוש מו"ה יושיע. ו) בן הגאון הקדוש המפורסם מו"ה משולם כ"ץ אבדק"ק לבוב בעל המחבר ספר הקדוש פתחי נדה, אחי הגאון הקדוש בעל ברית כהונת עולם. ז) בני הגאון הקדוש מו"ה יואל הרב מק"ק סטאניסלאוו. ח) בן הגאון הקדוש מוהר"א כ"ץ אבדק"ק אסטראה. ט) בן הגאון הקדוש מו"ה בצלאל אבדק"ק הני"ל. י) בן הגאון הקדוש נשיא ישראל הרבי ר' נפתלי הכהן הגדול מפוזנא ופראנקפורט דמיין, ומנוחת כבודו בקאנסטאנטינאפל זי"ע ולמעלה בקודש כמבואר בכל ספרי יחוס.

גדולי זקנינו המפורסמים: הרבי ר' נפתלי כהן זי"ע נכד המהר"ל מפראג, המגלה עמוקות, הב"ח, הט"ז, המהרש"ל, השר הטפסר ר' שאול וואהל נכד המהר"ם פאדובא, והרבי ר' העשיל מקראקא, והרבי ר' שכנא חותנו של הרמ"א, והתוספות יום טוב זי"ע.

קמיע אחת מזקנינו הקדוש הרבי ר' נפתלי כ"ץ מפוזנא זי"ע, וזה נוסחה: 'זכות אבותי הקדושים אשר בארץ המה, מכל הצדדים גאוני ארץ אשר שמם מפורסם מקצה השמים ועד קצה הארץ, מופלגים בתורה ובחסידות גאוני מפורסמים, ברית כהונת עולם בקבלה לעילא מכל ברכתא, עד פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, קנאי בן קנאי' עד כאן לשון הקמיע.

*

ספר אורח לחיים - דער וועג צום לעבן

דאס איז דער ריכטיגער וועג פון פארטרייבן פון זיך אלע צרות, דאגות, און יסורים, תאוות און זינד, און צו זיין גליקליך, געזונט, און שטארק אין יעדער הינזיכט, דאס אלעס איז ארויסגעשעפט געווארן פון הייליגע ספרים, און פון וועלטליכע וויסנשאפטן פון פארלעסליכע קוועלער, יעדער תלמיד חכם מופלג, און הויך געבילדערטער מענטש, וועט אין דעם קונטרס זען דעם קווינט-עססענץ פון פראקטישער גרויסע וואוסנשאפט, איך האב דאס געשריבן אין פשוט'ן אידיש, כדי עס זאל זיין צוגענגליך פאר יעדן.

פארווארט!

דער צוועק פון מיין קליינעם קונטרס איז, דיך, ליבער ליינער ווי אמשנעלסטן (וועגן דעם איז דער קונטרס אזוי קורץ, דיך נישט צו באמיען מיט לאנגווייליגע זאכן, נאר קורץ און פראקטיש), ארויס צו פירן פון דיין יעצטיגע שווערע, קריטישע, קראנקע, און געדרוקטע לאגע, און דיך אריין צוברענגען אין א נייע, שיינע, ריינע, אינגע, פרישע, געזונטע, און גליקליכע לעבן.

איך רעד מיך אבער מיט דיר אויס אין דיין אייגענער אינטערעסע, דאס וואס איך וועל דיר דא זאגן זאלסטו מיך אויפ'ן האר פונקטליך פאלגן, און נישט קלערן פארוואס און פארווען, אזוי ווי דו קלערסט נישט אריין אין דעם עלעקטערישן לאמפ, פארוואס ווען דו האסט א מאך געגעבן מיט דעם שרויף, לייכט ער דיר אזוי שיין, עס איז נישט דיין דאגה פארוואס! געניס פון דעם זיסן האניג וואס איך גיב דיר, און שוואך דיר נישט אפ דעם קאפ וועגן זאכן וואס קערן נישט צו דיר.

טו וואס איך הייס דיר וועסטו זען אז וויפיל דו האסט פאר מיינע פאר ווערטער באצאלט, איז געווען א גרויסע מציאה, און אין דיין גאנצן לעבן סיסטעם וועט אריינטרעטן א נייער און בעסערער עפאכע, איך בין צוואר נישט קיין מוסר ספר, נאר אז דו וועסט וועלן קענסטו אויך מאכן גרויס פארשריט אין יראת שמים דורך מיינע פאר ווערטער, אויב ביסטו א תלמיד חכם וועסטו געפונען ראיות צו מיינע ווערטער אין די הייליגע תורה איבעראל, אויב ביסטו א געבילדעטער מענטש, וועסטו מיר אוודאי מודה זיין דאס ווער עס וועט מיך פאלגן איז שוין גליקליך.

איך זאג מיר אבער אליין צו, אז אפילו ווער עס וועט נאר נעמען דעם קונטרס אין דעם האנד נאר אזוי דורכצובלעטערן, אדער עווענטועל נאר חוזק צו מאכן, וועט ער אבער נאכן דורכקוקן ווערן אן אנדערער מענטש, און וועט פון מיר נישט חוזק מאכן, נאר מיר דאנקבאר זיין און מיט גרויס נייעריגקייט ווארטן אויף די איבעריגע חלקים פון מיינע שריפטן, וועלכע איך האף נאך איי"ה ארויסצוגעבן, דאס געלט וואס דער קונטרס קאסט וועט יעדן ברענגן לעבנסלענגליכע גוטע און קראנטע צינזן, והקרן קיימת לו לעולם הבא.

המחבר

קאפיטל א' - אין צען מינוט א נייעבוירענער מענטש

תמשילהו במעשי ידיך כל שמה תחת רגליו (תהלים ח' ז'), דו האסט דעם מענטש געמאכט געוועלטליגן אין די ווערק פון דיין הענט, אלעס האסטו געלייגט אונטער זיינע פיס.

מענטש! בארעכן דיר גוט, וועלכע מאכט השם יתברך האט דיר געגעבן, אלעס ליגט אונטער דיינע פיס, דו ביסט דער הער איבער אלעם, פארוואס דען ביסטו אזוי פארזארגט, טרויעריג, מעלאנכוליש, דיסטער, פאר'חושכיט, געפלאגט פון פארגאנגענע זאכן, געדרוקט דורך משפחה, דורך אנדערע מענטשן, אדער דורך געלט זאכן, זיפצסט און קרעכצסט פון יסורים און קראנקהייטן, אזוי גייט דיר אדורך טאג נאך טאג און וואך נאך וואך, פון א פליג מאכסטו א בער, דו טראכסט אז דיר איז נאר באשערט שלעכט, יעדער באהאנדלט דיר שלעכט, קיינער וויל נישט אנערקענען דיינע טאלאנטן, און אזוי ווייטער.

און אויב דו וועסט נאך ווייטער אזוי אנגיין ח"ו, איז דער נאמען פאר אזא לעבן, נישט "לעבן", נאר פיל ארגער פון טויט רח"ל, מיט אזא פאריחושכ'ט לעבן פאלט מען יעדן טאג טיפער און טיפער, ביז מען ווערט ח"ו אויס מענטש ביי זיך און ביי יעדן.

ליעבער פריינד! הער מיך גוט צו, און טראכט נישט פארוואס און פארווען, נאר פאלג מיך און זארג זיך נישט וואס איך וויל פון דיר, טו נאר וואס איך הייס דיר, וועסטו איי"ה באלד זיין אינדרויסן פון די פינצטערניש צו דער לעכטיגקייט, ארויס פון אומגליק צו גליק.

אויפדערנאכט, ווען דו האסט ערלעדיגט דיינע זאכן, איידער דו ווילסט דיר לייגן שלאפן, לייג דיר שיין אנידער אין בעט, לאז דיר נאך אלע דיינע איברים, דאס הייסט אז דו זאלסט זיי נישט האלטן פעסט, נאר הענגען נאכגעלאזט, ליג אזוי מיט פארמאכטע אויגן, פארגעס פון אלע דיינע זארגן און דאגות, שטעל דיר פאר אז דו ביסט יעצט דער גליקליכסטער מענטש אין דער וועלט, (עס איז גוט צו זיין אליין אין שטוב ביי דעם, אויב עס גייט נישט, מאך עס בייטאג, זומער קענסטו עס מאכן אין פרייען פעלד), און האב אינזין וואס דו רעדסט, און זאג אזוי.

1) יעצט בין איך ברוך השם ליידיג און פריי פון אלע דאגות און זארגן, זאג דאס שמייכלדיג און גליקליך.

2) דערנאך רו דיר אפ אביסל, א מינוט אדער צוויי, און זאג שיין שטאט אזוי ווי א מזמור, איך פלונג בן פלוני, געוועלטיג ברוך השם איבער מיר, און איבער אלעס וואס קער צו מיין גוף און נשמה, אלעס האט דער אייבערשטער געלייגט אונטער מיינע פיס, מיך צו הערן און פאלגן צום גוטן, איך וועל פון יעצט אן מער נישט זארגן, מער נישט ליידיג קיין יסורים, נישט גייסטיש און נישט פיזיש, אין איין ווארט! פון איצט אן גייט מיר אין יעדע הינזיכט גיין בעסער און בעסער.

די ווערטער זאג 10 מינוט אויפ'ן זייגער, שיין, שטאט, געדולדיג, גוט געלוינט, קוק נאר נישט אוועק אויף קיין שום זייט, קוק נאר אויף די ווערטער, שפעטער ווען דו וועסט שוין קענען אויסנווייניג די ווערטער, זאלסטו זאגן די ווערטער מיט פארמאכטע אויגן 25 מאל, (צייילנדיג מיט די פינגער).

זאג דאס אלעס שיין, רואיג, געמיטליך, גוט געלוינט, און גלייב אז וואס דו זאגסט איז אמת, עס זאל זיך דיר גוט איינפרגעלען אין די געדאנקען, נאכדעם וועסטו איינשלאפן זיס און געשמאק, און דו וועסט אויפשטיין א ניגעבוירענער גליקליכער מענטש.

אינדערפרי ליגנדיג אין בעט, זאג ווידער די זעלבע ווערטער ווי אויבנדערמאנט 25 מאל, דערנאך שטיי אויף באלד מיט חשק לעבעדיג און גליקליך.

קאפיטל ב' - דער גליקליכער אטעם צוג

כל הנשמה תהלל קה (תהלים ק"ו), יעדער אטעם לויבט השי"ת, חכמינו ז"ל זאגן אויף דעם פסוק, יעדער אטעם וואס דער מענטש ציט אריין, ברויך ער דערפאר לויבן השי"ת, זייער הייליג און זייער אמת.

מענטש! ווען דו ציסט אין דיר אריין דעם אטעם, ציסטו אין דיר אריין 'לעבן', דער אטעם איז דער "לעבנס עסענץ", ציסט אריין אין דיר מיט דעם אטעם, גליק, געזונטהייט, חכמה, אלעס גוטס וואס דו קענסט דיר נאר אלץ פארשטעלן, דעם קינדיש ערשטער שריי ווען עס קומט אויף דער וועלט, איז איין אטעם, עס הייבט אן מיט דעם געשריי צו אטעמען, מיר קענען זיך נישט אויף דער וועלט פארשטעלן צו לעבן אנע אטעם, דורכ'ן טיפן אטעם ציסטו אין דיר פיל לעבן, לאנג לעבן אריין אין אלע גלידער.

באלד אינדערפרי, אזוי ווי דו שטייסט אויף, שטעל דיך צום אפענעם פענצטער, אדער גיי ארויס אין פרייען פלאץ, מאך דיר צו דאס מויל (**נשמה רוח חיים באפיו**), און צי אריין אין דיר אטעם דורך די נאז, און זאג, "איך וויל פארמערן מיינע כוחות, און וועל יעצט אריינציען אין מיר מיט דעם אטעם, לעבן, חיות, קדושה, כח, ענערגיע, ערליכקייט, גליק, געזונט, אין איין ווארט! אלעס גוטס פון השם יתברך".

דאן צי אריין אין דיר אטעם, שטאט, שיין, און רואיג, האב אינזין בשעת'ן ציען, אז אלעס וואס דו האסט געזאגט, ציסטו יעצט אריין אין דיר אין אלע דינע גלידער.

ביים ארויסבלאזן דעם אטעם קענסטו אויך עפענען דאס מויל, און האב אינזין, אז יעצט בלאז איך פון מיר ארויס, אלדאס ביז, אלע שלעכטע זאכן, גייסטיש און פיזיש, גיב אכט, אריינצוציען דעם אטעם ווי טיף דו קענסט, און האלט דעם אטעם ווילאנג דו קענסט, נישט שנעל אריינציען, נאר שיין שטאט, רואיג, געדולדיג, די זעלבע זאך ביים ארויסבלאזן.

מאך דאס יעדן אינדערפרי, 5-10 מינוט, ביז עס וועט דיר ווערן א געוואוינהייט, צו אטעמען טיף און שטאט, מיט די דערמאנטע טייערע מחשבות, דעמאלט וועסטו יעדן טאג ווערן פרישער, שטארקער, אינגער, געזונטער, און זיין פיינער אין יעדע באציאונג.

אז עס קומט אמאל פאר ביי דיר, אן אומאנגענעמע זאך, צי אשלעכטע נאכריכט ח"ו, אדער א שלעכטער מענטש פאלט דיר איבער מיט קריגערייען, אד"ג, איז די ערשטע זאך, זאפארט טיף אריינצואטעמען מיט די ערווענטע

מחשבות, און דעמאלט וועסטו דיר קענען שיין שטאט אן עצה געבן וואס דו דארפסט צו טון.

דאס ווייסטו דאך, אז כעס, צארן, איז גיפט פאר דעם געזונטסטן מענטש, גיפט פאר דער נשמה, און גיפט פאר דעם גוף, איבערהויפט פאר א קראנקן שוואכן מענטש, אז דו וואלטסט דיך אנגעקוקט אין שפיגל, וויאזוי דו זעסט אויס ווען דו בייזערסט דיך, וואלט דיר פארגאנגען דער אפעטיט פאר דיר אליינס, מיט בייזערען טוסטו קיינעם נישט אפ, נאר דיר אליינס.

ווען עס קומט דיר אונטער זיך צו בייזערען, זאלסטו אריינציען טיף דעם אטעם, מיט די ערווענטע מחשבות, און זאג דיר אליין, שיין, מערערע מאל, "איך וועל נישט זיין בייז, איך וועל נישט זיין בייז, איך וועל נישט זיין בייז... זיי נישט פויל, זאג אזוי לאנג ביז דער צארן וועט פון דיר פאראיבער גיין, דעמאלט וועסטו זיין זייער גליקליך און פרייליך אז דו האסט דיך נישט געבייזערט, און דו וועסט פיל מער אויספירן...

קאפיטל ג' - אלעס איז לייכט, גאר נישט איז שווער

את פני מבין חכמה, ועיני כסיל בקצה ארץ, (משלי י"ז כ"ד), דער מבין האט דער חכמה פאר זיין פנים, און די אויגן פון כסיל זענען אין עק וועלט, חכמינו ז"ל ערקלערן, אז דער חכם זאגט, יעצט אביסל, שפעטער אביסל, היינט אביסל, מארגן אביסל, און אזוי ווייטער, אזוי עררייכט ער אלעס און קומט צו אלעס אן, דער נאר אבער, וויל אלעס אויפאמאל, וועגן דעם קומט ער קיינמאל צו גארנישט אן.

די זאכן וועלכע איך האב דיר דא פארגעשריבן, ביסטו מיר יעצט מודה אז זיי זענען זייער לייכט איינצוהאלטן, זייער ביליגע רעצעפטן, און דאך זייער זייער טייער.. אז דו וועסט מיר גלייבן און אונערמידליך פאלגן טאג נאך טאג, און וואך נאך וואך, אא"וו, בין איך שוין אנגעקומען מיט דיר צו א געוואלטיגן תכלית, סיי גייסטיש און סיי מאטעריאליסטיש, נאר איין זאך, וויל נישט אלעס אויפאמאל, (צום מערסטנס, געלונגט אים שוין אויך איינמאל אינגאנצן, פארגעסט מען אבער מיך פונקטליך צו פאלגן, און עס קען זיך פארערגערן ח"ו).

דו האסט למשל ח"ו א שווערע לייזן, (זעלבסטפארשטענדליך אז דאס ערשטע זאך דארף מען זיך ווענדן צו א דאקטער, נאר חוץ פון דעם, טו וואס איך זאג דיר, דער דאקטער וועט אויך מודה זיין צו מיר), אדער אן אנדער מאלער ח"ו, פארגעס נישט וואס איך האב דיר אנגעזאגט מיט דעם אטעם ציען, און מיט דעם וואס דו וועסט זאגן יעדן אוונד און אינדערפרי די ווערטער וואס איך האב דיר אין קאפטיל א' געהייסן, פארטרייבסטו פון דיר יעדעס לייזן און

מאלער (עס וועט דיר נישט שאדן אין שווערערע פעלער ח"ו, זיך אדורכצושמועסן מיט מיר פערזענליך אי"ה, די שפעזן וועלן זיך זייער לוינען אויף אייביג...)

די מינוט וואס דו פאנגסט אן צו שפירן קערפערליכע יסורים ח"ו, שטרייך מיט דעם רעכטן האנד איבער דעם פלאץ פון די יסורים, אויב מעגליך זע צו זיין אליין אין שטוב, פארמאך דיר די אויגן, און זאג זייער שנעל און זייער פיל מאל וויפיל מאל דו קענסט נאר, "עס גייט בעזרת השי"ת פאראיבער גיין" עס גייט בעזרת השי"ת פאראיבער גיין, עס גייט וכו'... ביז עס וועט פאראיבער גיין (אבער דעם דאקטער דארפסטו פאלגן וואס ער הייסט) בעזרת השי"ת.

ביי גייסטיגע יסורים, אויסערגעווענליכע עגמת נפש, שברון לב, אא"וו, שטרייך מיט דעם רעכטן האנד איבער דעם שטערן, און זאג אויך אנצאליגע מאל, "עס גייט בעזרת השי"ת פאראיבער גיין" עס גייט בעזרת השי"ת פאראיבער גיין" עס גייט וכו'. ביז עס וועט דיר גרינג ווערן בעזרת השי"ת.

טאמער קומען די יסורים ח"ו צוריק, טו ווידער אזוי, זיי נישט פויל און נישט מיד, דו מוזט דיר ביי דעם אלעס גאר נישט אנשטרענגען, נאר דו מוזט אבער שטארק גלייבן אין דעם וואס דו זאגסט, נישט זיך אנשטרענגען, נאר זיכער זיין אז וואס דו זאגסט וועט באלד לייכט קומען בעזרת השי"ת.

אז דו ברויכסט צו ערלעדיגן א זאך וואס קומט דיר שווער אן, זאג צו דיר, "עס וועט מיר בעזרת השי"ת גרינג און לייכט אנקומען" זאג דאס מערערע מאל, פרעגל דיר דאס איין אין דיינע געדאנקען, וועט דיר די זאך לייכט אנקומען, דו וועסט דיר אליין אויסלאכן אז דו האסט דאס געהאלטן פאר א שווערע זאך.

אז דו ברויכסט צו פארטיגן א גרויסע לאנגווייליגע ארבעט, זאג צו דיר, "שטאט קומט מען [אן] ווייט, איך מוז נישט אלעס אויפאמאל, יעצט אביסל, מארגן אביסל" וועסטו אלעס לייכט ערלעדיגן.

אז דו האסט עפעס צו לערנען אדער צו דאוונען, זאג אויך אזוי, "איך זאג אדער איך לערן קודם נאר די איינע שורה", דערנאך, "יעצט נאר די איינע", ביז עס וועט דיר לייכט אנקומען דאס גאנצע.

גאר נישט איז שווער, אלעס איז לייכט, דורך טיף אריינציען דעם אטעם ווי אויבנדערמאנט וועסטו אלעס לייכטערהייט פארריכטן אין דער גרעסטער ארדענונג בעזרת השי"ת.

אז דו קומסט אין א געזעלשאפט, און מען עמפפאנגט דיר אומצופרידן, קאלט, דו מוזט אבער פארט דארט זיין וועגן דיינע געשעפטליכע אינטערעסן אד"ג, צי טיף אריין דעם אטעם ווי אויבנדערמאנט, און זאג צו דיר

שטילערהייט, "פלוני בן פלוני (דער וואס וויל דין באליידיגן, אדער קאלט עמפפאנגן), וועט בעזרת השי"ת ווערן מיין בעסטער גוטער פריינד, אדרבה, ער וועט מיך ליב האבן, איך האב אים אויך ליב" איך האב אים אויך ליב וכו', זאג דאס אזוי לאנג ביז דו וועסט זען נפלאות, דו וועסט ווערן זיין גוטער פריינד, און ער דיינער.

אז דו ברויכסט צו קומען צו א גרויסע פערזענליכקייט פאר וועמען דו האסט אנגסט, איידער דו גייסט צו אים צי טיף אריין דעם אטעם ווי אויבנדערמאנט, און זאג, "איך פלוני בן פלוני, האב נישט מורא נאר פונים אייבערשטן, איך וועל פון דעם פלוני גארנישט מורא האבן בעזרת השי"ת, איך וועל אינגאנצן מיט געוואלד, טון וואס איך האב צו טון לטובת"י זאג דאס אפאר מאל, ביז דו וועסט בעזרת השי"ת ערשיינען ביי אים אן אנגסט, אזוי ווי ביי דיר אין שטוב.

אז דו האסט אנגעפאנגען א נייע אונטערנעמונג (א געשעפט געעפנט אד"ג), זיי נישט אומגעדולדיג, נאר רואיג, אפילו עס גייט נישט באלד ווי דו ווילסט, זיי אינגאנצן פרייליך, און האב בטחון אין השם יתברך, וועט ער דיר נאר צום גוטן פירן, שטארק דין, זיי נאר נישט אנגעשטרענגט.

אז דו ווילסט נישט האבן עגמת נפש, צי טיף אריין דעם אטעם ווי אויבנדערמאנט, און זאג, "עס וועט זיך בעזרת השי"ת זיך בעסערן" עס וועט וכו'. זאג דאס איבער מערערע מאל, יעדן טאג, ותראה נפלאות בעזרת השי"ת. ליעבער פריינד! ביסט שוין איבערצייגט אז דו קענסט דיר בעזרת השי"ת העלפן, און די האפענונג וועט דיר געבן כח און קראפט מיך צו פאלגן, אויב דו וועסט אזוי טון, וועסטו עראבערן געזונד, לעבן, גליק, פרידן, איך בין ביי דעם האפענונג אז דו ביסט מיר דאנקבאר, און ווארסט אויף די פארזעצונג פונים שריפט, ביז דעמאלט זיי געזונד, אויף ווידערזען.

*

ענפים נוספים במשפחת אמסעל

בסיום המאמר נוסף פרק חשוב להשלמת תולדות משפחת אמסעל. מצאנו עוד כמה ראשי בית אב למשפחת אמסעל באונגארן, ואחרי הבירור רואים שכולם מקורם מאיזור אחד בגליל הומנא וסטראפקוב, והיו קרובים זה לזה כמו שיבואר, ונולדו כולם סביב שנות תק"ן-תק"ס שזהו בערך זמן לידת ר' יצחק אייזיק אמסעל הנזכר לעיל, וכפי הנראה היו אחים ואב אחד לכולם, ונפרטם אחד לאחד.

בזכרונות המאור (עמ' תקצ"ח) כותב שהשם אמסעל ניתן למשפחה כשלא ידע ראש המשפחה איזה שם ליתן אמר לו הפקיד היות שקולך מתוק כקול שירת הכיכלי [צפור זמר ידוע בשם אמסעל] על כן אמסעל יהי שמך.

א. ר' **יצחק אייזיק אמסעל** מסטראפקוב, חתן ר' אלי' כ"ץ מברעזיב. על משפחתו כתבנו למעלה.

ב. ר' **יעקב ליב אמסעל** מרימנוב. הוא זכה לשמש עם קולו המתוק כש"ץ אצל הרה"ק מרימנוב.

בנו ר' **אברהם אמסעל** נולד ברימנוב בתקפ"ה, והסתופף בנעוריו בצל הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב ז"ע. בבחרותו נחטף לצבא ובעצת הרה"ק הני"ל ניצל ע"י שברח לקרובי משפחתו שדרו בסטראפקוב [בפשטות אחי אביו]. נשא את מ' הינדא ב"ר נתן שלום מרימנוב שזוגי מ' מושקט היתה בת הרה"צ ר' אלי' כ"ץ מברעזוב מי שהי' גם חותנו של ר' אייזיק אמסעל כמובא למעלה. נפטר ביום כ"א אייר תר"ם בסטראפקוב.

בני ר' אברהם: א) **מושקט**. נולדה בברעזוב בתרי"א, אשת ר' **ישראל מיכל שרייבער** מרימנוב, דרו בסטראפקוב ובאוהעל. [ילדיהם: 1) הענא. 2) ר' מענדל שרייבער שו"ב בחוסט. 3) יעקב ליב. 4) מ' צבי. 5) חנה ברינדל. 6) פיגא. 7) זאלי].

ב) רבקה אשת ר' **אברהם יוסף שטערן** מפריסטיק, דרו בסטראפקוב, פריסטיק, ביקאווסק, ובאונגוואר. נפטר ביום י"ט חשון תרפ"ח באונגוואר, מ' רבקה נפטרה ביום כ"ז אלול תרצ"ח באנטווערפן. [ילדיהם: 1) שלמה ליב, נולד ביום א' אדר תרל"ט. 2) ר' נתן שלום, נולד ביום ג' אב תר"ם, שו"ב בניו יארק, בתרצ"ו נחלש והלך לבעלגיע לבקר את בניו ונפטר שם ביום י"ב סיון תרצ"ז, מיו"ח דרים באנטווערפן. 3) ר' אהרן, בא לאמעריקא בברכת הרה"ק משינאווא לאריכות ימים, וכן הי' לו מופת אצל הרה"ק ר' אלעזר ריישער. נפטר במאנסי ביום י"ג חשון תשמ"ב בן צ"ח שנה, מני"ב בסקווירא. 4) ר' משה, נולד בתרפ"ד, דר באונגוואר, אח"כ בניו יארק, מנכבדי קהל ערוגת הבושם צעהלים, נפטר ביום י"ז תשרי תשכ"ו. 5) ר' יעקב, נעקה"ש בבעלגיע בן ל"ד שנה, הי"ד].

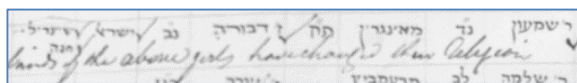
ג) ר' **אלי' אמסעל**. נולד ביום כ"ט תשרי תרי"ט, נשא את מ' דבורה ב"ר מאיר סאפראן מגאבלטוב הסמוך לבארדיוב ודר שם. [ילדיהם: 1) ר' אברהם שו"ב בקאשוי. נפטר ביום י"ז חשון תרפ"ט בוויין. בנו הוא הר"ר מאיר אמסעל מו"ל 'המאור'. 2) מ' צבי אשת ר' אברהם חיים פעלבערבוים הי"ד, שו"ב ביאסוי הסמוך לקאשוי. 3) ר' יעקב יצחק מבארדיוב, נשא את מ' שרה רבקה ב"ר דוד דייטש, נעקה"ש ביום י"א חשון תש"ב הי"ד. 4) הינדא, נפטרה כמה ימים לפני חופתה ל"ע בתרפ"ב. 5) מלכה רחל, אשת ר' מענדל ווייסבערג

מבארדיוב, נעקה"ש חשון תש"ב, הי"ד. 6) מושקט, אשת ר' מענדל וועג מגאבלטוב. 7) ר' נתן שלום מלובלוי, נשא את מ' מלכה ב"ר צבי פייעראייזן מלובלוי, נעקה"ש בחשון תש"ב הי"ד. 8) ר' שלמה מקירכדארף, זו"ר ריזל, נעקה"ש ביום ז' סיון תש"ב הי"ד.

ד) **ברינדל**, נולדה ביום ז' אדר תרכ"א בסטראפקוב.

ה) ר' **צבי אמסעל**, נולד שם ביום י"ז אדר תרכ"ג, דר בסאניק. לכאורה נעקה"ש הי"ד.

ג. ר' **שמעון אמסעל מירושלים** עיה"ק. נכדו ר' אלתר יצחק אמסעל קורא

צענזוס מונטיפיורי בירושלים עיה"ק שנת תר"ט

את ר' מאיר
אמסעל נכד ר'
יעקב ליב הנ"ל
ישאר בשרי'.

ר' שמעון נולד בשנת תקנ"ה, נשא את מ' דבורה שפרינצא שנוולדה בתקנ"ז [הגיל נרשם בצענזוס מונטיפיורי בירושלים משנת תר"ט] נכדת רבי צבי הירש שיף מזבארוב [ואיך שהיתה נכדתו יבואר במאמר על משפחת שיף מאת הרב יואל יעקב מייזליש יו"ר מכון ימ"י קדם, שעדיין בשלבי העריכה]. בשנת תקפ"א שהה בעיר טריאסט היא העיר המפורסמת שדרכה נסעו לירושלים, שכן נרשם בפטירת בנו ר' אפרים צבי כמקום לידתו. עלה לירושלים עיה"ק בשנת תקצ"ו, ובצענזוס תרט"ו כבר אינו בנמצא אבל אלמנתו נמצאת אז בצפת. מתחילת שנות תר"י התחילו בני משפחתו ליתן השם שמעון. זוגי נפטרה ב' דר"ה תרכ"ו, ומצבתה נמצאת בהר הזיתים סמוך למצבת בתה חנה וביניהם אבן שכנראה הי' מצבת ר' שמעון.

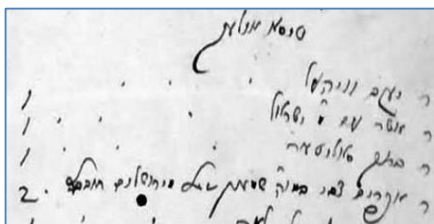

מצבת מ' חנה ב"ר שמעון
אמסעל בהר הזיתים

בני ר' שמעון אמסעל:

א) בתו מ' **חנה**, נוסח מצבתה בהר הזיתים: **פ"נ, האשה הצנועה מ' חנה בת ה"ר שמעון אמסיל**

מאונגארין ז"ל נלב"ע יום ב' י' ניסן ש' תר"ם תנצב"ה. (ב) **שינדל**. (ג) **ישראל**. (ד) ר' **אפרים צבי אמסעל** [צבי נקרא ע"ש זקינו ר' צבי שיף]. נולד בטריאסט בשנת תקפ"א, דר בסטראפקוב ואח"כ [כבר בתרל"ה] בטיסא אוילאק. חותם בתר"ם באוילאק יחד עם בנו ר' מרדכי יודא על תהלים 'תפלה למשה' לדודו הגה"ק בעל ישמח משה.

רשימת נדבנים לכולל עסטרייך בתרל"ה

נשא את מ' רבקה לבית ראזענבערג. זוג' בזיוו"ש לעני [לאה] נולדה בתרי"ד לאביה מור פרידמאן מוהל במאד. נפטר באוילאק בן ע"ה שנה ביום י' אייר תרנ"ו, לאה נפטרה בת נ"ב שנה ביום ט"ו חשון תרס"ז.

בני ר' אפרים צבי אמסעל:

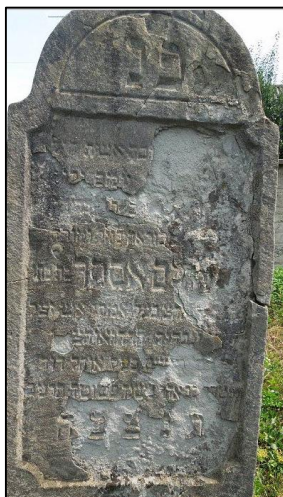
טיסא אליק ר' יונתן ציון עקטרייכער :
 ר' יהודה ליב שטיינבערגי :
 ר' מרדכי יהודה אקסעל : ר' פנחס זעליג שטיינר

תולדות אברהם תרמ"א

א) ר' מרדכי יודא אמסעל. נולד בסטראפקוב, נשא את מ' מרים אסתר ב"ר שמעון [ב"ר יחיאל מיכל] הכהן קעלמאן מלבו

ואונגוואר, חתן הגאון המהר"ם א"ש, [נפטר באונגוואר ביום ח' אב תרט"ו]. דר בטיסא אוילאק. ז' מרים אסתר נפטרה ביום כ"ד אדר תרע"ב ומצבתה

באוילאק. ב) **העניא**, נולדה בסטראפקוב י"ט תשרי תר"ה. ג) **נעכא**, נולדה כ"ב ניסן תר"ז. ד) **שינדל**, נולדה תר"ט, נישאת בזיוו"ש לר' משה יצחק גראסמאן מסאטשור ואח"כ בוואדקערט והאלאש. נפטרה כאלמנה בת פ' שנה ביום כ"ה תמוז תרפ"ט ומצבתה בטירנוי. [בזיוו"ר הי' ר' משה יצחק נשוי למ' שרה בת ר' דוד אמסעל ממונקאטש וזוג' פיגא לבית שווימער והי' לו

מצבת מרים אסתר אשת ר' מרדכי יודא אמסעל בטיסא-אוילאק

מצבת מ' שינדל ב"ר אפרים צבי אמסעל בטירנוי

כמה בנים ממנה, כנראה נפטרה בצעירותה. ר') דוד אמסעל נולד בהומנא ואולי הי' ג"כ בן לר' שמעון אמסעל מירושלים. נפטר ביום כ"ז כסלו תרמ"ה, וברישום פטירתו כתוב

שהוא בן נ' שנה, אמנם ע"כ זה טעות, שכן נולדו לו כמה בנים בסביבות שנת ת"ר). גם הי' לו בת בשם 'מרים שרה' שנולדה בטיסא אוילאק בתרל"ד ונישאת בת כ"א שנה בהיותו דר בוואדקערט ביום ל' אב תרנ"ה, לר' מרדכי סג"ל שווארץ ב"ר צבי הרש הלוי שווארץ ממייסדי הקהלה שם ומ' בלומא לבית זינגער (הורי

רבי יצחק הלוי שווארץ הי"ד דומ"ץ בהאלאש). לפי הפרטים נראה שבת זו נולדה כבר מזיוו"ש מ' שינדל בבית אביה באוילאק. ה) **טויבא**, נולדה ביום ד' חשון תרנ"ד. ו) ר' **שמעון אמסעל**, נולד ביום ב' כסלו תרנ"ח. אולי הוא ר' שמעון אמסעל הנזכר בפרענומערנטען לסי 'אבני אליהו' בשנת תרמ"ט במונקאטש

וכתוב עליו 'תלמיד המחבר'. נשא אשה לבית הויזמאן. [בשו"ת 'בית היוצר' חו"מ סי' י"ח כותב: 'לידידי הבחור וכו' שמעון אמסעל כו' וראיתי שנפשו חשקה בתורה להוציא הדין כו' והגם שאנכי כעת טרוד כו' לא אשיב פניו ריקם למען אבותיו הקדושים נ"ע בענין השאלה בבית אביו זקינו נ"י שהוא סוחר בין שרף. לא יתכן שהכוונה לר' שמעון ב"ר פרץ ששני זקניו לא היו בחיים כשהי' בחור, ולכן נראה שהכוונה לר' שמעון ב"ר אפרים צבי, או לר' שמעון ב"ר מנחם יושע, או אולי הי' עוד אי וצ"ע]. (ז) **דבורה**, נולדה מזיוו"ש באוילאק בקיץ תרמ"ג. (ח) **ר' משה אמסעל**. נולד באוילאק מזיוו"ש ביום כ"ט ניסן תרמ"ד, נשא בסערענטש ביום כ"ז תשרי תרע"א את מ' עטל ב"ר יודא יחיאל [ב"ר אברהם] צנון [המכונה ר' ליב מאכל רעטק שו"ב בסערענטש מח"ס 'בית לחם יהודי' שהו"ל בנו ר' אברהם יושע שו"ב בהאלאס].

בני ר' מרדכי יודא אמסעל:

(א) **ר' מנחם חיים אמסעל**. נולד באוילאק בתרכ"ה, נשא ביום ד' ניסן תרנ"ד את מ' טויבא בת הגי"ר משה יוחנן שאהנפעלד זצ"ל אב"ד מיהאליפאלווא. דר בקעמעטשע, נפטר בפעסט ביום כ"ה חשון תרפ"ה. [ילדיהם: 1) ר' אברהם יושע, נולד בסעקעלהיד בתרנ"ה, דר בקעמעטשע, נעקה"ש עם כל משפחתו הי"ד. זוגי ברכה ב"ר שלום נפטר בקעמעטשע ביום ד' טבת תרצ"ב. 2) ר' אפרים צבי, נולד בתרנ"ח בקעמעטשע. למד אצל זקינו במיהאליפאלווא וכתב את תולדותיו בספר 'נחלי מים'. נשיא

טויבא א"ר מנחם חיים אמסעל בקעמעטשע

ישיבת ערלוי באר"י. 3) ר' אלתר יצחק, רב בכמה קהלות, נפטר ביום ז' חשון תשל"ז בן ס"ט שנה, מנ"כ בהר הזיתים. 4) סערל, אשת ר' שמואל שמעלקא ב"ר יצחק נאה מקעמעטשע ונירעדהאז. נעקה"ש עם יו"ח: הבתולה טויבא, רבקה, שרה, והב' משה יוחנן הי"ד. 5) לאה דאוידאוויטש ובתה טויבא. 6) הבתולה חי', נפטר בקעמעטשע ביום כ"ג חשון תרע"ז. 7) פערל ברכה, אשת ר' אברהם

ווייס מווין ופאריז, נפטר ביום י"א אדר תשמ"ג ומנ"כ בהר הזיתים. 8) חתנו ר' שלמה יודא מאשאקאוויטש אבי ר' מענדל חותן ר' יצחק נאה. (ב) **ר' בערל אמסעל** תלמיד הקדיו"ט.

נולד באוילאק ביום י"ח תמוז תרמ"ה, נשא בישוב אראש ביום ג' ניסן תר"ע את ש"ב פאני ב"ר צבי דאנציגער משם [ב"ר יצחק מקערעסטור וטערצאל שהי חתן ר' ארי' ליבוש סאפיר מטערצאל, חתן ר' ישראל יודא שיף אחי הישמח משה]. דר באראש ואח"כ בנירעדהאז. הגיע לבדו לאמעריקא ביום א' חשון תרפ"ז וכיהן כרב ביה"כ בני ישראל בעיר יאנגסטאון שבמדינת אהייאו אבל דר בניו יארק. כנראה חזר להונגריה והגיע שנית ביום י' אלול תרפ"ט, ושוב הגיע פעם שלישית ביום כ"א אב תרצ"ד עם בנו הב' וואלף [נולד באראש בתרע"ה, בנו שמעון נשאר אז בנירעדהאז ובא אח"כ לאמעריקא, כנראה כבר הי' אלמן בפעם הזה]. בצענזוס דשנת ת"ש דר בוויילאמסבורג, נפטר ביום כ"ו תשרי תשי"ד ומנ"כ בחלקת צעהלים. מרן בעל ידברי יואלי מסאטמאר זי"ע במכתב לבניו ר' שמעון ור' משה כותב עליו 'שאר בשרי'. (ג) ר' מאיר ליב אמסעל מאוילאק. זו' פעפי גוטמאן מאוהעל, נפטר באביב תרצ"ה. (ד) ר' מיכאל אמסעל. (ה) ר' ישראל אמסעל מסאטמאר. נשא את מ' פיגא בת הג"ר שמואל זנויל כהנא דומ"ץ מונקאטש. [נעקה"ש הי"ד עם ילדיהם ריזל ומשה. בתם חי' שרה יהודית אשת ר' שלמה מנשה פאלקאוויטש נפטרה תשע"ב]. (ו) ר' שמואל אליעזר אמסעל, נולד בתרנ"ב, נהרג בתש"ד הי"ד. (ז) מ' רובין. (ח) צבי', אשת ר' מאיר הכהן לעפקאוויטש, לה בן. (ט) דוד, נולד באוילאק בתרנ"ח.

ד. ר' ישראל איסר אמסעל. אצל לידת בנו מנחם יושע נרשם שהוא נולד בטאווארנע הסמוך להומנא באמצע שנות תק"ע, ואצל בנו יוסף נרשם שנולד בקארנא הסמוך להומנא בתחלת שנות תק"ף, אולי דר בשני המקומות. נפטר לפני תרכ"ט, זו' מ' פריידא.

גם הוא הי' קרוב לר' יצחק אייזיק אמסעל מסטראפקוב, שכן הרב מזבארוב ברשימות הפרענומעראנטען שבסוף ספרו 'חשן ואפוד' כותב על כמה ממשפחת אמסעל זו' שאר בשרי, וכן מקובל במסורת המשפחה שהיו קרובים.

בני ר' איסר אמסעל:

א) ר' מנחם יושע אמסעל. נולד בתקע"ה [לפי גיל פטירתו, ובצענזוס נרשם תקע"ז] בטאווארנע הסמוך להומנא [לפי הצענזוס, ובפטירתו נרשם שנולד באליקע אולי רק כיון שדר שם מקודם] זוג' מ' רחל לבית ביום נולדה בבאנוץ בתקע"ז [אולי קרובים לר' יעקב ביום מקאמלאש שהי' חותן ר' שמעון אמסעל ב"ר פרץ]. דר בהומענע-אליקע, ובפראווראטץ, נפטר בן ס"ח שנה בווערעחאוועז ונטמן בסטראפקוב

מצבת ר' מנחם יושע בווראנוב

הסמוכה, [וועראחאוועזע ופראווראץ ואליקע סמוכים זה לזה. הי' שני אליקע, מימין נקרא הומענע-אליקע ומשמאל סטראפקוב-אליקע, ונהר קטן מפסיק ביניהם, ברבות הימים נתאחד לכפר אחד 'אליקע']. מצבתו נמצאת ממש אצל מצבת ש"ב הבחור מנחם יושע [ששמו כשמו] ב"ר פרץ ב"ר אייזיק אמסעל, שנפטר בתוך שנה לפטירתו. על מצבתו כתוב: **'פה נטמן, איש ירא אלקים, הלך בתום, מ"ו מנחם יהושע בן מ"ו ישראל איסר ז"ל, נפ' ד' ניסן תרמ"ג לפ"ק, תנצבה.'**

ר' אהרן ב"ר מנחם יושע

בני ר' מנחם יושע: (1) ר' אהרן אמסעל. נולד בסטראפקוב-אליקע בתקצ"ח בערך, נשא את מ' ליבא לבית פרידמאן. זו נפטרה בסטראפקוב ביום ל' שבט תרנ"ג ושם מנו"כ, ר' אהרן נפטר בווראנוב, על מצבתו שם כתוב: **'פ"נ, איש תם וישר, זקן ושבע ימים, מו"ה אהרן בן מו"ה מנחם יושע ז"ל אמסעל, הלך לעולמו בשם טוב, ז' כסלו תרפ"ה לפ"ק תנצבה.'** [מילדיהם: פרידא ח"י שנולדה בסטראפקוב-אליקע ביום ד' תשרי תרל"ד, ור' ישכר בער שעל מצבתו בווראנוב כתוב: **'פ"נ, איש יקר רוח, על משכבו בשלום ינוח, מו"ה ישכר דוב בן מו"ה אהרן ז"ל אמסעל, הלך לעולמו בשם טוב, י"ח תמוז תרפ"ו**] [ז' לפ"ק, תנצבה']. (2) משה, נולד בתר"ד. (3) ר' יוסף אמסעל. נולד בהומענע אליקע [במ"א נרשם פראווראץ] בתרי"ב, נשא ביום א' טבת תרל"ד בסטראפקוב את מ' פרידא ב"ר אברהם חיים

שאהנפעלד משם. דר שם ואח"כ בשיטניקעס הסמוכה [בתרע"ג הוא בין החותמים משיטניקעס על ספר 'חשן ואפוד' לש"ב הרב מזבארוב שקורא אותו 'שאר יבשרי']. נהרג בתש"ב, זוג' נפטרה ביום ט"ו סיון תרצ"ה.

שיטניקעס

ט"ז ר' יוסף חיוסעל
ט"ז ר' דוב ריטטער

מספר 'חושן ואפוד'

[מילדיהם: א. יעקב יצחק, נולד בסטראפקוב בתרל"ו, נפטר בן ט' חדשים. ב. אידל הי"ד, נולדה ביום י"ד שבט תרל"ח, אשת ר' מרדכי לאנדא מהומנא. ג. ח"י נולדה ביום כ"ו תשרי תרמ"א, אשת ר' דוב בער ריטטער (נולד

בחיטשע ביום כ"ז ניסן תרל"ו, אולי אביו הוא ר' משה ריטטער שמופיע בין החותמים בחיטשע על ספר 'שורש ישי' תרנ"א. ר' בער נזכר בפרענומערעאנטען לס' חשן ואפוד כש"ב של המחבר הרב מזבארוב, נהרג ד' חשון תשי"ג הי"ד). ד. ר' אהרן, נולד ביום ח' אדר א' תרמ"ג בהומענע אליקע, נשא את ש"ב מ' גיטל ב"ר מרדכי ב"ר משה בער אמסעל, נפטר בשיקאגא בתשל"ט. ה. ר' יושע (טשארעלס, נכדתו מעלאדיע הו"ל חוברת על סטראפקוב), נולד בתרמ"ד, נפטר בפניקס אריזאנע בתשמ"א. ו. ישראל, נולד בשיטניקעס ביום י"ד חשון תרנ"א, נפטר ביום כ"ג שבט תרנ"ה. ז. משה, נולד ביום י"ד ניסן תרנ"ג, נפטר במיאמי ביעטש בתשמ"ז. ח. רבקה, נולדה

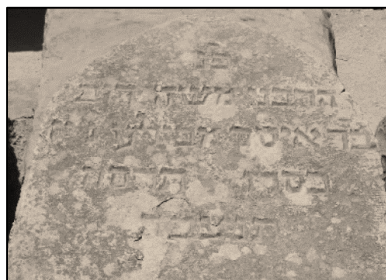
ביום כ"ז תמוז תרנ"ה, אשת ר' הערשל בויס. ט. ר' פרץ, נולד ביום ט' כסלו תרנ"ט, היה עובד אדמה, נשא את מ' מירל שווארץ, נהרג בתש"ב. (4) ר' שמעון אמסעל. נולד בפראווראץ [במ"א סאטשור הסמוך לווראנוב] ביום כ"ג שבט תרנ"ד, נשא ביום ה' תמוז תרל"ו את מ' שרה מטיל ב"ר אברהם הכהן ולאה מבערעטא הסמוך למיהאלעוויץ. נפטר בתרס"ה בערך בהומענע-אליקע, זוגי נפטרה ביום כ"ז סיון תרצ"ז בת פ"ג שנה, ומנ"כ בוועלקע ראסקאוויץ הסמוך למיהאלעוויץ, מצבתה נמצאה שם. [מילדיהם: ישראל, יושע, נולד בתרל"ט ונפטר בחורף תרמ"ו, יעקב יצחק, רחל]. (5) ר' אייזיק אמסעל. נולד בתרנ"ד בהומענע-

אליקע, נשא ביום ד' אייר תרל"ז בסטראפקוב את מ' שרה ב"ר נתן ואסתר וואסערמאן. (6) לאה, נולדה בתרס"ו, אשת ר' מענדל וויינבערגער, דרו בסטראפקוב-אליקע, נעק"ה ב' בת פ"ט שנה הי"ד. [מילדיהם: א. משה, נפטר ביום י"ד תשרי תשי"ז בחדרה. ב. שינדל, נפטרה בת ו' חדשים ביום כ"ד חשוון תרנ"ד. ג. מרים, נולדה בתרס"ד, אשת ר' שמעון ארי' אלכסנדר קארפ מקאשוי, נהרגה באוישוויץ בתש"ד הי"ד, לה בת רחל שניצלה. ד. אלגא, נולדה בתרנ"ב, אשת ר' יוסף מאנדל, נפטרה בברידזשפארט קאנעקטיקוט. ה.

שרה מטיל א"ר שמעון אמסעל בראסקאוויץ

שרה, נולדה בתר"ם, אשת ר' יוסף שלום לארבער, נפטרה תשכ"ז. ו. גיטל, נולדה בתרנ"ב, אשת ר' מאיר שפירא מנירעדהאז, נעק"ה כאלמנה הי"ד. בנה יעקב נולד במיהאלעוויץ בתרע"ט ונפטר בלאס אנדזעלעס בתש"ס. (7) ח' (8) פרידא, נולדה בפראווראץ, אשת ר' חיים יוסף ריטטער מקיש-ביסטרא, דרו בסטראפקוב-אליקע ואח"כ בחיטשע, [מילדיהם: א. משה, נולד בתרנ"ד נפטר ביום י"ג אלול תרנ"ז בחיטשע. ב. יושע נולד בחיטשע ביום י"ח אב תרנ"ו]. (9) כנראה גם שרה

מצבת ר' משה דוב אמסעל בהר הזיתים

אשת ר' יוסף זיגעלמאן. דרו בסטראפקוב-אליקע. [ילדיהם: א. בנימין וואלף נולד י"ד אלול תרמ"ח. ב. מנחם יושע, נולד י"ב תשרי תרנ"א. ג. ח' גיטל, נולדה ביום י' שבט תרנ"ג. ד. ליבא, נולדה ביום כ"ז אלול תרנ"ה].

(ב) ר' משה דוב אמסעל. נולד בתקפ"ו, דר בבילע [הסמוך למעדזאלאבארץ]

זוגי מ' בלומא, עלה לירושלים ודר בבתי אונגארן. על מצבתו בהר הזיתים

נחרת: 'פ"נ, הרבני משה דוב ב"ר איסר מבילע, נ' י"ז כסלו תרס"ח, תנצבה', ועל מצבת זוג' נחרת: 'פ"נ, הא' בלומא בת ר' אהרן הכהן מבילא נ' י"א אדר תרס"ח'.

בני ר' משה דוב:

מצבת ר' אהרן ב"ר צבי אלימלך אמסעל זוג' באוהעל

1) כנראה הב' מיכל שנולד בשנת תרט"ו בבעלא, ונפטר שם בן י"ח שנה ביום כ' תמוז תרל"ג. 2) ר' מרדכי אמסעל. נולד בצעראקע-בילע ביום ז' כסלו תרי"ז. בשנת תרכ"ט בעת הצענזוס לומד בהומנא ונתארח בבית ר' לעפאלד ראזענבלוט מרביץ תורה. נשא את מ' טשארנא מלכה זאלמענאוויטש, דר בבילע, אח"כ דר בהומנא, הי' נוסע להרה"ק

מבעלז, נפטר באונגוואר בתרפ"ט. [מילדיו: א. פיגא ניימאן, נולדה בבילע ביום כ' ניסן תרל"ח, נפטרה בהומנא, לה בנים. ב. שרה, אשת הערי רעגענבוין, נולדה ביום כ"ד טבת תרמ"ו, נהרגה בתש"ג, לה בנים. ג. גיטל, נולדה ביום כ"ה אלול תרמ"ח, אשת ר' אהרן אמסעל ב"ר יוסף ב"ר מנחם יושע, ולה בנים. אחד מהם הוא ר' משה אמסעל חזן במינעאפאליס, יליד תרע"ה, בסוף ימיו הי' במושב זקנים בנארט מיאמי וסיפר לחסידי בעלז שבשנת תרפ"ג בהיותו בן ח' שנים ונתגדל אצל זקינו ר' מרדכי אמסעל בהומנא נסע עמו יחד להרה"ק מבעלז שהי' על שב"ק במיהאלעוויץ. ד. פערל, נולדה ביום כ"א אדר תר"ן, נפטרה בשיקאגא תש"ל. אשת מר' דורשלאג, להם בנים. ה. ר' אהרן אמסעל, נשא אשה לבית בלאק, ולהם בנים. ו. נעכא, נולדה בבילע ביום ד' תשרי תר"ס, נפטרה תשכ"ו, אשת ר' יעקב ארנאוויטש, להם בנים. ז. ר' שמואל יושע שמעון אמסעל, נולד בבילע בתרנ"ו, נפטר בשיקאגא בתשכ"א. ח. אידל, נולדה בבילע בתרנ"ט, נהרגה בתש"ב, אשת ר' קלמן בעקער, ולהם בנים. 3) ר' ישראל איסר אמסעל. נולד ביום ט"ז שבט תרכ"ט, נסע לאמעריקא ותמך ביד אביו ר' משה בער שישב בירושלים, נפטר ביום כ"ט תשרי תש"י ונקבר בטעקסעס. 4) גיטיא, נולדה בתרכ"ז, נפטרה בת ט"ז שנה ביום ד' אייר תרמ"ג. 5) חיי. 6) אייזק, נולד ביום כ"ה אב תרל"א. 7) לכאורה גם ר' צבי אלימלך אמסעל שנולד בבילע בתחלת שנות ת"ר [כנראה נקרא אחרי הרה"ק מהרצ"א מדינוב] הי' מבני ר' משה דוב. זוג' אסתר גיטל לבית ארנאוויטש נולדה בתר"ה. דרו בפראווראץ. [בניהם: א. ר' וואלף, נולד ביום י"ז שבט תרכ"ב, נשא בסטראפקוב בתרמ"ה את רעזי ב"ר יוסף וואסערמאן. ב. ר' אהרן אמסעל, נולד י"ד שבט תרכ"ט,

נשא ביום אדר"ח אלול תרמ"ו את מ' נוחה ב"ר אשר אנשיל גרינפעלד מטרין קטן, דר באוהעל, בשנת תרנ"ב חתם שם על כתב הרבנות להג"ר משה יוסף ט"ב, נפטר ביום כ"ד אייר תרס"ט, זוג' נפטרה ביום כ"ג טבת תרח"ץ, מצבותיהם נמצאו באוהעל, להם בנים. ג. זעלדא. ד. ר' יושע אמסעל, דר בווראנוב נהרג בנייטרא, שם זוג' שרה, בניהם שרגא ומיקלאש. ה. ר' יצחק אמסעל, נולד בפראווראץ בתרל"ה, זוג' חי' ב"ר משה הערשקאוויטש, דר בזבודזא, בנו מנחם הי"ד, הי' לו גם כמה בנות. בנו אהרן ניצל, ולפי מה שכותב היתה שם אמם של אביו ר' יצחק ודודו ר' יושע 'לאה', כנראה שנולדו מזיווג שני של ר' צבי אלימלך].

ג) ר' **יוסף אמסעל**. נולד בתקפ"ב כנראה בקארנא, דר בארמעזא סמוך להומנא, זוג' מ' שינדל נפטרה אחר תרי"ב, אח"כ נשא את מ' חי' לבית מענדלאוויטש שנולדה בתק"ץ בסאטשור הסמוכה לווראנוב. אח"כ דר בסאטשור. ברישום פטירת בנו מאיר נרשם שם אמו האני קליין. בתרכ"ח עבר לקיש-רוסקע, בתרל"ז דר כנראה בעגרעש סמוך לטרעבישאב, נתאלמן ונשא שוב בן נ"ב שנה, ביום י"ט חשון תרל"ז את מ' שרה לבית שטערן מוועטש. בתרמ"א כבר דר בטשעטשעוויץ, שם נפטר ביום ג' אייר תר"ס. על מצבתו כתוב [ייש"כ למכון ימ"י קדם על עזרתו]: **'פ"נ איש יקר ומרומם כ"ה יוסף אמסעל בן מ"ה ישראל איסר ז"ל, נפטר ביום ג' אייר תר"ס לפ"ק, י"דיו פתח לאביון ודל, ו'הלך בדרך האמונה, ס'ר צילו ועשרו חדל, פ"ו לא חטא ורוחו נכונה, תנצב"ה ושם אמו פריידא'.** זו' שרה נפטרה שם בת ע' שנה ביום י"ט שבט תר"ן. ילדיו: (1) הערמאן, נולד בארמעזא בתר"ב, נשא במונקאטש ביום ט"ז אדר א' תרכ"ד את סאלי בת יאזשעף קאהן. (2) רעזי, נולדה בתר"ט, אשת לעפאלד

אונגערליידער, דרו בסאטשור, בתם שיינדל נולדה שם בתרכ"ט. (3) משה, נולד בתר"י, נשא ביום א' ניסן תרל"ז את לארי ב"ר בנימין פעקער מטשעטשאוויץ, נפטר בקאשוי בן ל"ז שנה ביום י' חשון תרמ"ח. (4) אדאלף, נולד בתרי"ב. (5) ר' **מאיר אמסעל**, נולד מזיווג שני מ' חי' בסאטשור ביום ד' אלול תרט"ז. נשא בפעסט ביום כ"ו אב תרמ"א את מ' לאה בת מאנא האבער מאובן ישן, דר בפעסט שם

מצבת ר' יוסף אמסעל בטשעטשאוויץ

מצבת ר' מאיר אמסעל באוהעל

נולדו לו כמה בנים, ואח"כ באוהעל שם נפטר ביום בן ע"א כ"ד ניסן תרפ"ז ושם מצבתו. בשנת תרע"ג חותם לס' 'חושן ואפוד' והמחבר הרב מזבארוב קוראהו 'שאר בשרי'. ראה גם בס' 'תולדות שמואל' [תר"ץ] שזוג' מ' לאה נדבה מעות לע"נ בעלה. (6) פרידא, נולדה ביום ב' טבת תרי"ט, נישאת בתרל"ו בגערענדא סמוך לטשעטשעוויץ להאלמן ר' משה וויינבערגער. (7) עמאנועל, נולד בתר"ד. (8) רעדזשי, נולדה בתרכ"ב. (9) ליב, נולד תרכ"ה. (10) לאה, נולדה ח' תשרי תרכ"ז. (11) יאנקל, נולד בקיש-רוסקע בתרכ"ח.

(ד) אולי גם ר' **צבי הירש אמסעל**. נולד בקארנא בתקפ"ג [ע"פ צענזוס תר"ח, או תקפ"ח ע"פ צענזוס תרכ"ט], זוג' מ' אלטא מלכה נולדה בתקפ"ח בהערטנעק להיחסן ר' יוסף ראטענבערג ב"ר יצחק מאיר ב"ר יוסף ראטענבערג אחי הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל זי"ע בעל אוהב ישראל מאפטא. דר בארטאספאל, ובהערטנעק הסמוכה מקום חותנו, בתרנ"א כבר לא הי' בין החיים. (ילדיו: 1) אסתר, נולדה בתר"ה בבארטאספאלו [כנראה אשת ר' מיכל וואלדמאן מטשארנא מחוז שאראש אבי ר' יוסף מסטראפקוב]. (2) ח'י. (3) שרה תאומתה של ח'י, נולדו בתר"ח. (4) בארבארא, נולדה בתרט"ז בהערטנעק. (5) יצחק מאיר, נולד ביום ג' כסלו תרי"ט. (6) רעלי, נולדה בתרכ"ד. (7) מארק [דובעריש?], נולד בתרכ"ו. (8) אליעזר, נולד ביום ח' אדר ב' תרכ"ז. (9) פיגא, נולדה בתרל"א, נישאת בתרנ"א לפ' זיגלער מבערצאלע ב"ר ישעי זיגלער ושרה הערץ.

ה. הי' גם ר' **משה חנוך אמסעל** מאונגוואר שנולד בשנת תקס"ג [בצענזוס תר"ח נרשם שנולד בהומנא], זו' רוזא, בתר"ח לא נרשמה בהצענזוס אולי כבר נפטרה. משנת תקפ"ו דר באונגוואר [בצענזוס תר"ח נרשם שדר שם כ"ב שנה, כנראה נשא שם אשה], לפי זמן לידתו יתכן שהוא אח נוסף.

בני ר' משה חנוך אמסעל: (א) שרה, נולדה בתק"ץ. (ב) ר' נתן [נטע] דוב נולד בתקצ"ב, דר בראדוואנץ אונגוואר [מופיע בין החותמים בתרכ"ה על 'בית אהרן'] נפטר בן ס"ה שנה באונגוואר ביום כ"א חשוון תרנ"ח ושם מצבתו. אשתו לבית ליכטמאן, בתו רעדזשי. (ג) מ' חנה טויבא, נולדה באונגוואר בתקצ"ג, אשת ר' מענדל אבראהאם, נפטרה כאלמנה בת ע' שנה באונגוואר ביום י"ז אדר תרס"א ושם מנ"כ. (ד) הערמאן, נולד בתקצ"ו [במעטריקל דאונגוואר נרשם בשנת תרכ"ד נישואי הערמאן אמסעל עם פאני בלוי]. (ה) פעפי, נולדה בתר"א. (ו) דוד, נולד בתר"ז.

[הי' גם ר' מענדל אמסעל שנולד בתקע"ח בקארנא כנראה, ואינו יכול להיות בן ר' איסר שהי' לו כבר בשם מנחם. נשא מ' ראזשי פרישמאן שנולדה באוהעל תקפ"א, בניה: 1) שמעון נולד באוהעל בתרי"א. 2) אידא נולדה בתרס"ו [יש רשימת נישואי יודית בת מענדל אמסעל מאוהעל בקיץ תרל"ז עם שמעון ב"ר נפתלי פרידמאן מבראדיוב]. 3) יודא, נולד ביום י"ג שבט תרי"ז, נפטר].

הרב **חיים אריה רייניץ**
מכון מנוחת אשר ירושלים

רבי **אברהם יעקב רייניץ זצ"ל**

אב"ד ק"ק קאפיס י"ב שנה, באלקאן חמישים שנה

רבי **אברהם יעקב רייניץ זצ"ל** נולד בשנת תקצ"ה לערך, בק"ק גיסנינג [Güssing] שבמחוז בורגנלאנד באוסטריה, לאביו רבי **נתן פייטל** האב"ד שם, ולימים אבד"ק ה' מאד, ולאמו הרבנית **ריזל** בת רבי **יצחק דוב נוימן** (נולד בסביבות תקל"ז) מק"ק גיסנינג.

רבי **אברהם יעקב רייניץ**

השם **אברהם** הוא על שם זקינו רבי **אברהם ריינזרייניטץ** [אבי רבי נתן פייטל רייניטץ], שנפטר ביום כ' חשון תקצ"ג. – זו הרבנית **דבורה** נפטרה ביום כ"ג בשבט תקס"ג. השם **יעקב** הוא אחר אבי זקינו רבי **יעקב נוימן** [אבי רבי יצחק דוב אבי הרבנית ריזל רייניץ].

רבי **אברהם יעקב** למד תורה אצל אביו אשר ניהל ישיבה בק"ק ה' מאד, רבי **אליעזר דייטש** אבד"ק **באניהאד**, שהיה תלמידו של רבי **נתן פייטל רייניץ** בק"ק ה' מאד, כותב אל רבי **אברהם יעקב** (פרי השדה ח"ג סי' קכו): "חיים ארוכים לכבוד אהובי **ידידי מנוער** איש בריתי הרב הגאון הצדיק וכו' מו"ה **אברהם יעקב רייניטץ** נ"י אבדק"ק **באלקאני**". – ידידות זו נוצרה בישיבה של אביו בק"ק ה' מאד.

בהגיעו לפרקו נשא את זו' הרבנית **רחל** ע"ה, [ילידת קיקרוביץ Cicarovec במחוז מיהאלוביץ שנת תקצ"ו], ב"ר **דוד שולהאף** ז"ל וזו' מרת **Leni**. רבי **דוד שולהאף** מופיע ב'שבת אחים' פ' תזריע תרל"ה, ברשימת המתנדבים לעניי ארץ הקדושה. – אולי הכוונה אליו.

אחרי נישואיו היה גר בישוב **Bajany** [עיירה במחוז מיהאלוביץ] שם נולדו לו שני בנים הראשונים, רבי **יצחק דב** ורבי **ליב**.

אב"ד דק"ק קאפוש גדול

משנת תרי"ט לערך שימש ברבנות בק"ק **קאפיש גדול**, (עיירה במחוז אונג), י"ב שנה היה אב"ד שם. מופיע שם ברשימת מעות קדימה ע"ס 'כסא רחמים' לרב החיד"א, תרכ"ח – **קאפיש**, הרב ר' **אברהם**.

בקאפיש נולדו לו ילדיו: בתו מרת **לאה**, בנו: רבי **נתן פייטל רייניץ**, רבי **מאיר רייניץ**, רבי **משה רייניץ**, רבי **מנחם רייניץ**, רבי **שלמה רייניץ**.

בהיותו שם פנה בשאלה אל מחותנו [גיס של אחיו רבי **יהושע ברוך**] רבי **משה נתן הלוי יונגרייז** שהיה יושב אוהל ומורה הוראה בק"ק **סעליש**, והוא השיב לו (מנחת משה סי' פב): "החושוכ"ט לגבר תמים ה"ה ידי"נ מחו' הרב המופלג החרף ובקי עומר נקי הירא והשלם בנש"ק כקש"ת מוה"ר **אברהם יעקב** נ"י רב דגליל **קאפיש** יע"א בהגאון מוה"ר **נתן** נ"י אבדק"ק "מאדא". הנה זה ימים בטחתי אותו להשיב על השאלה ששאל להלכה ולמעשה, אודות הכלים שהם של ברזל מצופים בהיתוך (געשמעלצט), ובישל בתוכם בהרבה בתים בשר שלא נמלח בשווג... ולהראות לו אהבה **שחביב אצלי הוא ותורתו** אכתוב קצת פלפול בדבריו, ואח"כ אי"ה אבוא לטייל בדברי ראשונים גם אחרונים אריכות וקצרות וממילא רוחא שמעתתא. וה' יעזרני להראות לו דרך האמת... **וכיון שמשמו יתברך שמו אני ירא התחלתי עוד פעם מרישא עד סיפא לעיין בזה אם אין עליהם פירכא**... לכן אין אני רוצה שמפי יצא להתיר להני כלים, עד שאשאל מאממ"ו הרב הגאון הגדול המפורסם מאוה"ג כקש"ת מוה"ר **אשר אנשיל** אבדק"ק **טשענגער** יע"א. אור ליום ה' פ' משפטים תרכ"א לפ"ק פק"ק **סעלעש** יע"א. **נתן נטע משה הלוי**, בהגאון **מטשענגער** ש"ן". ע"כ.

רבי **משה נתן הלוי יונגרייז** היה אז עדיין צעיר לימים, והוא הציע את תשובתו לפני גדול הדור רבי **יוסף שאול נתנזון** אב"ד לעמבערג, בעל **שואל ומשיב**, והנה קטעים ממה שהשיב לו (שו"ת שואל ומשיב מהדורה תליתאה חלק ג סימן פב): "שלום וכ"ט אל כבוד הרב הגדול החרף ובקי המפורסם מוה' **נתן נטע** נ"י בק"ק **טשענגער** במדינת הגר :

יקרתו עם תשובתו מגלה עפה אשר כתב אל הרב החרף וכו' מוה' **אברהם יעקב** נ"י אבדק"ק **קאפאש** הגיעני תמול לנכון ואני יושב פה בקרית חוצות ושותה מי מעיין הקשה למעיין ואין אתי שום ספר, ומעכ"ת בעי מינאי מלתא דצריך עיונא, ומ"מ **למען כבודו ולמען למודו** אמרתי לרשום בקצרה, ראיתי כל פלפולו עם הרב הנ"ל והם נכוחים, אם כי יש לפלפל לבנות ולסתור אבל אין אתי ספר, ובכ"ז אשר העלה לדינא אודיע לו חוות דעתי... אמנם אני מורה ובא במדינתנינו ללבן עם גחלים מבפנים ואנשים אומרים שלא פקע באש, ואם אי אפשר ללבן נראה לפענ"ד דיש לסמוך על הגעלה ג"פ, מטעם

שאינו רק כדי קליפה ובודאי יש ששים נגד הבלוע הלז ומשהו ונוטל"פ ודאי יש להתיר וכמ"ש הרב אבד"ק **קאפאש** נ"י וגם כלי שדרכו להשתמש בשפע וגם הוא רק ספק שמא הוא כ"ח ושמא הוא כ"מ וע"כ יש להקל דיש הרבה צדדים להקל ודם שבשלו דרבנן ואין לגבב הרבה חומרות בזה כנלפענ"ד :
אב"ד דק"ק באלקאן

משם עבר בשלהי שנת תרל"א לערך לכהן ברבנות בק"ק **באלקאן** (עיריה במחוז **סאבאלץ'** נפת **קאליב**) למלא מקום אחיו הגדול רבי **יהושע ברוך** אשר עבר משם לכהן פאר בק"ק **טשעטשאווץ**. בק"ק **באלקאן** שימש ברבנות גם רבי **שמואל שמעלקא קליין** שהיה אח"כ אב"ד דק"ק **סעליש**, בעל צרור החיים.

בספר 'אמרת הצרופה', שנדפס בשנת תרל"ב, אנו מוצאים אותו שם ברשימת נותני מעות קדימה – **באלקין**, הרב המאה"ג מ' **אברהם** נ"י. ואחיו רבי **יהושע ברוך רייניטץ**, רבה הקודם של ק"ק **באלקאן** מופיע ברשימת ק"ק **טשעטשאווץ**, הרב המאה"ג מ' **יהושע רייניץ**.

בית אביו

במכ"ע שבת אחים פרשת וישלח תרל"ו יש הודעה ממנו תחת הכותרת **איש לפי מהללו**, כדלהלן:

(באלקאן) הנגיד והגביר נדיב לב מו"ה **מנחם טייטעלבוים**, אשר הנהו דר כעת בק"ק **סאנטיא** יע"א, עבור עזרתו לאמי הרבנית הצדקת אלמנת אאמ"י הרב הגאון הצדיק מו"ה **נתן פייטל** זללה"ה אשר הי' אבדק"ק מאד, 12 שנה. וגם בשביל עזרתו עבור יתומים של אחי הרב הצדיק מו"ה **קלמן** ז"ל, ויארץ ימיו

ושנותיו בטוב ובנעימים. גם בן אחיו הנגיד היקר והנכבד המפורסם לשבת, הערר **סאלאמאן טייטעלבוים** יזכר לטוב, כי גם הוא מחזיק יתומים של אחי הנ"ל מדי

בטוב ובנעימים, גם בן אחיו הנגיד היקר והנכבד המפורסם לשבת, הערר **סאלאמאן טייטעלבוים** יזכר לטוב, כי גם הוא מחזיק יתומים של אחי הנ"ל מדי שנה בשנה עם סך ידועה. **ה"ק אברהם יעקב רייניטץ** בהרב מו"ה נתן פייטל זללה"ה חופק"ק הנ"ל.

שנה בשנה עם סך ידועה. הק' **אברהם יעקב רייניטץ** בהרב מו"ה **נתן פייטל** זללה"ה חופק"ק הנ"ל.

רשימת מעות קדימה – כפי סדר השנים

אמרת הצרופה, תרל"ב – **באלקין**, הרב המאה"ג מ' **אברהם** נ"י. **אמרי שפר**, דאראג, תרח"ס – הרה"ג אב"ד מבאלקאני נ"י. **חומת אש**, תרס"ו – **באלקאן**, דודי הרה"ג מו"ה **אברהם יעקב רייניטץ** נ"י. **מנוחת אשר**, תרס"ח – **באלקאני**, הרב הג' מו"ה **אברהם יעקב רייניטץ** נ"י. **טל חיים**, תרס"ט – **באלקאני**, הגאב"ד מ' **אברהם יעקב רייניטץ**. **תורת אלי**, תער"ב – **באלקאני**

הרה"ג מו"ה אברהם יעקב רייניץ אב"ד. **תפארת יעקב**, תער"ב – באלקאן, הרב הגאון ר' אברהם יעקב רייניץ אב"ד. ר' מנחם רייניץ.

אחרית ימי

כיוכל שנים שימש רבי **אברהם יעקב רייניץ** ברבנות ק"ק **באלקאן**, והנהיג את קהילתו ביד רמה עד לפטירתו ביום חנוכה [אי טבת] תר"פ.

וזה נוסח מצבתו: פ"נ \ הרב הגאון המפואר הצדיק \ כקש"ת מו"ה רב \ **אברהם יעקב ז"ל** \ בן ה"הרגאון מופה"ד מרן מו"ה \ **נתן פייטל ז"ל** \ שימש בכתר הרבנית ס"ב שנים \ י"ב שנים בק"ק **קאפיט** וחמישים שנים \ פק"ק נאסף אל עמיו בקדושה \ וטהרה ז' חנוכה תר"פ לפ"ק \ והובל לקבר למחרתו ביום ח' \ דחנוכה בהספד גדול \ ת' נ' צ' ב' ה' \ ושם אמו **ריזל**.

זו' הרבנית **רחל ע"ה**, נפטרה ביום ז' אלול תרס"ב, ומנו"כ בבאלקאן, וזה נוסח המצבה: פ"נ \ אשת חיל הרבנית הצדקת \ מרת **רחל** \ בת מהו' **דוד ע"ה** \ אשת הרב הגאון \ מהו' **אברהם יעקב רייניץ נ"י** \ אב"ד דפה \ נפטרה ז' אלול תרס"ב \ ונקברה למחרתו בכבוד גדול \ ת נ צ ב ה.

בזווי"ש נשא את הרבנית **לאה ע"ה** [נולדה בסביבות תר"ג], בת רבי **מנחם מאנדל ז"ל** מרת **האני** לבית **גולדברגר**. – הרבנית האריכה ימים אחריו ונלב"ע ביום י"ד אב תרפ"ג, ומנו"כ בבאלקאן, וזה נוסח מצבתה: זאת מצבת קבורת הרבנית **לאה ע"ה**, אשת הרב הגאון **מנחם מאנדל ז"ל**, נפטרה יום י"ד טבת אברהם תרפ"ג.

במשא ומתן בהלכה עם גדולי דורו

כדרכם של תלמידי חכמים שנושאים ונותנים בהלכה בפרט הלכה למעשה, גם רבי אברהם יעקב הציע את ספיקותיו בהלכה לפני גדולי הדור, והם השיבו לו בהערכה.

בעל ייטב לב :

כאשר בא אל רבי אברהם יעקב שאלה ע"ד איש אחד מעסטרייך ובידו מכתב עדות מפרעדיגער [=דרשן/מרצה] מעיר פלוני שעל ידו נכנס בבריתו של אאע"ה, אם הוא מותר בבת ישראל. הפנה שאלה זאת אל רבה של **סיגעט** רבי **יקותיאל יהודה טייטלבוים**, והוא השיב לו (אבני צדק, סיגעט, חאה"ע סי' ז): "שלום לכבוד אהובי ידידי הרב המאוה"ג החריף ובקי כש"ת מו"ה **אברהם יעקב** נ"י אבד"ק **באלקאן** יצ"ו".

כאשר הגיעה אליו שאלה אודות גט שנשלח מאמריקה, והיו בו כמה בעיות, פנה בשאלה אל הרבנים הגאונים גדולי הדור, שהשיבו לו כדלהלן :

בעל נטע שורק :

"ב"ה ג' שמות תרמט"ל. שוכט"ו לידידי הרב המאוה"ג מעוז ומגדול חריף ובקי עדני העצני בן של קדושים כש"ת מו"ה ר' **אברהם יעקב רייניטץ** נ"י אבדק"ק **באלקאן** יע"א. אחרי דרו"ש כמשפט... ועתה עצתי שישלח כ"ת דברי **להגאון דבוסערמין** ובצירוף כמ"ע שיעיינו בדברי ואם ימצאו ששגיתי יתירו הגט בב"ד של שלוש אבל ידי לא תהי' בו עד שאדע לפע"ד היתר ברור. ידידו הדו"ש הטוב. הק' **שרגא צבי ט"ב**".

עוד אודות הנ"ל: "ב"ה יום ד' **וארא** פה טשאטה תרמט"ל. שוכט"ו לידידי הרב המאוה"ג מעוז ומגדול חריף ובקי כו' כו' כש"ת מו"ה **אברהם יעקב רייניטץ** נ"י אבדק"ק **באלקאן** יע"א. אחרי דרו"ש הנני בזה על מכתבו השני... ומה שהביא כ"ת... ולדעתי חיוב הדבר להציע הענין והדברים והחששות שכתבתי בזה לפני ב' גדולים מפורסמים שיצטרפו עם כ"תבצירוף יחד אחר הבאת הדברים בכור הבחינה. ואשאר בזה בדרו"ש ידידו".

רבי אהרן פריעד - בוסערמין :

רבי אברהם יעקב פנה בשאלה זו גם אל רבה של ק"ק בעסערמין, רבי **אהרן פריעד**, וזה השיב לו (מהרא"פ סי' מ): "שפעת שלומים משמי מעונים לכבוד ידידי הרב המאוה"ג מעוז ומגדול חכם וסופר אשכול הכופר כש"ת מו"ה **אברהם יעקב** נ"י **רייניץ** אבד"ק **באלקאני** יע"א. נעימות ימינו הגיעני עם שו"ת בעסק גט הנשלח מאמעריקא, ויאמין לי ידידי נ"י כי הזמן בוגד בי בעו"ה ולא אוכל לצאת בכותבת הגסה למישקל ומיטרא כראוי מחמת חוסר הבריאות, לזאת אקצר באמים להשיב מפני הכבוד מה שנראה לענ"ד להלכה.

והנה כבוד מעלתו כ'... הכ"ד הפורס בשלום תורתו. דברי אלו ראוי לצרף עם היתר עוד שני רבנים. בוסערמין א' ויחי תרמ"ט לפ"ק. **אהרן פריעד** חונה פה ק"ק הני"ל. "אחרי רואי לגדולי זמנינו ה"ה הרב הגאון אבד"ק **חוסד** [רבי **יואל צבי ראטה**] והרב הגאון אבד"ק **מיהאלפאללא** [רבי **ישעי הכהן רובין**] וגם הרב הגאון דק"ק **טשעטשוויץ** [רבי **יהושע ברוך רייניץ**] כולם נרם יאיר שהכשירו למסור הגט הני"ל ע"כ מתיר בפום ביה למסור הגט להאשה הני"ל. אלה דברי הבעה"ח פה **בוסערמין** אור ליום ד' בשלח תרמ"ט לפ"ק".

וראה עוד בשו"ת מהרא"פ (סי' מט) תשובה אליו בעניין אחר: "שפעת שלומים משמי מעונים עם חיים ברוכים ונעימים לכבוד ידידי הרב המאוה"ג המפואר בן של קדושים החו"ב כבוד מו"ה **אברהם יעקב רייניץ** נ"י רב ואבדק"ק **באלקאן** יע"א. נעימות ימינו הגיעני ונתיקרתי בעיניו לשאול אותי שאלה ... ומעכ"ת פלפל בחכמה ועיניו שפיר חזי כל הנצרך לזה".

רבי **יואל צבי ראטה** - **חוסט** :

רבי **אברהם יעקב** גם פנה בשאלה זו אל רבה של ק"ק **חוסט**, רבי **יואל צבי ראטה**, וזה השיב לו (בית היוצר חאה"ע סי' ב): "שפעת חיים וברכת שלום לכבוד אהי ידידי הרב המאוה"ג המופלג בתורה וביראה החו"ב המהודר במעלות ומידות יקרות כש"ת מו"ה **אברהם יעקב רייניץ** נ"י אבדק"ק **באלקאן** יע"א... לגודל חומר איסור א"א לא יסמוך עלי רק באופן כשיתיר עוד אחד אשר הוא מפורסם לבעל הוראה האמיתי בתורה ובי"ש, אזי כדי שיהי ב"ד ע"ז גם אנכי אהי לסניף. דברי אוה"נ. הק' **יואל צבי ראטה** חופק"ק הני"ל".

רבי **אלעזר לעוו** – **אונגוואר** :

כמו כן פנה בשאלה זו אל רבה של ק"ק **אונגוואר**, רבי **אלעזר לעוו** והשיב לו (פקודת אלעזר סי' קמה): "ב"ה **אונגוואר** א' בשלח תרח"ס את ציון לפ"ק. שוכ"ט וישע רב לכבוד ידידי הרב המאוה"ג השלם במו"מ כש"ת מו"ה **אברהם יעקב רייניץ** נ"י אב"ד בבאלקאן יע"א. אחדש"ה ושלום תורתו, יקרתו הגיעני עש"ק ואחיש להשיבו מפני **כבודו וכבוד בית אביו**... וכתב מע"כ נ"י כי מר דודי **הגאון מבוסערמין** נ"י מסכים להיתר... הנני לצרף עם ב' גדולי הדור להתיר האשה הני"ל מחבלי העיגון. הדוש"ת אוהנ"פ. **אלעזר לעוו** בהגאון מוהר"ר **ירמי' זללה"ה**".

רבי **שלמה יהודה טאבאק** – **סיגעט** :

כנראה שגם אל רבי **שלמה יהודה טאבאק** דומ"צ דק"ק **סיגעט** הפנה רבי **אברהם יעקב** שאלה זו, והוא דן בנידון בספרו שו"ת **תשורת ש"י** (סימן ר"צ), ראה שם.

רבי אברהם יצחק גליק – טאלטשווא:

גם בשאלה אודות מוכר ספרים אשר רוצה למכור גם ספרי עממים, פנה רבי **אברהם יעקב** אל גדולי דורו. מחותנו רבי **אברהם יצחק גליק** אב"ד דק"ק טאלטשווא השיב לו (נד יצחק ח"ג סי' טו): תשובה כבוד מחו"י הגאון ירא ושלם מו"ה **אברהם יעקב רייניץ** נ"י אבדק"ק **באלקאן** יע"א. אבוא להשיבו על שאלתו אודות בנו הרבני המופלג נ"י שיש לו מסחר ספרים מס' קודש, אך יען שהעיר קטנה ואינו מספיק לפרנסתו ספרי קודש לבד, ע"כ מוכר למכור גם ספרי עממים... ומעלי הביא מקור הדין... ולכם אהובי ... נכון להתרחק מזה... והשי"ת יזמין לכל איש ואיש פרנסתו בהיתר גמור ויתהלכו ברחבה ברוב טובה. י"נ הד"ש. **אברהם יצחק גליק**.

רבי יהודה אלטמאן – מעזא טשאטה:

בשו"ת **נטע שורק** (יור"ד סי' מ"ט) מופיעה תשובה אודות שאלה זו מחתן המחבר ה"ה רבי **יהודה אלטמאן**, שמילא מקום חותנו כאב"ד ור"מ דק"ק **מעזא טשאטה**, וז"ל: "שלום וכט"ו וכו'. הנני בזה לעשות רצון מעכ"ת נ"י להשיב דבר על השאלה בת"ח אחד שעשו לעצמו מסחר ספרים, האם מותר לו לסחור בספרי עממים או לא, ועיני כ"מ שפיר חזו... כ"ז כתבתי לגלות דעתי **להלכה ולא למעשה** וכ"מ נ"י יעשה בזה כעצת הגאונים גאוני זמנינו שיחי אשר הציע השאלה לפניהם. ואשאר בזה בדרישת שלום, ידידו. הק' **יהודא אלטמאן**". – כנראה שרבי אברהם יעקב הפנה שאלה זו לכמה וכמה רבנים, והוא היה אחד מהם הגם שלא פורש שהוא השואל, אמנם תוכן השאלה יעיד על כך. אגב, רבי **יהודה אלטמאן** היה יליד העיירה **באלקאן**, ולמד שם אצל האב"ד רבי **יהושע ברוך רייניץ**.

רבי אליעזר דייטש – באניהאד:

פרי השדה (ח"ג סי' קכו): "חיים ארוכים לכבוד אהובי **ידידי מנוער איש בריתי** הרב הגאון הצדיק וכו' מו"ה **אברהם יעקב רייניץ** נ"י אבדק"ק **באלקאני** יע"א... והנני בזה הדו"ש באהבה רבה מוקירו ומכבדו מאוד. פק"ק **באניהאד** כחצות הלילה מוצש"ק אור ליום ג' לסדר ויתן לך את ברכת 'אברהם' כ"ג חשון עת"ר לפ"ק. **אליעזר דייטש**".

רבי משה נתן הלוי יונגרייז – ט' פורעד:

מנוחת משה (סי' קכה): "החוהשוכ"ט לכבוד ידידי וחביבי מחו" הרב המאוה"ג החו"ב משנתו זו"נ צ"ת כקש"ת מוה"ר **אברהם יעקב רייניץ** נ"י אבדק"ק **באלקאן** והגליל יע"א. מכתבו עם השאלה קבלתי על נכון, ושעשעתי בדברי מעלתו נ"י שיש בהם דברים הנותנים טעם לשבח. ותפלתי לה' שלא אכשל בדבר הלכה חיו. וזו לשון השאלה: איש אשר יש לו בתוך הכרם עץ

עושה פרי אגוזים ויש לו ענפים הרבה ועושה לו היזק רב בגפנים, אם יש היתר לקצוץ האילן.

והנה מעכ"ת נ"י הביא היתר של השאילת יעב"ץ ז"ל, שאם עוקר אילן עם שרשיו ועם קרקע יניקתו שיכול לחיות ממנו ונוטע במקום אחר אין כאן שום איסור, כדקיימא לן בערלה באילן שנעקר והסלע עמו אם יכול לחיות פטור מן ערלה, עכ"ל.

והנה מעכ"ת נ"י הביא קושית תורת חיים ז"ל על הרמב"ם הנ"ל, אם כן היאך מביא הגמרא ראיה מהך ברייתא לרבינא, הא רבינא איירי במעולה בדמים אפילו באילן בחור שהוא מותר, וברייטא שהביא הגמרא מיניה ראיה איירי באילן זקן. ומעלתו נ"י תירץ לפי מה שכתב החת"ס בשם המעין חכמה, דרמב"ם ז"ל לטעמיה דסבירא ליה ספיקא דאורייתא לקולא מן התורה, אם כן מאי טעמא החמירה תורה דבעינן אשר תדע הלא אפילו מספיקא שריא, אלא על כרחך איירי דאיתחזק כבר איסור קציצה בזה האילן שהיה עץ מאכל ולא פקע מיניה חזקת איסור עד אשר תדע בבירור כי נזדקן ולא עץ מאכל הוא תו, עכ"ל. היוצא מזה, דלכן אמר הרמב"ם שהזקין מאחר שכבר איתחזק איסור קציצה משום הכי צריך היתר ברור, אבל אם ברור הדבר שמעולה בדמים בודאי גם הרמב"ם מודה שמותר לקצץ אפילו אילן בחור, ושפיר יש ראיה לרבינא. עכ"ל מעכ"ת נ"י... ויען שאנכי עומד עתה באמצע סוגיא לא יכלתי להשיבו מיד לזאת אל יאשים אותי... כ"ד ידידו וחביבו מחו' הדושי"ט ותורתו באהבה לנצח. מושי"ק פי' בא תר"מ לפ"ק פק"ק **טיסא פירעד** יע"א.

משה נתן נטע הלוי בהגאון בעהמח"ס **מנוחת אשר** זצ"ל.

רבי מרדכי ליב ווינקלער – ה' מאד :

שו"ת לבושי מרדכי (יור"ד מהדו"ק סימן קכה): "שוכ"ט לכבוד ידידי הרב הגאון מו"ה **אברהם יעקב רייניטץ** נ"י אב"ד דק"ק נ' **באלקאני** יע"א... והנה כל דברי מר מילי מעליותא, דכן מבואר בתשו' האחרונים... ודי ינחינו במעגלי צדק... כה דברי הבעה"ח אור ליום ה' פי' תצוה עתה לפ"ק פה **מאד** יצ"ו. ידידו"ש, הק' **מרדכי ליב ווינקלער** ח"פ".

רבי אשר אנשיל יהודה מילר – **פעטראשען** :

נכד אחיו רבי **יהושע ברוך** אב"ד **טשעטשאוויץ**, רבי **אשר אנשיל יהודה מילר**, רבה של ק"ק **פעטראשען** בספרו חיי אשר (סי' קנב) כותב אודות ביקור שעשה בק"ק באלקאן: "ב"ה א' שמות תרס"ח לפ"ק ט' לוטץ יצ"ו. שוכט"ס לכבוד אהו' דוד"ז הרב הגאון הזקן החכם צדיק תמים ומהולל וכו' כקש"ת מוה"ר **אברהם יעקב ריינער** [רייניץ] שליט"א אבדק"ק **באלקאן** יצ"ו והגלילות. רב תודה לו עבור שכבדוני בדרשה לדרוש שם בבית הכנסת שלו במקום שזקיני הגה"ק **מג"ס** הי' רב אב"ד זה הרבה שנים וכו', ובדבר אשר

לפלל אז עלי במה שאמרתי בדרשתי שקשה לי מאד מ"ש דו"ז הגאון בס' **מנוחת משה**... ומה שהקשה הדגניי אותי בעת שהייתי בהיכלו הכבוד... ועוד דברנו בענין מוכן בהיותי בהיכלו הכבוד דהדגניי... ומצא חן בעיני דבריו הנעימים... והנני בזה נ"א המוקירו כערכו הרם הנשא והדשת"ה".

רבי שמואל דוד הלוי יונגרייז – פ' דיארמאט :

כמו כן נזכר בשו"ת מהרשד"ה יור"ד סימן ב' [נלע"ד לסמוך על זה אם יסכים מעכ"ת וגם **מחותני ידידי הרב הגאון דגליל דשם**], וסימן כ"ד [ומעכ"ת כתב כי כבר שלח השאלה הזאת לפני **מחותני הרב דק"ק באלקאני**].

רבי אברהם יעקב חתם בשנת תרכ"ו עם רבני דורו על פסק דין תקנות מיהאלאוויץ: "הק' **אברהם יעקב רייניץ** בהרב מו"ה **נתן** ז"ל בגליל **קאפאש**". כמו"כ חתם בשנת תר"ס על קול קורא אודות חובת המציצה בפה. בספר 'כד הקמח' שיצא לאור בלבוב בשנת תר"מ, הוא חתום יחד עם הרבה גדולי ישראל.

זרע ברך ה' – ילדיו וצאצאיהם

א) בנו **רבי יצחק [דוב] רייניץ**, נולד בבאיני Bajany כ"ג חשון תרט"ז, זו' מרת Eleonora ב"ר **יעקב והני גרובער** מק"ק **ב' טשאבא**, נולדה בסביבות תרט"ז – נ' ט"ז תרנ"ג.

יו"ח: (1) בתם **ריזל** ילידת כ"ט שבט תרמ"ג. (2) בנם **דוד פייטל** נולד כ"ב חשון תרנ"א ונ' ו' כסלו תרנ"א. (3) בתם **חיילה** ילידת ג' אדר תרנ"ב. (4) בנם איזידור.

ב) בנו **רבי [יהודה ליב] Lipot רייניטץ**, נולד בבאיני תרי"ח, זו' Jozefa לבית **קליינמן** נולדה בק"ק Tovarné בשנת תרכ"ד.

מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס 'חלוקא דרבנן', תרנ"ג – **קאליב**, ר' **יהודא ליב רייניץ**.

יו"ח: (1) בנם **נתן פייטל** יליד קאליב י"א אדר א' תרמ"ו - נ' כ"ד אב תרס"ו. (2) בתם ברטה ילידת קאליב כ' חשון תרמ"ח. (3) בתם רוזה ילידת קאליב א' תשרי תר"נ. (4) בתם רבקה ילידת כ"א תשרי תרנ"א - ונפטרה. (5) בתם הלן ילידת כ"א חשון תרנ"ב – ונפטרה. (6) בתם עטעלקא ילידת ו' אדר תרנ"ג. (7) בתם הרמינה ילידת קאליב ו' שבט תרנ"ה. (8) בתם לינקה ילידת קאליב ח"י אלול תרנ"ט.

זו' בזו"ש מרת **רבקה** לבית **קליין**, נולדה בניר באגאט בסביבות תרל"ז.

יו"ח: (1) בתם ארנקה ילידת קאליב ג' תשרי תרס"ו. (2) בתם יוליאנה ילידת קאליב י"ז אלול תרס"ג. (3) בנם ישראל יליד קאליב כ"ג כסלו תר"ע.

מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס **אמת ליעקב**, תרפ"ח – קאלוב, ר' נתן פייטל רייניטץ.

(ג) בתו הבתולה מרת **לאה** ע"ה, נולדה בקאפיש תרכ"א, נלב"ע [אחרי תר"פ] ומנו"כ **בבאלקאני**. וכך נחרט על מצבתה:
פ"נ \ הבתולה הצנועה המהוללה \ מרת \ **לאה** \ בת הרב הגאון מו"ה **אברהם יעקב** \ זצ"ל אב"ד דפח... \ ... \ תנצב"ה.

(ד) בנו רבי **נתן פייטל רייניץ** ז"ל [Fulop Reinitz] נולד בשנת תרכ"ב-ג לערך בק"ק קאפיש גדול, גר בק"ק קאלו-שעמיאן [Kállósemején] זו' מרת מארי בת ר' **אהרן ווארדיגער** [Vurdiger] – היו להם לפחות עשרה ילדים.

(ה) בנם רבי **מאיר רייניץ** ז"ל, נולד בקאפיש שנת תרכ"ו, נפטר זו' אלול תרצ"ו, מנו"כ בק"ק בודאפסט. אשתו מרת טערעז [ריזלי] לבית **רוזנפעלד**, נולדה בסביבות תרכ"ו – נפטרה ט' תשרי תרצ"ב. – היו להם לפחות שמונה ילדים.

(ו) בנו רבי **משה רייניץ** ז"ל, נולד בשנת תרכ"ח לערך. זו' מרת **ברטה** לבית **ווידער** ע"ה, נולדה במיהלוביץ בסביבות תרל"א.

מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס שו"ת **מהרא"פ**, תרנ"ג – **שאמשאן**, מו"ה משה רייניץ. **מדרש ריב"ש טוב**, תרפ"ז – **קאלף**, ר' משה רייניץ. **מדבר קדמות** לחיד"א, תרצ"א – **נאדיקאללא**, משה רייניטץ.

נלב"ע כ"א תשרי תשי"ד ומנו"כ בק"ק קאליב. וזה אשר נחרט על מצבתו:

פ"נ \ מו"ה **משה רייניץ** ז"ל \ בן הר"ה הגה"צ **אברהם יעקב** ז"ל \ אבדק"ק **באלקאני** יע"א \ נפטר ביום כ"א תשרי \ שנת תשי"ד לפ"ק \ תנצב"ה.
יו"ח:

(1) בנם רבי **מאיר רייניץ**, יליד שאמשאן אי' תשרי תרנ"ד – נ' ב' ניסן ת"ש. זו' מרת יוליאנה לבית האבאן [Haban]

(2) **בנם נתן פייטל**, נולד בתמוז תרנ"ה ונפטר בכסלו תרנ"ו.

וכך נחרט על מצבתה: פ"נ \ **אשה לבב טובה** עטרת בעלה ומשפחתה \ **פיה** פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה \ **עוז** והדר לבושה ולעד עומדת צדקתה \ **רב חסד** ואמת עשתה לכל אדם כל ימי חייה \ **לטוב** יזכר שמה ולבני אחרי יעמוד זכתה \ **ה"ה** מ' **אלטע פערל** ע"ה בת \ **מו"ה צבי** ע"ה אשת מו"ה **מנחם ריינטץ** נ"י \ **הלכה** למנוחות ואותנו עזבה לאנחות \ **כ"א** אדר שני ונקברה למחרתו שני תרצ"ח לפ"ק \ תניצ"ב.

יו"ח: 1) מרת ריזל רייניץ ז"ל הי"ד, נולדה כ"ב אדר תרס"ג, נעקח"ש ג' סיון תש"ד. אשת רבי **נתן אשר אנשיל רייניץ** ז"ל, בן רבי שמואל אבי"ד דק"ק פעטערוואשאר, יליד תרנ"ו לערך.

בתם אירענא, נולדה טו אייר תרפ"ג - נפטרה ד' תמוז תשנ"ג, אשת רבי **מרדכי ברוך שווארץ** [בן רבי **זלמן ליב שווארץ** - ראה עליו להלן], נולד בסיגעט ו' טבת תער"ב - נפטר ח' כסלו תשס"ג.

2) בנו רבי **מרדכי רייניץ** ז"ל הי"ד, נולד בא' באב תרס"א - נעקח"ש ג' סיון תש"ד. זו מרת **רבקה** ע"ה, ושלושה ילדים.

3) בנו רבי **נתן פייטל רייניץ** ז"ל הי"ד, נולד כ' כסלו תרנ"ו - נעקח"ש טו סיון תש"ד. מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס **מדרש ריב"ש טוב**, תרפ"ז - קאלף, ר' נתן פייטל רייניץ. **אמת ליעקב**, תר"צ - קאלוב, ר' נתן פייטל רייניץ. אולי הכוונה אליו בתפארת יעקב, תער"ב - טאלטשווא, הב' נתן פייטל רייניץ. זו מרת **ריזל** ע"ה, בת דודו רבי **משה רייניץ** מקאלוב, נולדה א' אדר תרנ"ט, נעקח"ש טו סיון תש"ד עם חמשה ילדיהם.

4) בנו רבי **דוד רייניץ** ז"ל הי"ד, נולד ב' אב תרנ"ז - נעקח"ש ג' סיון תש"ד, אולי הכוונה אליו ברשימת מעות קדימה ע"ס **תפארת יעקב**, תער"ב - טאלטשווא, הב' דוד רייניץ. **זכרון שלמה**, תרח"צ - נירבאטור, מו"ה דוד רייניץ.

זו מרת **פעסל** ע"ה, ילידת תרס"ב לערך - נעקדה"ש סיון תש"ד. בת רבי **זאב וואלף שווארץ** וזו מרת האני לבית קליין, ושתי ילדיהם.

5) בתו מרת **צארטל** ע"ה, אשת רבי **אברהם חיים** [בן מרים שאלאמאן], נולדה י"ג אלול תרנ"ט - נפטרה ב' יארמאט תש"ט, עם שבעת ילדיהם.

6) בתו הבתולה מרת **רחל** ע"ה, נולדה בבאלקאן כ"ב אדר תרס"ג, נלב"ע יום ד' דחור"פ תרע"ז.

וזה אשר נחרט על מצבתה:

פ"נ \ **הבתולה המהוללה** \ מרת **רחל** ע"ה \ בתו של הרבני מו"ה **מנחם רייניץ** נ"י \ נפטרה יום ד' דחור"פ תרע"ז \ **תנצב"ה**.

7) בנו ארמין, נולד כ"א שבט תרס"ה - נפטר ז' ניסן תרס"ה.

(8) בתו מרת **לאה** ז"ל הי"ד, נולדה ז' תמוז תרס"ו - נעקה"ש ג' סיון תש"ד, עם שלשת ילדיה.

(9) רבי **מאיר יהודה רייניץ** ז"ל, נולד כ"ב אדר ב' תרס"ח - נ' כ"ט שבט תשנ"ב, ומנו"כ בהר הזיתים ירושלים [גוש אמצעי 2 \ תת חלקה י"ז \ שורה 1 \ מספר 11].

מצבה: פ"נ היקר באדם ירא אלוקים רב פעלים לצדקה וחסד אציל המידות ונעים הליכות גמל חסד בגופו תמך במוסדות התורה ונצרכים הרב **מאיר יהודה** בן הגאון הר"ר **מנחם רייניץ** ז"ל נכד להבה"ק **אברהם יעקב** אב"ד **באלקאן** זצוקל"ה ב"ר **נתן פייטל** ז"ל שנפטר "זאת חנוכה".

מהונו נתן לדל בעין יפה \ אוזן קשבת למרי נפש הטה \ ידע לכלכל מעשי החסד באמונה \ רגשי אהבה וחום לכל קשה שעה \ ישיבות וכוללי תורה עזר בהרחבה \ הושיט יד תומכת למבקשי עזרה \ וככל כוחו וגופו קיים המצוה \ דר במרומים אשר בידו כל נשמה \ החישה קץ הפלאות ויקומו לתחייה / נלב"ע כ"ט שבט תשנ"ב תנצב"ה.

הב' יהושע ברוך רייניץ הי"ד

דופן: לזכר אמו האשה החשובה אשת חיל מרת **אלטע פערל** בת ר' **צבי** ע"ה נפטרה כ"א אדר ולע"נ זקינו הרה"ג מוהר"ר **נתן פייטל רייניץ** זצ"ל בעמח"ס דברי רנ"ף אבדק"ק ה' **מאד** נלב"ע ט' ניסן תרכ"ב ומרת **רחל** ב"ר **דוד** ע"ה תנצב"ה.

(10) בנו הב' **יהושע ברוך רייניץ** ז"ל הי"ד, נעקה"ש ניסן תש"ה - מטונהאוז. מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס **תולדות ישראל** על התורה, תרצ"ז - תלמידי ישיבתנו, [פעהער דיארמאט] הב' יושעי רייניץ באלקאני.

(11) בנו הב' **אביגדור רייניץ** ז"ל הי"ד, יליד תרע"ו, נעקה"ש ג' סיון תש"ד.

(12) בתו מרת **דבורה ווייס** ע"ה, נולדה בבאלקאן ז' תמוז תרע"ח - נלב"ע י"ג תשרי תשס"ה, אשת רבי **מרדכי ווייס**, ב"ר אברהם יהודה והענדל ז"ל, נלב"ע ט"ז אב תשס"א לפ"ק, ומנו"כ בקרית טאש.

זוה חרוט על מצבתו:

פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד \ פ"נ \
האי גברא יקירא איש חי ורב פעלים \ לתורה
ולחסד נקי כפיים ובר לבב \ תמים וישר דרך
אוהב ומוקיר רבנן \ תומך נלהב למוסדות
התורה \ והצדקה ולכל עני ודל בספ"י \ ובלב
חס לכל דבר שבקדושה \ ה"ה מוה"ר **מרדכי**
ז"ל בהר"ר **אברהם יהודה** ז"ל \ ווייס \ מסר
נפשו ולבו לתת לפליטי חרץ לחם ומים בימי
הגזירה \ רבו מעלותיו הטובים ומעשי חסדו
וצדקתו נודע בשערה \ דבוק בכל לבו לרבינו
הקוה"ט שליט"א ובו נפשו קשורה \ כל
הימים היה לעזר לכל עני ודל ברוח נדיבה \
יזכר לטובה חסד נעוריו והתמסרותו בעת
התיסדות קריתנו הנאמנה \ נלב"ע בשם טוב
זקן ושבע ימים \ ביום ט"ז מנחם אב תשס"א לפ"ק \ מעשי המבורכים רבי

זקן ושבע ימים \ ביום ט"ז מנחם אב תשס"א לפ"ק \ מעשי המבורכים רבי
הערך יעמדו לו לזכות \ להישר דרכו
ולהאיר נתיבות ביום פקודה \ יהא
זכרו ברוך \ תניצ'ב"ה \ שם אמו
הענדל.

זוה אשר חרוט על מצבתה:

כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון \
פ"נ \ האשה החשובה והיקרה אשת
חיל \ עטרת בעלה עדינת נפש וטובת
לב \ מרת **דבורה** ע"ה \ בת מוה"ר
מנחם רייניץ ע"ה \ פרנס דק"ק
באלקין יע"א \ נכדת הגה"צ אבד"ק
באלקין ז"ל \ אשת הנדיב הנכבד
מוה"ר **מרדכי** ז"ל \ מק"ק טאראנטא
תע"א \ ווייס \ דרכיה ונתיבותיה בכל
עת להרבות מעשי חסד וצדקה \ ביתה

היה בית וועד לחכמים וגדולי תורה ועבודה \ וזכתה לעשות ביתה אכסניא למרן רבינו הקדוש שליט"א \ ריבתה פעלים ועמדה לימין בעלה למען התייסדות קריתינו הקדושה \ הונה ורכושה חלקה במס"י בערוב ימיה לעניים הגונים בנש"ק ומוסדות התורה \ נפטרה בשיבה טובה בת צ"ד שנים \ י"ג תשרי תשס"ה לפ"ק \ לדאבון כל יודעיה ומכיריה \ תניצ'ביה \ שם אמה **אלטא פערל**.

ח) בנו רבי שלמה רייניץ - פרנס דק"ק באלקאן, נולד בקאפיש כ"ה אייר תרל"א - נעקדה"ש. אשתו פירושקה בת רבי **יצחק רייכמאן** וזו' מרת פאני לבית **קליין**. - היו להם שתי בנות.

ט) בתו מרת רבקה פארקאש ע"ה, נולדה בק"ק באלקאן כ' אדר תרל"ג, נפטרה א' חשון תשי"ט בניו יורק. אשת רבי פאל [Paul] פארקאש ז"ל.

(1) בנם ר' דוד פארקאש, נולד כ"ד טבת תרנ"ד - נפטר כ"ב ניסן תשכ"ח. זו' מרת **אסתר** בת רבי **מאיר הורוביץ** וזו' מרת פאני לבית **ראטה**.

(2) בתם מרת Gertrude נולדה י"ב שבט תרנ"ה - נפטרה א' תמוז תשכ"ה. אשת ר' **Gus Huszti**.

(3) בתם מרת מאיר נולדה י' תשרי תרנ"ו, אשת ר' פאול שווארץ, נולד כ"ט תשרי תרנ"ג, ב"ר **יעקב שווארץ** וזו' מרת לילי.

(4) בתם ליליאן נולדה י"א תמוז תרס"ב - נפטרה כ"ז טבת תשכ"ה. אשת הערי ליעבערמאן, נולד י"א טבת תרנ"ח - נפטר כ"ט תשרי תשנ"א.

(5) בתם רות נולדה כ"א תמוז תרס"ג - נפטרה כ"ב אייר תשמ"ז. אשת ר' בעלא אברהאם, נולד י"ב כסלו תרס"ב - נפטר ד' טבת תשכ"ח, ב"ר משה אברהאם ורוזה לבית לעווי.

(6) בנם ר' משה פארקאש נולד י"ט תמוז תרס"ה - נפטר י"ד אדר א' תשל"ו. אשתו אירמא נולדה כ"ז תמוז תרס"ד - נפטרה ח' ניסן תשנ"ח

(7) בתם מרת רוזה ילידת פאנצ'יקא (Fanchykovo) ה' שבט תרנ"ט ונפטרה ל' ניסן תשמ"ט, אשת רבי Edward שרייבר, יליד כ"ו טבת תרנ"ג ונפטר בשנת תשל"ז.

(י) בתם מרת רייזל ע"ה, נולדה כ"ג טבת תרל"ה. ביום ג' ניסן תרנ"ו נישאה לרבי **שמואל זנוויל הלוי יונגרייז** ז"ל, בן רבי **אהרן הלוי יונגרייז**, [יליד אפץ כ"ח אלול תרל"א, נפטר באפץ כ"ט חשון תרע"ט] בן רבי **שרגא פייש הלוי יונגרייז** אב"ד דק"ק **סעטשע**.

מרת **ריזל** נלב"ע ביום כ"ט תמוז תרס"א, מנו"כ בבאלקאני. וזה אשר נחרט על המצבה :

פ"ט \ האשה היקרה הצנועה והצדקת \ מרת **ריזל** ע"ה \ בת הרב הגאון הצדיק המפורסם מו"ה \ **אברהם יעקב רייניץ** הרב דפק"ק שליט"א \ ואשת היקר והחשוב אי"א \ כ"ה החבר ר' **שמואל זנוויל יונגרייז** נ"ל.

רעיתי האהובה! שושנה נחמדה באבך נקטפת \ יזעקו במר בעלך ובניך הצאן נטשת ועזבת \ זכות צדקתך ומעשיך הטובים עליהם יגונן \ לפני בוראנו עד התחיה בצלו תתלונן.

נפטרה בשם טוב ער"ח מנחם אב איסית'ר לפ"ק \ תניצ'ביה' \ ושם אמה מרת **רחל**.

(1) בתם מרת **שרה** ע"ה, ילידת אפץ י"ח טבת תרנ"ז – נעקדה"ש בברגן בלזן י"ג תשרי תש"ה. אשת ר' ליוש אלטמן, יליד ט"ז אדר ב' תרנ"א – נפטר בודפסט תשל"ד, ב"ר ישדור ועטל לבית בריל.

(2) בתם מרת **Zelmira** נולדה כ"ה ניסן תרנ"ט, נ' בבודאפשט א' שבט תש"מ. אשת ר' **Imre Luger**, בזו"ש אשת ר' מאיר **Laszlo Mayer**.

(יא) בנו רבי **קלונימוס קלמן רייניץ**, נולד בק"ק באלקאני כ"ב אב תרל"ו. מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס **ילקוט אברהם**, ליפשיץ, תרצ"א. נלבי"ע כ"ג תמוז תרצ"ו, ומנו"כ בבאלקאן.

וזה אשר נחרט על מצבתו: פ"נ \ הרבני המופלג בתורה \ וביראה המהולל \ במעלות ומדות טובות \ מו"ה \ **קלונימוס קלמן** \ ע"ה \ בן הרב הגאון \ מו"ה **אברהם יעקב רייניץ** ז"ל \ נפטר כ"ג תמוז תרצ"ו לפ"ק \ תניצ'ביה'.

זו' מרת **בילא** ע"ה, [נולדה כ"ב טבת תרמ"ז - נפטרה ו' תשרי תרע"ד ומנו"כ באוהעל] בת רבי **חיים מילר** [ב"ר ישראל מק"ק ברעזוביץ מחסידי צאנז, וזו' מרת ואטי

לבית ליינוונטער] וזו **טויבא** בת רבי **יהושע ברוך רייניץ** ז"ל, אבד"ק טשעטשעוויץ ב"ר **נתן פייטל רייניץ** אב"ד ה' מאד.

(1) בתם הב' **רחל רייניץ** – ילידת י"ז אלול תרס"ז, נ' בשנת תרע"ו. (2) בנם פאל [נתן פייטל] **רייניץ** – נולד ה' חשון תרס"ט ונפטר י"ד כסלו תרס"ט.

בספר שו"ת חיי אשר מאת גיסו רבי **אשר אנשיל יהודה מילער**, רב דק"ק פעטעראשען, ישנה תשובה (סימן מ"ט) אליו, וז"ל: "ב"ה א' לס' בשלח תרס"ח לפ"ק, ט"י לוטץ יצ"ו. שלומים רבים כטל וכרביבים לכבוד אהוי גיסי הרבני המופלג בתורה חריף ושנון יקר הערך וכו' כש"ת מוה"ר **קלמן ריינער** [רייניץ] נ"י בק"ק **באלקאני** יצ"ו עם זוגתך אחותי הצנועה מרת **בילא** תי' ובתכם **רחל** תי'.

מכתבך עם ח"ת הגיעני בעתו ובזמנו וששתי מאד כי ראיתי **שאתה עוסק ג"כ בתורה ולא לבד אחרי עסקיך אתה רודף**. והנה מ"ש ליישב קושיית הטו"ז יו"ד ס' א'... שהק' סתירה בדברי המחבר שכאן כתב אם עשה סימן בראש הכבש שהוא טריפה מהני אמתלאי, ואלו ביור"ד סי' קפ"ה כתב דלא מהני אמתלאי כשעשתה מעשה שלבשה בגדי נדתה ומסיים בצ"ע. **וכתבת אתה אהוי נ"י** לתרץ עפ"מ"ש הב"י ריש ה' נדה דגבי איסור כרת אסרינן אפילו ספק ספיקא. וא"כ י"ל דלעולם גם בעשה מעשה מהני אמתלאי, אבל רק באיסור לאו כמו טריפה וכיו"ב, משא"כ באיסור נדה שהוא איסור כרת לא מהני אמתלאי עכת"ד. ואני אבוא להוסיף עליהם... והנני

בזה גיסך האוהבך בלונ"ח ודשו"ט ושלוש זוגתך הצדקת ובתכם היקרה. **אשר אנשיל יהודה מילער**".

זו"ש של רבי **קלונימוס קלמן רייניץ** - מרת (רוזה) **רחל** ע"ה [נולדה כ"ט טבת תרנ"ג, נעקדה"ש סיון תש"ד] ב"ר **מאיר גוטליב** וזו מרת **בריינדל** ע"ה.

[רבי **מאיר גוטליב** ב"ר **ישראל עוזר משה גוטליב** מק"ק מאד [יליד תקנ"ח-ט, נפטר י"ד שבט תרל"ט], תלמיד רבי **אברהם יהודה הכהן שווארץ** אבד"ק ה' מאד בעל קול אריה. מכתב אליו משנת תרח"ס: הנשר שנה ג' כנף שמיני מכתב ג'. מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס שו"ת **הרא"ם**, לעמבערג תרנ"ז – מאד, ר' מאיר גאטליב. [ראה עליו 'עלי זכרון' עלה י"ג עמ' סה. ועלה י"ד עמ' פח].

בזו"ר נשא רבי **מאיר גוטליב** את מרת מינה לבית **אייזניץ** ע"ה. בזו"ש נשא את מרת **בריינדל** ע"ה [נולדה ח' אייר תר"ז לערך בטאלטשווא. נפטרה כ"א אלול תרע"ה במאד - ראה עליה 'עלי זכרון' עלה י"ג עמ' סה. ועלה י"ד עמ' פח], ב"ר **יצחק איציק ראטמאן** מק"ק טאלטשווא [יליד טאלטשוואו ט"ז חשון תקס"ז - נפ' ה' ניסן תרמ"ז ומנו"כ בטאלטשווא]. וזו מרת **מחלה** ע"ה [ילדת טאללילא כ"א תשרי תקס"ז - נפ' ו' חשון תרמ"ו] בת רבי **יהודה דוד ראטענבערג** [ב"ר יחיאל מאוהעל ז"ל] אבד"ק טאללילע וס' פעטער, בעל מחבר **תהלה לדוד** על התורה, וזו מרת אסתר.

בזו"ש נשא רבי **מאיר גוטליב** את מרת שרה בת הרה"ח ר' **אברהם חיים גראסמאן** ומרת **טשארנא** מק"ק ליסקא, ראה עלי זכרון 13 עמ' ס"ה].

בניהם: (1) בתם בלאנקו - נולדה ב' תשרי תרע"ט - נפטרה תשל"ג, אשת ר' **אהרן מוסטובסקי**. בזו"ש אשת ר' סול שווארץ. (2) בתם מרת **רייזל שווארץ** ע"ה, נולדה ה' אייר תר"פ, נפטרה ט"ז תמוז תשל"ח, אשת רבי **מאיר שווארץ** [יליד ט"ז אב תרס"ט - נפ' כ"ד אב תשמ"ב], בן רבי **זלמן ליב** ומרת **דינה**.

רבי **זלמן ליב שווארץ** [יליד תרמ"ד לערך - נפ' אב תרע"ד], ב"ר **מאיר שווארץ** [יליד נאנאש ביום כ"ו חשון תר"ז - נפ' י"ג אב תרס"ז מנו"כ בסיגעט, ב"ר **אפרים יצחק שווארץ**, יליד נאנאש בסביבות תקפ"ב - נפ' כ"ד אדר א' תרנ"ז, ומנו"כ בנאנאש, ומרת **יהודית** לבית **גרינפלד** ילדת ק"ק מאד, נפטרה בנאנאש י"ג אלול תרל"ג ומנו"כ שם], ומרת **מרים דבורה** [בת רבי **מרדכי הלוי** (חזן בסיגעט במשך שלשים ושבע שנים, והיו קוראים לו מרדכי חזן) ב"ר **אריה בלומענפעלד** (נפטר י"ג אייר תרס"ו ומנו"כ בבוטשאן [Botosana]), ומרת **מלכה ראסי**, ילדת יאשי (Iasi), נפטרה א' אייר תרס"ו ומנו"כ בסיגעט], נפטרה ט' תמוז תרפ"ד ומנו"כ בסיגעט.

אמו של רבי **מאיר שווארץ** מרת **דינה** [ילדת סיגעט ח' אדר א' תרנ"א] ב"ר **משה ליבוביץ** מסיגעט [יליד בורשא בסביבות תרכ"א - נפ' בסביבות תרע"ג] וזו מרת **אסתר** [ילדת סיגעט תרכ"ג - נפ' י"ג אייר תרצ"ו] ב"ר **אברהם הרטץ** [מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס תשורת ש"י, תרס"ה - סיגעט, ר' אברהם הירץ שווארטץ] ב"ר **ליבוש שווארץ** ומרת **גיטל** [נפטרה כ"ב תשרי תרל"ז] - בזו"ש מרת **דינה** אשת רבי **משה טעסלר**.

(3) בתם איריני אשת גאבור וואש, נולדה כ"ז שבט תרפ"ד.

(4) בנם יונו - יליד באלקאן ט' חשון תרפ"ב - נעקדה"ש.

(5) בנם יוסף - יליד באלקאן י"ט אדר תרפ"ה - נעקדה"ש.

יב) בתם מרת **אסתר פלאם** ע"ה, נולדה י"ט ניסן תרל"ח, נלב"ע כ"א תשרי תרע"ז, מנו"כ בבאלקאני. וזה אשר נחרט על המצבה:

פ"נ \ האשה החשובה והצנועה \ מ' **אסתר** ע"ה \ בתו של הרב הגאון הצדיק \ מו' **אברהם יעקב** זצ"ל \ נפטרה יום כ"א תשרי תרע"ז \ תניצ'ב'ה , שם בעלה מ' **צבי פלאם** נ"י.

בעלה רבי **צבי פלאם** ז"ל, נולד ו' תמוז תרל"ז, ב"ר **יוסף פלאם** מסיקסא, וזו מרת Katalin לבית Jalkovics.

בקובץ 'וילקט יוסף' (אלול תרס"א): "מזל טוב, לכבוד הרב הה"ג וכו' מו"ה **אברהם יעקב רייניטץ** נ"י האבדק"ק **באלקאני** יצ"ו, לחתונת בתו תחי' עב"ג

הב' החתן המופלג וכו' מו"ה **צבי פלאם** נ"י מסיקס, יה"ר שהזיווג יעלה יפה ונחת ינחת מכל יו"ח".

יו"ח: 1) מיקלוש פלאם, יליד תרס"ה. 2) סנדר פלאם, יליד תרס"ח. 3) רוזה, ילידת מישקולץ תרע"א, נפ' תשס"ח. אשת ר' דוד Desider יליד תר"ס, נפ' תשנ"ה. בן רבי צבי לוסטיג [יליד תר"כ – נפ' תר"צ] וזו' יולי' לבית ווייס. 4) ועוד אחד.

יג) בנם רבי **הרמן רייניץ** יליד ח'י"ב טבת תר"מ, אשתו מרת פאני [ילידת תרל"ה] בת רבי **דוד שאונבערג** וזו' מרת ליליאן לבית **הורוביץ**.

אשתו מרת הרמינה ב"ר אדולף [אברהם] קאראך וזו' מרת האנא לבית גליק.

יד) בנו הבחור **אהרן** ז"ל, נולד כ"ז סיון תרמ"א, נלב"ע בן כ"א שנים, כ"ז אדר תרס"ג.

על מצבתו נחרט:

פ"נ \ הבחור המופלג בתורה חו"ב \ החסיד המהולל בתשבחות \ מהו' **אהרן** ז"ל \ בן הרב הגאון מהו' **אברהם יעקב רייניטץ** \ אב"ד דפה נ"י \ מת בן כ"א שני' כ"ז אדר ונקבר למחרתו \ ... \ תנצב"ה.
טו) בתם **מאטל רייניץ** - בנה משה. בתה שרה.

תשואות חן למר בצלאל חיים שושן פרסטון על חלק מהתמונות במאמר זה

והרבה מהנכתב כאן הוא מפרי עטו

הרב שלמה יהודה הכהן שפיצר

מערכת 'עלי זכרון' בני ברק

לפני תשעים שנה (29)

תקציר ידיעות על מאורעות, קהלות ואישים מלפני כ-90 שנה, מתוך העתונות היהודית בשנת תרפ"ז: Egenloseg (אחדות, בודאפעסט) (להלן בקיצור: Egy.); Juedische Presse (יידישע פרעסע, וינה-פרעסבורג) (להלן בקיצור: J.P.); Der Israelit (דער איזראעליט, מיינץ) (להלן בקיצור: Isr.); Zsido Ujsag (עתון היהודי. יידישע צייטונג, בודאפעסט) (להלן בקיצור: Zs.Uj.)

בודאפעשט - ועידה בנושא ארץ ישראל. כפי שכבר הודענו התכנסה הועידה ביום שלישי האחרון במשרדי הלשכה המרכזית. השתתפו בה, מלבד הנשיא פרנקל אדולף [ר' אברהם] וסגנו הרטשטיין ליוש [ר' חיים אלעזר הכהן], הרבנים: [אפרים פישל] זוסמן (בודאפעשט), [משה חיים] רוזנבאום (קישוארדא), [שמואל הלוי] אוסטרליץ (מישקולץ) וכן האחים פרוידגר אברהם וליפוט [ישעי' יהודה ליב], פשקוס קארולי [ר' אלעזר עקיבא] (צ'ורנה), רוזנברג (שאלגוטריאן) וגומבו מ.י. (מאקו). דנו על אודות קופת רבי מאיר בעל הנס וההוראות הממשלתיות בנידון העברת כספי הצדקה לא"י. הרב זוסמן דווח על נסיעתו לא"י והדגיש את מצבו של ה'כוללי' [ההונגרי] ושיש לעמוד על המשמר לתמיכה מאסיבית יותר עבורו, כולל תמיכה לבנית בתים. הועידה נמשכה כשלוש וחצי שעות. (Zs. Uj. גליון 27 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 9; Egy. גליון 27 ב' תמוז תרפ"ז עמ' 4 על הועידה. על מסעו של הרב ויקטור [אפרים פישל] זוסמן שם בעמ' 10-11)

בודאפעשט - רבה הראשי של הקהילה החרדית קופל רייך התחיל את חופשת הקיץ שלו בבית הבראה וארשומאיוור בעיר הבירה. (Zs. Uj. גליון 27 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 10)

האיזודורוג - נחלקו הדעות בין חברי הקהילה על אודות בחירת יורשו של הרב המנוח [זאב וולף ציטרון]. חלק מהם רוצים לראות בבנו השני של הרב הוא יחזקאל ציטרון, המתגורר ביישוב, כיוורשו. אחרים מעדיפים את בנו הבכור [אברהם אליעזר] שגר בטרנסילבניה. ויש שרוצים כרב את חתנו של הרב המנוח. (Zs. Uj. גליון 27 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 10)

ואץ - הרב הראשי ישעי' זילברשטיין חזר בו מהסכמתו על אודות ייסוד קהילה חדשה של חסידי בעלו במונקאץ' שזה יביא לפירוד הקהילה המקומית. (Zs. Uj. גליון 27 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 10)

קעזמארק [היום בסלובקיה] - בימים אלה נערך ע"י החברה-ש"ס סיום חגיגי בו השתתפו הרב הראשי [שמחה] נתן גרינבורג וכן הרבנים הראשיים של הונפאלבה (אונסדארף) [ר' יוסף יונה צבי הלוי] הורביץ ושל אולובלו (לובלוי)

[ר' יצחק] פרידמן. הללו דרשו בשבחה של החברה ועודדו את לימוד התורה שלהם. (Zs. Uj. גליון 27 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 10)

פושפוקלאדאני - לפי בקשת ראשי הקהל נשא דרשה דוד שיק רבה הראשי של נעמעשסאלוק, חתנו של רב הקהילה [ר' אברהם סג"ל שטרויס]. הוא דרש בהלכה וכן דברי אגדה. (Zs. Uj. גליון 27 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 10; Egy. גליון 27 ב' תמוז עמ' 17)

שאטוראליאוהעלי - לרגל יום השנה לפטירת הרב הראשי יואל פעלנער ז"ל, יערך ב-י"ג תמוז סיום על מסכת עבודה זרה ע"י הש"ס חברה במקום. (Zs. Uj. גליון 27 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 10; Egy. גליון 28 ט' תמוז עמ' 18 עם הוספה שליד קברו תערך אזכרה בהשתתפות תלמידים רבים.)

נאג'קארולי - הרב הראשי יואל טייטלבוים המוכר כ'רבי' ברחבי המדינה, יערוך ביקור בכמה מקומות בהונגריה המצומצמת בשבועות הקרובים. הוא יהיה בפי' חוקת בנאג'קאלו (קאליב) ובפי' בלק במאקו ומשם יגיע לאוהעלי לרגל יום השנה לפטירת הישמח משה. (Zs. Uj. גליון 27 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 10.)

פאפא - חברת תפארת בחורים ערכה בשבת האחרונה הכנסת ספר תורה בהשתתפות קהל גדול. יש להדגיש כי לחגיגה הגיעו גם משלחות של חברות תפארת בחורים מבודאפעשט, צ'ורנה וג'יור. בסעודת מלווה מלכה השתתף גם הרב הראשי החדש שמואל גוטליב וכן הרב מיכאל פרסבורגר ואליעזר ברויאר נשיא הקהילה. (Zs. Uj. גליון 27 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 11)

ואץ (ווייטצען) - חברת תפארת בחורים חגגה בשבת אחה"צ עם נשיא החברה דוד הירשפלד העומד להתחתן. הוענק לו גביע כסף כמתנת נישואין. (Zs. Uj. גליון 27 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 12; Egy. גליון 27 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 17)

בודאפעסט - אירוסי לוטי בת הרב יעקב ווינברגר עם אליעזר רייך בודאפעסט. (Zs. Uj. גליון 27 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 12)

אירוסיין. ג'ולה [יצחק] זינגער [סיגנר]? בודאפעסט עם פרידה ליכטנשטרן בת

הרב וילמוש [משה בנימין זאב] ליכטנשטרן ז"ל רב הראשי של אורמעני נכדת הרב הראשי קופל רייך [ראה עלה 40 עמ' נ"ז]. (Zs. Uj. גליון 27 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 12)

נאג'ואראד (גרוסוורדיין) – נישואי חנה [מרים סימא] הגר בת רבה של וילכוביץ [האדמו"ר רבי חיים מאיר הגר בעל 'אמרי חיים'] עם ר' יודא

האדמו"ר רבי יודאלי הורוויץ זצ"ל מדז'יקוב

[הורוויץ] בן רבה של טארנוברזעג (דז'יקוב) [האדמו"ר רבי אלתר יחזקאל אליהו הורוויץ הי"ד] שניהם נכדי הרבי מוויז'ניץ. החתונה נערכה ביום ה' א' דר"ח בנאג'ואראד. (Zs. Uj. גליון 27 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 12)

פרשבורג - תיאור על סיום בשיבה ב-כ"ו סיון (J. P. גליון 26 ר"ח תמוז תרפ"ז עמ' 175 ; Zs.U. גליון 28 ח' תמוז תרפ"ז עמ' 13 ; ב-Egy. גליון 28 ט' תמוז תרפ"ז עמ' 16)

בודאפעסט - ראיון עם ליוש [ר' חיים אלעזר הכהן] הרטשטיין סגן נשיא הקהילה החרדית על אודות היחסים עם נשיא הקהילה הניאולוגית ד"ד שאנדור לדרר. (Egy. גליון 27 ב' תמוז תרפ"ז עמ' 13)

טאש - מגבית לצורך שיפוץ בית הכנסת [קהילת סטטוס קוו]. (Egy. גליון 27 ב' תמוז תרפ"ז עמ' 16)

פרשבורג - כידוע בסלובקיה קיים כבר 7 שנים ארגון המאחד את כל הקהילות החרדיות ובראשו רבי קלמן וועבער רבה הראשי של פושטעני (פישטיאן). הקהילות הלא אורטודוכסיות לא התארגנו עד עתה עקב חילוקי דעות בנושאי דת בין הקהילות הניאולוגיות והסטטוס קוו. ב-29 ליוני התכנסו 79 נציגים בפרשבורג לוועידת יסוד תוך נסיון לגשר על הפערים, שבין השאר כלל את השימוש בעוגב בבתי הכנסת בשבת. נתנו שם לאיגוד: התאחדות עדת ישורון, ונבחרה גם הנהלה ובראשה ד"ר ויקטור שטיין מפרשבורג. הם קיבלו הכרה מהממשלה. (Zs.Uj. גליון 28 ח' תמוז תרפ"ז עמ' 2-3 ; J.P. גליון 27 ח' תמוז עמ' 181 כולל רשימת כל הנציגים הנבחרים והרבנים : Egy. גליון 29 7/16 עמ' 15)

בודאפעסט - המשך תיאור מסעו של הרב א. פישל זוסמן לא"י. (Zs.Uj. גליון 28 ח' תמוז תרפ"ז עמ' 4)

נאג'ואראד (גרוסורדיין) - בגליון הקודם הודענו על החתונה בבית הרבי מוויז'ניץ, כעת נביא דיווחים מהחתונה. שני בני הזוג הם נכדי הרבי, החתן בן 18 והכלה בת 15. החגיגה החלה כבר בשבת שלפני החתונה עם העלייה לתורה של החתן בנוכחות הרבי. בהזדמנות זו החתן כבר חבש את השטריימל. 4 הימים לפני החתונה היו ימים של גמילות חסד מטעם הרבי. ביום ראשון נערכה סעודה לעניים גברים, למחרת הרבנית עם הכלה ערכו סעודה לנשים עניות. ביום שלישי סעודה לבני תורה ענים וביום רביעי לחיילים יהודים שהיו מוצבים במקום. בעקבות כך התייצב אלוף הפיקוד המקומי לפני הרבי להודות לו בשם הצבא והציע להעמיד לרשותו ללא תמורה את המקהלה הצבאית בחתונה. יום החתונה החל כבר מהבוקר. רכבות הגיעו אחת אחרי השניה מרחבי המדינה, מהסביבה הקרובה והרחוקה. משערים שכ-5000 איש השתתפו בחופה. כל העיר היתה מקושטת ומוארת לכבוד האירוע. הרבי סידר בעצמו את החופה והקידושין. בשבע

ברכות כובדו הרב הראשי בנימין פוקס והרב [פנחס סג"ל] צימטבוים. ביום החתונה הרבי אירח את האורחים לארוחת צהריים, בעוד שהסעודה שלאחר החופה היתה רק לבני המשפחה המצומצמת. ביום ראשון נערכה סעודה גדולה עבור 1000 איש תחת הסיסמא 'כל דיכפין ייתי ויכול'. לא ניתן לתאר את ההדר ואת הפאר בעת הסעודות. ואכן מקהלת הצבא הנעימה במארשים ובמנגינות את כל מהלכי השמחה. כל זה נערך באהל ענק שהוקם בצד ביתו של הרבי. ביום שני בלילה אירח הרבי את נכבדי העיר, ביניהם גם לא יהודים. (Zs.Uj. גליון 28 ח' תמוז תרפ"ז עמ' 9)

בעקעש'צ'אבא - הקהילה החרדית בחרה בג' תמוז כרבה הראשי את הרב יודא רוזנר רבה הראשי של סעקעליהיד. כתב הרבנות נמסר ע"י ראשי הקהל. הערת המערכת: בבחירה זו זכו בני הקהילה ברב החדש שיהווה יורש ראוי לרב הקודם [ר' עקיבא הכהן] קליין שנבחר לרבה הראשי של איזנשטט. הרב רוזנר ניהל בקהילתו ישיבה עם פנימיה ובה 100 תלמידים. אנו מקווים שגם כאן בצ'אבא הוא יקים ישיבה בעלת רמה. (Zs.Uj. גליון 28 ח' תמוז תרפ"ז עמ' 10)

בודאפעסט - ב'תפארת בחורים' בין שאר השיעורים הקבועים בשבת, ידרוש בשבת הקרובה האורח הרב יאקאב [חיים] בוים רבה הראשי של וערעשואר. (Zs.Uj. גליון 28 ח' תמוז תרפ"ז עמ' 12)

פרשבורג - תיאור נרחב על חתונת עמנואל [מנחם מאניש ב"ר יוסף פנחס הכהן] הולנדר מסומבאטהעלי עם לילי [לאה] קולמן בת מר לאזאר [אליעזר]. רבנים שהשתתפו הרב הראשי [עקיבא] שרייבר, הרב הראשי [קלמן] וועבער מפישטאני וכן הרבנים [שמעון] הירשער (מודרה) ו[שלמה זלמן] אונסדורפר [מגיד בפרשבורג]. (J.P. גליון 27 ח' תמוז תרפ"ז עמ' 181)

ווערבא - מודעה מאת הרב הראשי שמואל רייך בדבר משרה של מורה ומחנך בפנימיה שהוא עומד בראשה. (J.P. גליון 27 ח' תמוז תרפ"ז עמ' 182)

נאג'קאלו (קאליב) - אלמנת כהן שמואל בעל אחוזות, אסתר לבית פריד, נפטרה בגיל 81. נקברה ב-3 יולי ונספדה ע"י שני רבנים, עמנואל [מנחם] ברודי רב מקומי וכן ע"י לאזאר [אלעזר מאיר] זוסמן [צ"ל שיפמן] רב בנייר לוגוש. (Egy. גליון 28 ט' תמוז תרפ"ז עמ' 18)

שובורשין - פיליפ [פנחס] פישמאן סוחר סיטונאי מקישפעשט נפטר בגיל 58. הוא נקבר ב-1 יולי בבית העלמין האורטודוכסי של ראקושקערעסטיר ונספד ע"י הרב הערצל י. [יחיאל] הילל [ב"ר אברהם אבא] רב מקומי חתנו של הנפטר. (Egy. גליון 28 ט' תמוז תרפ"ז עמ' 18)

אונגוואר (אוזהורוד) - מודעה בלשה"ק מאת הרב יקותיאל יהודה גרינוואלד על אודות ספרי אביו בעל 'ערוגת הבושם' שו"ת ועל התורה שניתן להשיג אצלו. (Zs. Uj.) גליון 29 ט"ו תמוז עמ' 3)

פרשבורג - הודיעו כי הרב הראשי [עקיבא] שרייבר בתוקף תפקידו כנשיא כולל הונגריה ובעקבות הדיווח של הרב [אפרים פישל] זוסמן על הנעשה בירושלים (ראה לעיל בגליון 27 עמ' 9), העביר 1200 שטרלינג לטובת בניית הדירות בבתי אונגאריין. לפי זה הושג בבת אחת עשירית מהסכום בו נקב הרב זוסמן וזה הישג אדיר ומקווים שזה יימשך. (Zs. Uj.) גליון 29 ט"ו תמוז עמ' 10)

צ'ורנא - בעת חנוכת ביתו החדש של 'בן תורה' שלמה זלמנוביץ, דרש גם הרב הראשי זאב וולף כהנא ולאחריו הרב ברנט [דוב בער] קליין. (Egy. גליון 29 ט"ז תמוז תרפ"ז עמ' 16)

שאיסנטפטר - לרגל היארצייט של הרב הראשי רבי חיים פריד ביום ה' תמוז ערכה ה'ש"ס חברה' המקומית סיום מסורתי. במסגרתו דרש הרב הראשי הנריק [משה חיים] גרינפלד [חתנו של הרב המנוח]. להצלחת המעמד תרמה גם דרשתו רבת התוכן של נאנדור [משה נתן נטע ב"ר אברהם יחיאל הלוי] יונגרייז נכדו של בעל 'מנוחת משה' [רבי משה נתן נטע הלוי יונגרייז אב"ד טיסא פורעד]. (Zs. Uj.) גליון 29 ט"ו תמוז עמ' 10)

קצ'קעמעט - הרב ויקטור [אפרים פישל] זוסמן מבודאפעסט ביקר את בני קהילתו כאן בשבת ובהזדמנות זו נשא דרשה על פרשת השבוע ועל ההפטרות. בין השאר הוא הצביע על עיקרי היהדות המבוססים על ערכי מוסר. לכן הוא מצא מקום לבקר את האופנה החדשה הפרוצה בבגדי הנשים המצביעה על ההיפך. כמו כן הוא שיתף את המאזינים על אודות מסעו לאר"י ועל התרשמותו משם. (Zs. Uj.) גליון 29 ט"ו תמוז עמ' 10)

מונקאץ' - דיווח רחב על המחלוקת בין קהילת הרב הראשי [רבי חיים אלעזר] שפירא לבין חסידי בעלז ואחרים הרוצים להקים קהילה אחרת במקום. אגב, לשתי הקבוצות יש שבועונים משלהם בשפת האידיש, האחד אידישע פולקסבלאט והשני אידישע צייטונג. (Zs. Uj.) גליון 29 ט"ו תמוז עמ' 11)

סערענטש - מוזכר הרב הראשי [ר' מנחם הלוי] פוללאק. הוא עזר לארגן במקום את מחנה הקיץ לילדים של ארגון 'חנה' מבודאפעסט. (Zs. Uj.) גליון 29 ט"ו תמוז עמ' 11)

אירוסין. הילל רוזנברג בן הרב הראשי המנוח של סילאגינאג'פאלו [רבי מנחם צבי רוזנברג] מחבר הספר 'זכרון מנחם' עם בת הרב הראשי של אויפהערטו (ראצפערט) [רבי שאול רוזנברג]. (Zs. Uj.) גליון 29 ט"ו תמוז עמ' 11)

שאלגוטאריאן - נפטר שלמה ברוך עלנער בן 36. היה תלמיד ישיבות אונסדורף וקראלי. בין המספידים הרבנים [ר' חיים] אפרים באלאיטי מטורנאליא חמיו של הנפטר, ישראל וועלץ מפעשט גיסו של הנפטר וכן רבני המקום [זאב וולף] גינצלר ו[יעקב שמואל] שרייבר. הרב הראשי [משה דייטש] נעדר עקב חולשה. (Zs. Uj. גליון 29 ט"ו תמוז עמ' 12)

דעברעצין - ב-ה' תמוז נערכה חתונת העלוש בת הרב הראשי [ר' שלמה צבי] שטראסר עם אנטאל רוטנברג מגאלסעטש. השתתפו הרבנים הראשים של בידסענטמיהאלי [ר' שמעון גרינפלד], שאמשון [ר' יוסף צבי סופר], באלמאז-אויארוש [ר' יחיאל מיכל הכהן פריד], טיסאפירעד [ר' שמואל בנימין הכהן שטראסר], סובוסלו [ר' יעקב צבי כ"ץ] וטוקאי [ר' עקיבא הכהן שטראסר]. (Zs. Uj. גליון 29 ט"ו תמוז עמ' 12)

גי'נג'וש (דיאנדיאש) - ב-ה' תמוז נערכה חתונת מאנדל מארטון [מרדכי ב"ר כלב] עם הילדוש [יוכבד] בת הרב [חיים] שלמה [זלמן] מושקוביץ' מטוקאי. נוכחו הרבנים ר' יונתן שטייף מפעשט, ר' שמעון אלטמן מסענדרע ופביאן [ר' שרגא צבי] אלטמן ממזוציאט. (Zs. Uj. גליון 29 ט"ו תמוז עמ' 12)

שיוסענטפעטער - ב-ו' תמוז נערכה חתונת נאנדור [משה נתן נטע ב"ר אברהם יחיאל הלוי] יונגרייז עם צילקע [זיסל ב"ר משה] ווינשטוק מסערענטש. נוכחו הרבנים הראשיים של גי'נג'וש [ר' אשר אנשיל יונגרייז], סיקסו [ר' מנחם מענדל שיק], סערענטש, [ר' מנחם הלוי פוללאק], שיוסענטפעטער [ר' משה חיים גריפלד], ואגאש [ר' פתחיה קרויס], פולגאר [ר' מנחם מענדל למברגר] וטוקאי [ר' עקיבא הכהן שטראסר]. (Zs. Uj. גליון 29 ט"ו תמוז עמ' 12)

טיסאבערצעל - ב-ו' תמוז נערכה חתונת קורנליה [קרינדל] בת הרב הראשי המקומי [ר' גרשון אברהם גולדברגר] עם יענא [יחיאל יוסף] בן הרב הראשי של גאלאנטא ר' יהושע בוקסבוים. השתתף בעריכת החופה הרב הראשי של אויאורוש [ר' יחיאל מיכל הכהן פריד]. [ראה עוד בעלה 49 עמ' ס"ג על אירוסיהם]. (Zs. Uj. גליון 29 ט"ו תמוז עמ' 12)

בודאפעסט - ב-10 החודש נערכה בבית כנסת רומבאך חתונתם של שאנדור בולגר בן ד"ר זיגמונד [יהושע זעליג] ביכלר הרב הראשי של אלברט-אירשא [קהילת סטטוס-קוו] עם אילונקה בת הרב הראשי של נאגיסומבאט [טירנבה קהילת סטטוס-קוו] מיקשה [מאיר] שטיין. החתן מצאצאי הרב יודא אסאד ושל רבנים בני משפחת ביכלר. הכלה נכדת הרב שלמה [צבי] שיק רבה של קארצאג ושל רבי פנחס שטיין רבה של טורוקסנטמיקלוש. את החופה ערך הרב ד"ר בנימין פישר רב בית הכנסת. (Egy. גליון 29 ט"ו תמוז עמ' 17)

עוללות

לעלה 55 – 56

זהות חתן רבי ישכר בעריש ווייזער

מה שהערתי בעלה 55 בענין מרת חנה פעסיל בת רבי **ישכר בעריש ווייזער** שצריך בירור מי היה בעלה. כי בגליון 28 כתבתי שבעלה היה רבי **מאיר ממנוקאטש**, על פי מה שראיתי בספר ארחות ישרים להרב יו"ט ליפמאן ראקאו שכתב בשם הגה"צ רבי אפרים פישל הערשקאוויטש אב"ד האליין, ובגליון 54 כתב הרב אליעזר גפן שבעלה היה רבי **יחיאל מיכל ליכטנשטיין**, גם בשם הגה"צ אפרים פישל הערשקאוויטש אב"ד האליין. וכתב לי אז הרב ראקאו שאולי הם שני דעות. שאלתי לאחד מנכדי הגרא"פ הערשקאוויטש על זה, ואמר לי שהוא הבין שמרת חנה פעסיל נישאה ב' פעמים, ומזיווג אחד נולדה זוגתו של רבי יודל גאטליב מפאטריען ומזיווג אחד נולדה זוגתו של בעל אמרי יוסף מספינקא.

ובדרך אגב אציין, שחוף מב' בנות הנ"ל היתה לה עוד בת מרת פרומט אשת רבי **חיים זאב האלפערט** שהיה חזן במנוקאטש.

יצחק צבי מאריגרעטען - מאנטריאל

הוספות לתולדות משפחת ווייזער

ברצוני להוסיף כמה הערות למאמר שכתבתי אודות צאצאי החסיד ר' אלעזר ווייזער לפני כשנתיים והתפרסם בעלי זכרון 56:

א. יש להוסיף כמה פרטים נוספים אודות זקני החסיד ר' אלעזר ווייזער מווערעצקי: 1. שם משפחתו הוא האלפערט. 2. שם אביו הוא החסיד הנגיד ר' עקיבא האלפערט מווערעצקי, שבעל 'העטרת צבי' מזידיטשוב מזכירו (במכתב שכתב לרבה של ווערעצקי הגה"ח ר' מאיר ביינהורן) וכותב עליו את התואר "ידידינו הנגיד המפורסם מו"ה". 2. שם זוגתו של ר' אהרן מנחם הוא מרת טויבע יענטא. 3. בנו החסיד ר' יעקב הי' חתן זקני הרה"צ ר' יחיאל מיכל בעמח"ס 'עטרת זקנים' בהרה"ק ר' משה מסאמבאר בעמח"ס 'תפלה למשה'.

ב. כתבתי כי בנו החסיד ר' עקיבא ווייזער הוא המבוגר מבין צאצאי החסיד ר' אלעזר ווייזער מווערעצקי, לאחר מציאת רישום פטירתו מסתבר כי בסדר הכרונולוגי הוא הרביעי ולא הראשון ונולד בשנת תקצ"ו ונפ' בכ"ז שבט תרי"ג, וכפי הנראה אחותו הרבנית הינדא אשת הרה"ק ר' אלכסנדר ליפא מזידיטשוב היא המבוגרת ואחריה אחי' זקני החסיד ר' צבי ואחריו מרת פרימל אשת החסיד ר' אברהם עביר ב"ר ישראל ראזנבערג שנולדה בשנת תקצ"ג ונפ' בד' כסלו תרנ"ג, ומנו"כ בווערעצקי. כמו"כ יש להוסיף עוד כמה מצאצאיו שלא הזכרתי במאמר הנ"ל: 1, מרת רייזא (נפ' ב' כסלו תרע"א) אשת החסיד ר' יצחק אייזיק קלעמפנער מווערעצקי. 2. הב' אהרן מענדל שנולד בי"ד אדר תרי"ב.

ג. הזכרתי מעשה שהיה קודם לפט"י החסיד ר' אלעזר שציווה לבניו שילכו להודיע למחותנו הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב שבחיו לא היה יכול לעזור לו ומן השמים הוא ישתדל בשבילו. זה טעות! אלא הוא ציווה לבניו שילכו לחתנו-גיסם הרה"ק ר' אלכסנדר ליפא מזידיטשוב.

מאיר יחזקאל הולצברג – אלעד

לעלה 56

ר"ש פייגלשטאק, ר' אברהם שטיינר, משפחת גשטטנר

משפחת פייגלשטאק מלאקענבאך

לעמ' מח-ט – הרב גולדשטיין חקר אודות רבי שמואל פייגלשטאק ז"ל מלאקענבאך, וטעה בזיהוי רבי שמואל דן עם רבי שמואל אחר, וכדלהלן מה שמצאתי:

מצאתי את רישום לידתו בלאקענבאך: **שמואל פייגלשטאק** בן אליאס ונעטי לבית **הירשלער**, נולד 28 ינואר 1840. הברית שלו נרשמה בפנקס המוהל רבי נפתלי הערץ הערצל ז"ל: **שמואל ב' אלחנן פ"ש** [=פייגלשטאק], [נולד] כ"ג שבט [ת"ר], [נימול] ר"ח אדר ראשון, [חיתוך] ממני [פריעה] ממני. והוא לא קשור לרבי מרדכי פייגלשטאק שהזכיר במאמרו, שהיה מבוגר ממנו בהרבה שנים.

הוריו רבי **אלחנן פייגלשטאק** ז"ל מריצינג שליד לאקענבאך, נולד לאביו רבי **דוד פייגלשטאק** ז"ל בשנת תק"ע, ונפטר בן נ"ו שנה ביום י"ד אלול תרכ"ו ומנו"כ בלאקענבאך. רבי אלחנן נשא ביום 27 דצמבר 1835 את זוג' מרת **אסתר** ע"ה בת רבי **ליב הירשלער** ז"ל, נפטר ביום כ"ד אדר א' תרכ"ב ומנו"כ שם.

עוד מבני רבי אלחנן ומרת אסתר: (א) **האני** נולדה 14 מאי 1837. (ב) **מיכאל**

נולד 16 מרץ 1839. (ג) **רוזאליה** נולדה 11 נובמבר 1841 ונפטרה 7 נובמבר 1845. (ד) רבי **אהרן פייגלשטאק** ז"ל מלאקענבאך נולד ו' אלול תרי"ג ונימול ע"י המוהלים רבי נפתלי הערץ הערצל ורבי יוסף באנדל. נפטר י"ב ניסן תר"ע ומנו"כ שם. (ה) **בעטי** נולדה 4 אוקטובר 1845. (ו) **שאלי** נולדה 20 מרץ 1848. (ז) **רעזי** נולדה 4 יוני 1850. (ח) **קאטי** נולדה 25 אוגוסט 1852 ברצינג. (ט) **יודית** נולדה 24 נובמבר 1854 שם.

משפחת שטיינר

לעמ' עא – הקצין הרבני רבי **אברהם שטיינער** זצ"ל ראש הקהל ביעמערנינג נולד ביום ט"ו אייר תקמ"ד ונפטר ביום כ' סיון תרי"ג, ומנו"כ שם.

משפ' געשטעטנער

לעמ' פ – אוסיף על דברי הרב גולדשטיין. רבי **שלמה געשטעטנער** ז"ל בנו של רבי **שלום געשטעטנער** ז"ל, נפטר ביום א' דר"ח אייר תרמ"ב ומנו"כ בפאראד, וזה נוסח מצבתו (בראש השורות 'שלמה'): "יקר רוח איש אמונים, פ"נ, כ"ה שלמה געשטעטנער ע"ה, שומר

אמונים והולך בדרך תמים, לא עצרוהו קור וחום שלג וגשמים, מלהשכים ולהאריך בבהכ"נ כל הימיו, הלא שכרו אתו צפון בגזי מרומים, נפטר בשם טוב ביום א' דר"ח אייר, שנת תרמ"ב לפ"ק, תנצב"ה."

ואילו בטשארנא הסמוכה ישנה מצבה של מרת **אסתר געשטעטנער** ע"ה

(בדרך כלל השם 'נעטי' היא אסתר), נפטרה ביום י"ב אייר (משום מה מי שצבע את המצבה לא דייק וקלקל את הנוסח): "פ"ט, גוית אשה חשובה צנועה, יראת ד' ... אשת חיל, מרת, **אסתר געשטעטנער**, ע"ה, נפטרה בשם טוב יום ב' י"ב אייר, ונקברה ... י"ג בו ... , תנצב"ה". כנראה היא אלמנת רבי שלמה הנ"ל.

וכמו שהרב גולדשטיין שיער שרבי שלמה נשא את מרת **בלימלא** ע"ה, ונולד להם בנם רבי **מאיר געשטעטנער** ז"ל. ולאחר פטירתה נשא רבי שלמה בזיוו"ש את מרת **אסתר** ע"ה.

לעמ' פא – כתב הרב גולדשטיין: סריקה יסודית של ספרי

טשארנא והשוואתם למידע הידוע לנו מעלה כי כמעט תמיד שאלאמאן הוא שלמה, ואילו שאמואל הוא שלום.

אציין שדווקא ברישומי הפטירות של ראשי המשפחות מופיע ההיפך, רבי שלום געשטעטנער מופיע עם השם 'שאלאמאן' בשנת תרט"ו. ואילו אחיו הצעיר רבי שלמה מופיע עם השם 'שאמואל' בשנת תרי"ז.

עמרם בנימין וידר – בני ברק

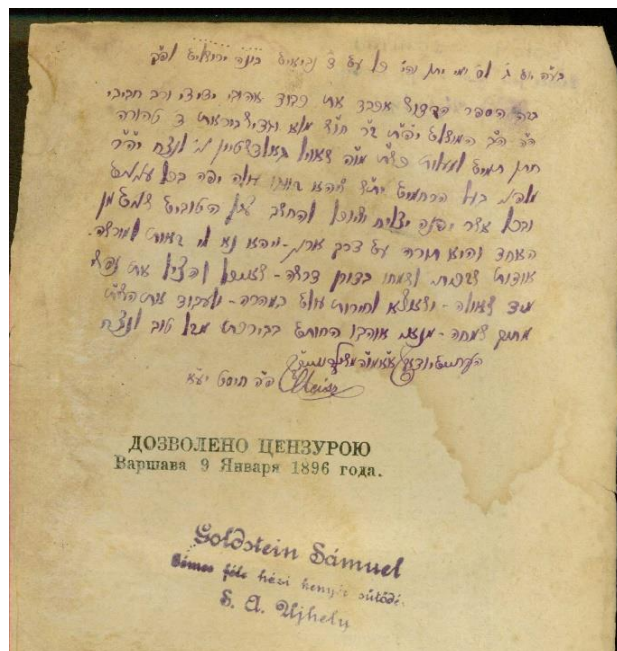
הב' שאול גאלדשטיין מאוהעל, הב' חיים ארי' ווייס מהאדאד, רי"י הורוץ מסאטמאר

לעלה 18 - הב' שאול גאלדשטיין מאוהעלי, הב' חיים ארי' ווייס מהאדאד

בעלה 18 (עמ' נ"ט) השוייתי והוספתי על רשימת שמות בחורי ישיבת בעל 'ערוגת הבושם' זצ"ל בחוסט (הנזכרים בעלה 17), מתוך רשימת שמות החותמים מבחורי ישיבה הנ"ל שבסוף ספר שו"ת "**בית היוצר**" שנדפס בשנת

תרנ"ו, וביניהם (אות י"א, מתוך רשימה ב' - שנת תרנ"ה, מס' 205, שבעלה 17 עמ' מג): **"הב' שאול גאלדשטיין [ב"ר מאיר] מאוהעלי"**; (אות ל"ז, מתוך רשימה ג' - בין השנים תרנ"ט-תרע"א, אות ז', שבעלה הנ"ל): **"חיים ארי' ווייס מהאדאד"**, ג"ר דחברה ע"ש שנתרנ"ח, ג"ש דחברה בחורים קיץ תרנ"ט [אב"ד טשעפע וריטשע ורב 'אהבת שלום' קליוולאנד, ב"ר משולם], וצינתי עליו משו"ת הנ"ל שאולי הוא: **הב' חיים יהודא מהאדאד**". וכן כתב לי אח"כ העורך הרב זושא קינסטליכער ז"ל: "אין ספק שחיים אריה הוא טעות, כנראה כינוהו חיים ליב, כפי שהיה מורגל, ולכן הכותב בפנקס טעה וקראוהו חיים אריה".

הנה הגיע לידי ספר עיר גבורים (לובלין תרנ"ז) שהיה שייך לר' שאול גאלדשטיין מאוהעל, ובאחורי דף השער נרשם בזה"ל:

"בע"ה יום ג' לס'
ומי יתן והי' כל
עם ד' נביאים -]
בהעלותך] "בונה
ירושלים" לפי"ק -]
תרנ"ט] בזה
הספר הקדוש
אכבד את כבוד
אהובי ידידי ורב
חביבי ה"ה הבי'
המושלים יפ"ת
ז"ר -] יפה פרי
תואר זית רענן
(עפ"י ירמיה יא,
טז)] חו"ש מלא
וגדוש ביראת ד'
טהורה חתן תמים
למעלות כש"ת

מו"ה **שאול גאלדשטיין** נ"י לצנח יה"ר מלפני בעל הרחמים ית"ש שיהא זווגו עולה יפה בכל ענינים ובכל אשר יפנה יצליח ושיוכל להחשב בין הטובים שנים מן האחד והיא תורה עם דרך ארץ - ויהא נא לי זאת למורשה אודות שזכיתי לשמחו בדורן דרשה - **שאוכל להציל את נפשי מיד שאולה** - **ושאצא לחירות עולם במהרה** - ולעבוד את השי"ת מתוך שמחה - מנאי אוהבו החותם בברכת מזל טוב לצנח הק' **חיים יודא בא"א מו"ה משולם ווייס** פה **חוסט** יע"א".

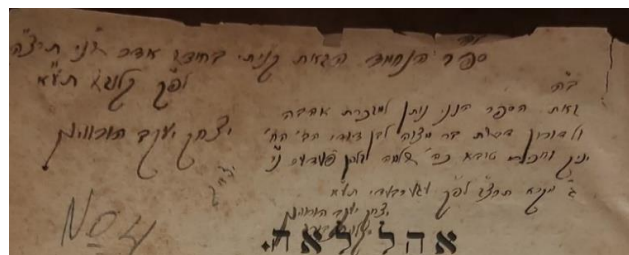
שמו של רבי שאול גאלדשטיין מאוהעל נזכר עוד בהיותו בישיבת **חוסט** בסוף "שמות הפרענומערנאטען מארץ הגר" שבסו"ס **שו"ת הרא"ם** (לעמבערג תרנ"ז) [ביחד עם עוד ב' בחורים: **הב' חיים שטארק** (נזכר בעלה 17 ברשימה ב' הנ"ל מס' 70, ועוד אודותיו בעלה 18 עמ' נח); **הב' מרדכי אברהם מטשענגער** (נזכר בעלה 17 רשימה ב' מס' 152 ורשימה ג' אות ו', ועלה 18 ברשימה הנ"ל משו"ת **בית היוצר** אות ט"ו - **הב' מרדכי אברהם** [ב"ר יהונתן בנימין] **כ"ץ מק"ק טשענגער יע"א, סאטמאר**], וכן נזכר בשמוה"ח שבסו"ס **מנוחת משה** (מונקאטש תרס"ה) אצל שם העיר "ש' אוהעלי", וכן בשמוה"ח שבסו"ס **ביכורי ראשית** (שאמלויה תרפ"ו) אצל שם העיר "אוהעל".

שמו של רבי חיים יהודה ווייס מוזכר בשמוה"ח שבסוה"ס **גרסא דינקותא** (סיגעט תר"ס) אצל אות ח': **מ' חיים יהודא ווייס מהאדאד**. >לתולדותיו ראה עלי זכרון 27 עמ' ל"ג<.

לעלה 27 - עוד אודות רבי יצחק יעקב הורוויץ מסאטמאר

בעמ' פ"ד כתבתי אודות רבי יצחק יעקב הורוויץ ז"ל מסאטמאר ש"ב של זקני ר' שלמה זלמן פעדער מעגערבעג – בני ברק.

להלן כת"י הנ"ל על ספר "**כתב סופר**" עה"ת שלו, שנתן במתנה כדורון דרשה

לבר מצוה של
זקני הרה"ח
רבי שלמה זלמן
הנ"ל בשנת
תרצ"ז, וז"ל:
**"ב"ה, ספר
הנחמד הזאת**

קניתי בחודש אדר שני תרצ"ה לפ"ק קלוזש תע"א יצחק יעקב הורוויץ".

"ב"ה, זאת הספר הנני נותן למזכרת אהבה ולדורון דרשת בר מצוה לכן דודי הב' הח' יניק וחכים טובא כה' **שלמה זלמן פעדער** נ"י ג' ויקרא תרצ"ז לפ"ק **עגערבעדי תע"א יצחק יעקב הורוויץ** מקלויזענבורג".

בן ציון גרינפעלד - ברוקלין נ"י

בשולי המכתב (ממערכת עלי זכרון): רבי שאול גולדשטיין הנזכר נולד באוהעל בשנת תרל"ה לאביו ר' מאיר (יליד קיש-בודולו, כנראה הוא ר' מאיר ב"ר שאול גאלדשטיין שנפטר כ"ח טבת ומצבתו באוהעל) ולאמו מ' חיה שרה לבית אלטער ילידת אוהעל. בשנת תרנ"ט נשא את זו' רבקה הי"ד, ילידת אוהעל תרל"ה, בת הרה"ח המפורסם רבי שלמה פריעדמאן דומ"ץ דקהל

ספרדים באוהעל המכונה רבי שלמה טשעטשעוויצער, וז"ו שרה לבית קליינמאן.

ר' שאול נפטר באוהעל ביום 20 נובמבר 936 בשעה 7 אחה"צ [ו'] או ז' כסלו תרצ"ז], כך עפ"י המאטריקל. על מצבתו נראה שכתוב ה' או ח' כסלו. נוסח מצבתו באוהעל: פ"נ / שלם ויפה במצות ומעשים טובים / אמץ כחו לגדל בניו בדרכי תורה ויראת שמים / ומגמתו להשיא בנותיו לתלמידי חכמים / לב טוב וישר במעשיו כל הימים / הרבני המופלג / מו"ה **שאול** ע"ה / בן הרבני החסיד מו"ה **מאיר גאלדשטיין** / נפטר בשם טוב ח' כסלו תרצ"ז ת.נ.צ.ב.ה.

אמו מרת חיה שרה היתה בת הרה"ח ר' שמעון אהרן אלטער ז"ל מאוהעל וזוגתו [השניה] מרת חנה בת רבי אברהם שטערן המכונה רבי אברהם חסיד ממאד, אבי אביו של הג"ר גרשון

שטערן זצ"ל אב"ד מ. לודאש בעל ילקוט הגרשוני.

מ' חיה שרה נפטרה באוהעל בת ס"ז ביום ט' אדר תרע"ז. על מצבתה נחרת: פ"נ / אשה צנועה וחשובה / כפה פרשה לעני / בניה הדריכה בדרכי תורה וי' / מ' **ח' שרה** / בת הרבני החסיד / מו"ה **שמעון אהרן** ז"ל / נפטר' ט' אדר תרע"ז לפ"ק.

אביה רבי שמעון אהרן אלטער נפטר באוהעל ביום כ"ט אייר תר"ל (30 מאי 870). זוגתו מרת חנה נפטרה באוהעל ביום כ"ד אדר תרמ"ד (עפ"י המאטריקל 20 מרץ 884). על מצבתה נחרת: פ"נ / חסידה וצנועה בא בימים / נפשות אביונים תמכו ידיה / הלכה בדרך תמים כל ימי חיה / מ' **חנה** / במו"ה **אברהם** אשת מו"ה / **שמעון אהרן** ז"ל נפטרה / כ"ד אדר תרמ"ד לפ"ק.

רבי שלמה פריעדמאן הנ"ל (יליד אוהעל, ב"ר יעקב ומרת יוטא) חותנו של ר' שאול, נפטר באוהעל בן פ"ו ביום כ"ד תשרי תרע"ט. על מצבתו נחרת: פ"נ /

שנותיו הקדיש לתורתו התמימה / להשכים לבית המדרש מימים ימימה /
מעודו הגדיל בגמילות חסדים / הדריך גם בניו עשות כן תמידים / ה"ה הרב
החסיד המפורסם הנעלה / מו"ה **שלמה** / בן מו"ה **יעקב** ז"ל / נפטר כ"ד
תשרי שנת תרע"ט לפ"ק / נתצב"ה / הנקרא ר' שלמה טשטשאוויצער.

זוגתו מרת שרה בת רבי יעקב יהודא הכהן קליינמאן מאוהעל (יליד
טשטשאוויץ תקע"ד, זו' הענטשא לבית וואלער ילידת אוהעל תקע"ט, כנראה
בת ר' זעליג) נפטרה באוהעל בת פ' ביום ב' אלול תרע"ט. על מצבתה
המחודשת נחרת: פ"נ / שושנת המשפחה עטרת בעל נעוריה / רעננים מעשיה

אשת חיל משליה? / הדריכה
גם בניה לבל ינועו ממעגלותיה
/ מרת **שרה** / בת מו"ה **יעקב**
יהודא הכהן ע"ה / אשת
החסיד המפורסם / מו"ה
שלמה טשטשאוויצער ז"ל /
שהלכה לעולמה אחר סבלה /
יסורים גדולים כמה שנים / ב'
אלול תרע"ט לפ"ק.

באוהעל יש מצבה שעליה
כתוב: ישיש ענוה קנה בדממה
/ הכהן מיוחס מגזע רמה /
הרבני מ' **יעקב יהודה** / במו"ה
יהושע צבי הכהן / נפטר
בשמיני עצרת שני' / תרס"ו?
לפ"ק. מסתבר מאוד שזו מצבת
ר' יעקב יהודה קליינמאן.

רבי שלמה טשטשאוויצער
ומרת שרה נישאו באוהעל
בשנת תרי"ט ודרו שם. אח"כ
גרו בסומוטור ושוב חזרו לאוהעל.

שרד מכתב משנת תרל"ז שכתב רבי שלמה אל ר' משה מענדל ראש הקהל
דק"ק קארלסבורג בבקשה להתקבל שם לרב, וז"ל המכתב (תשו"ח להרב
יואל וויינשטאק על הציון למכתב):

כנהר שלום, וכשמים חיים, לשארית ישראל, ולשרידי עם ד' קהל עדת
הארטאדאקסי יראים ושלמים, אלופים וקצינים כל אחד ואחד על
מקומו ולפי כבודו הרמה, התרנים והרבנים כו' על מחנ' ועל דגלו עדת

פתח המלך אליו וישמעו קולו
 ויבטלו מעליהם כל חובותיהם
 ויפדו את נפשם מכל ענין
 ויגמלו את כל אשר יעשו להם
 ויכפרו את כל חטאתיהם
 ויטהרו את כל לבבותיהם
 ויזכו את כל רוחניהם
 ויחיו את כל ימי חיבתיהם
 וימותו את כל ימי צדיקיהם
 וינצחו את כל אויביהם
 ויירשנו את כל ארצותיהם
 ויבנו את כל בתי כנסתיהם
 ויחדשו את כל מקדשיהם
 ויגמלו את כל אשר יעשו להם
 ויכפרו את כל חטאתיהם
 ויטהרו את כל לבבותיהם
 ויזכו את כל רוחניהם
 ויחיו את כל ימי חיבתיהם
 וימותו את כל ימי צדיקיהם
 וינצחו את כל אויביהם
 ויירשנו את כל ארצותיהם
 ויבנו את כל בתי כנסתיהם
 ויחדשו את כל מקדשיהם

Friedmann Salomon in d. o. Uryely
 No. 701. bitten Ludwig Aulendorf.

קול שמועת מכתבי
ההעיתים ממזרח
השמש, נשאתי עיני
אל ההרים מאין
יבוא עזרי, כי
תבקשו איש המורה
לצדקה ולשאת על

שכמו עבודת הקדוש ולהלוך לרוח כל אחד ביראת ד' ואולי יחנני ה' בעזרתו ובזכות אבותי שאמצא חן בעיניכם כחפצכם ורצונכם היקר, ותמחלו אלף פעמים לשאול את פי אמו"ר הרב הגאון הגדול אב"ד דק"ק קאראלי, ואת פי אמו"ר הרב הגאון אב"ד דק"ק מ' סיגעטה יע"א עלי ואחרי כן תודיעני את כל משאלותיכם, ועלי לשלוח עטרת ההתרה וגם מכתבי תעודה לפני ראשי קהלתכם הע"י, ואם ארצה בעיניכם גם בזאת אזי ב"נ אראה פנים אל פנים לפני כבוד הדרת תפארתכם היקר כי תה"ל גם בטיב העולם אינני חסר מדעת כי תורה וסחורה היתה מרכלתי וכעת אנכי מלמד את בחורי ישראל גפ"ת, ומפני אימת הש"ק אקצר באומר, וחותרם בהמברך את עמו ישראל בשלום.

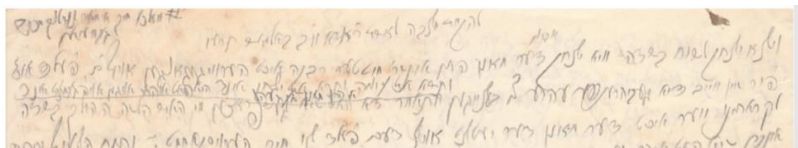
הסר למשמעתכם ומצפה לתשובתכם ידידכם הנאמן

הק' שלמה במו"ה יעקב ז"ל פריעדמאן

Friedman Salamon m S.A. Ujhely

לעלה 42 - יחוס משפחת ווייסבערגער לרבי שלמה כ"ץ חריף

בעמ' ס"ח כתב הרב בנימין הלל בערגער אודות יחוסו של ר' לוי הכהן ווייסבערגער מה. סאוואט שמקובל במשפחתו שהם צאצאי זקני רבי שלמה כ"ץ חריף מאלמאשד, ושם כתב שאולי אמו מרת חי' (אשת אביו ר' יודא ווייסבערגער) היתה נכדתו ע"י אמה מרת בריינדל לבית קאהן.

והנה מצאתי הספד מזקני הג"ר שלמה כ"ץ זצ"ל אב"ד ה. סאבאסלוי שבראשו נכתב: **"להקמת מצבה לאשת ר' יודא ווי"ב באלמאש תרעו"**, ונראה שהכוונה למרת חי' אשת ר' יודא ווייסבערגער הנ"ל, ואף שלא כתוב שם שמה חי'ה, אבל לפי המאטריקל שנפטרה בסיון תרע"ה באלמאשד וההספד הזה היה לפרשת חי' שרה דהיינו חשוון תרע"ו, נראה לענ"ד שההספד הוא עליה. והנה נסיתי לחפש בתוך ההספד אם יש איזה רמז לקרבת משפחה ולא מצאתי, אבל בעמוד האחרון מצאתי בין הדברים כתוב כך: **"אונד יעטצע רבותי וויר האבען דיעזע אשה חשובה וועלכע בת גדולים איסט דענן זיא איסט נכדת הרהגאון מוהר"ש אלמאשד ז"ל"**, ואף שכאן גם לא כתוב זקני מוהר"ש, אבל מזה שהוא נסע לאלמאשד בכדי להספיד אותה, שהוא קצת מרחק מסאבאסלוי [כהיום הוא בערך שעה נסיעה] לכאוי מראה שהכוונה לזקנו הג"ר שלמה חריף.

שמואל יוסף כ"ץ – ירושלים

בן נוסף בלתי ידוע לרבי יואב מסאנטוב רבי ליב ווייס אלמאש מפאקש, משפחתו ויחוסו

בר"ס 'נחלת יוסף' (ווראנוב תרצ"ג) מאת הג"ר מרדכי אליעזר עהרנגרובער אב"ד ווראנוב, כותב המחבר בזה"ל: **"והנה קראתי שם הספר נחלת יוסף על שם אבי הצדיק ז"ל וגם שם אמי הצדקת ע"ה מנוחתה כבוד בירושלים עיה"ק תוב"א מרומז בו כי נחלת יוסף בגמטריא עם הכולל האם "שרה פיגא" וגם שמי מרומז בו כי נחלת יוסף בגימטריא אנא מרדכי אליעזר, וגם מרומז בו גזע היחוס שלי כי נחלת יוסף בגמטריא מרמ"א וש"ך ז"ל שאני מבני בניהם כי אמי הצדקת ע"ה מצד אמה היתה נכדת מהגאון בעל שו"ת שערי חיים אב"ד דק"ק סעליש שהיה בנו של בעל שו"ת כתר כהונה שהיה דור רביעי של רבינו הש"ך ז"ל והש"ך היה חתן חתנו של הרמ"א ז"ל, ובהקדמה**

של כתר כהונה מונה והולך יחוס שלו עד דוד המלך ע"ה, ומצד אביה היתה נכדת של **הגאון כמו"ה יואב בעל שערי בינה וחן טוב ז"ל אב"ד דק"ק סאנטוב יע"א** שהיה בן הגאון הקדוש ר' ירמיה' מאטערסדארף זצ"ל".

אמו של הרב מווראנוב, מרת שרה פיגא היתה בת רבי ליב ווייס – אלמאש ומרת מרים מפאקש. והנה רבים מצאצאי משפחה זו התחבטו כיצד היו ילדיו של רבי ליב אלמאש נכדים לרבי יואב מסאנטוב ולרבי חיים מאיר הכהן זעלענפריינד אב"ד סעליש בעל 'שערי חיים'. בס"ד נראה שעלה בידי לפתור את התעלומה כמעט לגמרי. אך בטרם כל שיח אכתוב את הידוע לי על ר' ליב אלמאש וצאצאיו (תשו"ח לידיו הרב יואל וויינשטאק הי"ו על עזרתו).

ר' ליב ווייס (אלמאש) נולד בבאניהאד לאביו רבי מיכאל. לאחר נישואיו עם זוגתו מרת מרים התגורר כנראה בבאטאסעק או באטא-אפאטהי (שני ישובים סמוכים במחוז טולנא) שם נולדו חלק מילדיו. בשנת תר"ח נרשם עם משפחתו במפקד בבאטאסעק, כדלהלן: ליפוט ווייס בן 43 יליד באניהאד, אשתו מאריא בת 30 ילידת [מחוז] אוגוטשא. בניהם: מיהאלי בן 7, מוריץ בן 5, שימון בן 9, אברהם בן חצי שנה. בנותיהם: פאני בת 12, ראזי בת 10, יוספה בת 4.

בשנת תרל"ב כבר גרו בבאניהאד, אך משם עברו לפאקש שם נפטרה מרת מרים בת נ"ט ביום כ"ד תמוז תרל"ו (16 יולי 1876). בעלה רבי ליב עלה בגפו לארץ ישראל שם נפטר ביום כ"ט שבט תרמ"ט ומנו"כ בהר הזיתים. על מצבתו (המחודשת) שם נחרת: "פ"נ הרב המפורסם **יהודה לייב ווייס** ב"ר **מיכאל** זצ"ל מפאקש נפ' כ"ט שבט תרמ"ט תנצב"ה המצבה נעשתה ע"י נכדיו וניניו בשנת תשכ"ז".

ילדיהם: 1. בנם ר' יואב מיכאל ווייס. זו יאכד לבית לינק. גר בזאמבא ואח"כ בפאקש. נלב"ע בן ע"ו ביום כ"ד ניסן תרע"ה. זו נפטרה י"ב אלול תרפ"ו. 2. בנם ר' מאיר ווייס. 3. בנם ר' ירמיה' ווייס ממעזא-טארקאן. זוגתו האני פרידמן. 4. בנם ר' שמעון ווייס. נשא בשנת תרל"ב בטאב את זו מרת חיה הנלה בת ר' עקיבא שפיטץ משם (בן האב"ד רבי יוחנן שפיץ מח"ס 'בן זכאי') ומרת דבורה לבית שטערן (נפטרה בטאב בת ס"ב ביום כ' טבת תרמ"ח). נפטר בטאב בצעירותו בן מ"ז שנה ביום ט' אדר תרנ"ה (5 מרץ 1895). בנו ר' סענדר ווייס חתן רבי עמרם דייטש מסאמבאטהעלי (מיו"ח): חתנו ר' אברהם צבי פריעד ובנו ר' משה מנחם ווייס הי"ד). 5. בנם ר' אברהם ווייס מפאקש. נשא בשנת תר"ל במונקאטש את צירל פיגא בת איז. בער גאסטענפלאן וזוג' אסתר כ"ץ. 6. בתם מרת שרה פיגא אשת ר' יוסף עהרנגרובער - הורי הרב מווראנוב הנ"ל. עלתה לארה"ק ומנו"כ בהר הזיתים. נוסח מצבתה: "מ"ק שכריתי לי בחיים האשה **שרה פייגא** בת הרב מ' **ליב**

ווייס מפאקס נ' ט"ז שבט תרע"ה תנצב"ה". 7. בתם רחל אשת ר' יהודא גולדברגר שו"ב בהעדיעס. 8. בתם פייערל אשת ר' יהודא פרידמן מפאקש. נפטרה בשנת תר"פ. 9. בתם בילא אשת ר' אליעזר זיגעלמאן מפאקש. על מצבתה שם נחרת: "פ"ט אשה חשובה וצנועה משלשלת היוחסין גדלה בניה לתורה הצדיקת מרת **בילא** אשת מו"ה **אליעזר זיגעלמאן** ז"ל נפטרה בת צ"ב שנה י"ב תמוז תש"א לפ"ק וש"א מרים תנצב"ה".

עתה נשוב ליחוסם. לאחרונה נמצא ספר 'פני אברהם' (מאת הג"ר אברהם אבלי הכהן זלנפריינד אב"ד קאשוי, בנו של ה"שערי חיים") שהיה שייך לר' סענדר ב"ר שמעון ווייס הנ"ל, ובשער הספר היכן שמוזכר אבי המחבר רבי חיים מאיר זאב הכהן צויינה כוכבית ומתחת נרשם: "ובתו הצ' מ' **פיגא** ע"ה,

ובתה הצ' מ' **מרים** ע"ה ובנה אאמו"ר המנוח כש"ת מו"ה ר' **שמעון** צ"ל ובנו אני הצעיר מד הערך הק' **סענדר ווייס**. ובנו אני הצעיר הק' **שמואל יואל**, ואחי הב' שלי **אליעזר**, ומשה מנחם, הק' **שמואל יואל ווייס**, שנתר"ץ".

עתה נפן ונראה מה ידוע על מרת **פיגא** בת ה"שערי חיים". היא נפטרה בסעליש שם כיהן אביה ברבנות ביום י"ז כסליו תקפ"ט. על מצבתה שם נחרת: מצבת אשת חיל / הצני מ' **פיגלא** / ח"י בת הגאון / מו"ה **חיים מאיר** / **זאב הכהן** נפ' / י"ז כסליו שנת / תקפ"ט ל' תנצב"ה.

אחיה הגי"ר אבלי מזכירה בפתח ספרו 'פני אברהם' (לעמבערג תרל"ט): "ואחותי הצדקית מרת **פיגא** עה"ש ובני הנגידים המופלגים שיחי' וחתנה הרבני החרף מו"ה **ליב באנהייט** נ"י עם כל יוצאי חלציו שיחי'". מובן שחתנה ר' ליב באנהייט הוא ר' ליב ווייס מבאנהאד – פאקש הנ"ל.

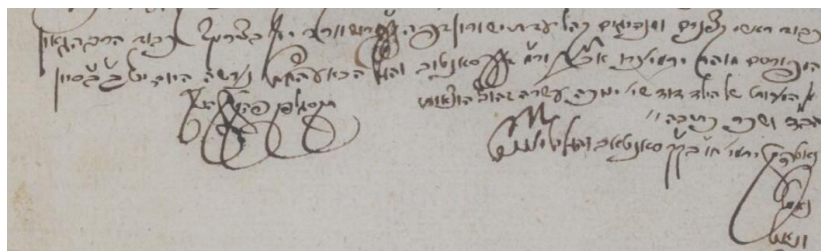
גם זקנה הגאון בעל כתר כהונה מזכירה בצוואתו: "לבני הרב הגדול מו"ה מאיר זאב כ"ץ נ"י יתן ג"כ שלשים אדומים... והמותר שנים עשר אדומים יהי שייכים לבתו **פייגא** ת"י".

עד כאן לא נתפרש מי היה בעלה של מרת פיגא. אמנם ברישום הפטירה של ר' יואב מיכאל ווייס הנ"ל בפאקש נרשם שהוריו הם ליפוט ווייס ומאריא רוזנבוים. שם המשפחה רוזנבוים הוא גם שם המשפחה של הגאון רבי יואב מסאנטוב זצ"ל. לפי זה נראה שמרת פיגא בת השערי חיים נישאה לבנו של הגי"ר יואב מסאנטוב ולהם בת מרת מרים אשת ר' ליב אלמאש. ואכן הגי"ר יואב מוזכר כמה פעמים בספר 'שערי חיים' ובכל הפעמים מכנהו המחבר "מחותני" (ולא מסתבר שהשתדכו רק בנכדיהם כי הגי"ר יואב נפטר צעיר ולכאורה לא התחתנו נכדיו בחייו). לפי זה צ"ל שמ"ש בס' 'נחלת יוסף' "ומצד אביה היתה נכדת של הגאון כמו"ה יואב", אין הכוונה לאמו, אלא על אם אמו.

ושוב מצאתי בס' 'שערי חיים' (דף ד' ע"א) שכותב: "הבחור המופלג כמר **אברהם יואב** ש"י בן בתי הצנועה מרת **פייגא** חיי' עה"ש תנצב"ה הקשה לי"י... הרי לפנינו שהיה לבתו פיגא בן בשם "אברהם יואב" כנראה ע"ש זקנו רבי יואב מסאנטוב. והנה בסאטמאר גר השו"ב רבי אברהם יואב רוזנבוים ז"ל חתן הגי"ר משה דוב שטערן זצ"ל אב"ד אבראהאם, ויש לשער שהוא בנה של מרת פיגא הנ"ל הנזכר בשערי חיים. זה מתאים למה שעולה מרישום פטירתו בסאטמאר (ביום ב' אדר א' תרנ"ז) שהוא נולד בראצפערט בשנת תקע"ה, ואביו הוא "מארטון רוזנבוים" ממלא מקום הרב (דיין) בראצפערט. אכן רחמ"ז הכהן בעל שערי חיים כיהן בשנת תקע"ה בראצפערט, ובהחלט יתכן שבתו גרה שם לידו.

אם כנים הדברים הרי נודע לנו שמו הלועזי של בעלה של מרת פייגא "מארטון רוזנבוים" שהיה לכאורה בן נוסף בלתי ידוע לרבי יואב מסאנטוב (לפי השנים נראה שהיה בנו ממש ולא מסתבר כלל שהיה נכדו). יש מקום לשער ש"מארטון" הוא "מאיר", כיון שלר' ליב אלמאש היה בן בשם "מאיר" וכן אבי אמו של הגי"ר יואב היה רבי מאיר הלוי.

בקאשוי נפטר ביום י"ט או כ' אב תרמ"ג האלמן יוסף (אולי שמו הלועזי) רוזנבוים יליד סעליש בן ס"ב ונטמן בביה"ח הישן. יתכן שאף הוא בנה של מרת פייגא בת השערי חיים.

לסיום, אם במשפחת הג"ר יואב מסאנטוב עסקין, יש להביא ידיעה נוספת בעניין. בפנקס קהילת גרוסוורדיין בשנת תקס"ג חותם הג"ר ירמיי ממאטערסדארף (אבי הג"ר יואב) שהיה אז אב"ד סאנטוב וכנראה ביקר אז בגווי"ד. והנה בפנקס הנ"ל בשנת תקנ"ח מוזכר נישואי בן הרב שהתקיימו אז בסאנטוב. הרב בגרוסוורדיין אז היה הג"ר שרגא פייש ווינר זצ"ל, והרב בסאנטוב אז היה הג"ר ירמיי הנ"ל. מסתבר מאוד שכן הרב מגווי"ד נשא בסאנטוב את בת הרב ירמיי וחזר אח"כ לגווי"ד, ולכן היה רבי ירמיי עובר אורח בגווי"ד אצל בתו. הבן היחיד הידוע לרבי שרגא פייש ווינר, הוא בנו רבי אהרן מתת"י ווינר דומ"ץ בגרוסוורדיין ששם זוגתו (עפ"י פנקס גווי"ד) סילקא פרומט. להנ"ל שמא היתה זוגתו בת הג"ר ירמיי מסאנטוב, אך כמובן שכ"ז השערה בעלמא.

יש להוסיף לזה שמרת לאה בת זקני הג"ר יחזקאל משה פישמן זצ"ל אב"ד מישקולץ נישאה בגווי"ד בשנת תרט"ו לר' יואב ווינר סוחר בגווי"ד, ואחד מבניהם נקרא "ירמיהו". לפי הרישומים הוא נולד בערך בשנת תקע"א אז נפטר הג"ר יואב מסאנטוב, ולהנ"ל יתכן שהוא היה בן אחותו, ומצד אביו נכד רבי פייש ווינר אב"ד גווי"ד (אולי בן בנו ר' אהרן מתת"י הנ"ל), אך הכל כהשערה בעלמא.

שמחה בונם יוסף סיימון – בני ברק

מערכת עלי זכרון

מיסודו של הרב משה אלכסנדר זושא קינסטליכער זצ"ל
הכתובת לקבלת הגיליון ושליחת מאמרים alyzecharon@gmail.com